

Muntanya

www.cec.cat

ANY 139 • DESEMBRE 2015

914

3,95 €

ESQUÍ NÒRDIC

A través del Capcir
i el Montseny

TRESCS

Volta a la serralada
Huayhuash (Perú)

ANDINISME

Chachacomani,
un sis mil oblidat a Bolívia

ESPELEOLOGIA

La descoberta de
la Torca del Carlista

BTT

De Lhasa a Kàtmandu

4

rutes emblemàtiques d'esquí de muntanya

Carros de Foc (5 dies),
del 13 al 17 de febrer

Ruta Atlas marroquí i Toubkal (8 dies),
del 26 de febrer al 4 de març

Ruta clàssica al Tirol austríac: la Silveretta (7 dies),
del 17 al 23 d'abril

Ruta per l'Oberland (7 dies),
del 2 al 8 de maig

Activitats dirigides per
Roger Cararach,
tècnic esportiu superior en
alta muntanya i escalada.

Per a més informació i reserves, contacteu amb
Centre Excursionista de Catalunya – Guies de muntanya
guies@cec.cat / Tel. 933 152 311 / Paradís, 10 -08002 Barcelona
www.cec.cat

Muntanya

Edita

Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10
08002 Barcelona
Telèfon: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Director

Ferran Alexandri
ferran.muntanya@cec.cat

Secretari de Redacció

Ernest Godó
ernest.muntanya@cec.cat

Consell de Redacció

Ton Barnils, Jordi Bernat,
Joan Campañà, David
Mengual, Alfred Montserrat,
Enric Nosàs, Josep M. Sala

Edició i correcció

Estudi Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Disseny i maquetació

Estudi Toni Inglès
toni@toni-ingles.cat

Cartografia

Albert Martínez

Publicitat i subscripcions

Telèfon: 933 152 311

Distribució a llibreries

Altair Distribució
Telèfon: 933 427 177

Impressió

Gràfiques BASSÓ
www.grafiquesbasso.com
IMPRES EN PAPER ECOLÒGIC

Dipòsit legal: B-545-1958
ISSN: 0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

La revista *Muntanya*, editada pel Centre Excursionista de Catalunya, segons el que preveu l'article 32.1 paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines d'aquesta revista, o bé una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de resums de premsa. Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser feta amb l'autorització dels titulars, tret de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si us cal fotocopiar o escanear algun fragment d'aquesta publicació (www.conlicencia.com; 917 021 970 / 932 720 447).

Associació de Publicacions
Periòdiques en Català

Muntanya

ANY 139 • DESEMBRE 2015

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 Volta a les muntanyes de la serralada Huayhuash Roger Cararach

Una cadena muntanyosa als Andes peruans, amb cims nombrosos i escarpats que superen els 6.000 m, un article que ens proposa fer un bon tresc d'alta muntanya apte per a tothom.

18 Integral del Capcir amb esquís Francesc Monsonís

Descripció del circuit hivernal del Capcir amb esquís, una comarca catalana coneguda com el *Petit Canadà* o la *Petita Sibèria*, que dona una idea del clima que hi podem trobar a l'hivern perquè sigui un indret factible per practicar l'esquí nòrdic.

26 Esquí nòrdic al massís del Montseny Àlex Domec

Esquiar al Montseny no és fàcil. És un massís d'altitud moderada i latitud meridional, de manera que trobar-hi neu bona dependrà del clima. Aquest article ens presenta set itineraris de gran interès paisatgístic que, amb una mica de sort, potser podrem repetir aquest hivern.

36 Chachacomani, silenci sòlid. Un sis mil oblidat a Bolívia Xavier Santos

El Chachacomani (6.074 m) és un cim oblidat de la gran serralada Real dels Andes Centrals, on uns expedicionaris catalans assoleixen un *nevado* gairebé verge, amagat entre grans muntanyes.

46 Torca del Carlista 1958. Conquerint el buit Josu Granja

Una narració amena i molt documentada de les primeres exploracions d'un avenc que té una de les sales més grans del món, la Torca del Carlista. Es publica per primera vegada la topografia de 1958, fins ara inèdita.

58 Lhasa – Kàtmandu en bicicleta de muntanya. Un somni fet realitat Mark Grossman-i-altres

Del Tibet al Nepal, de Lhasa a Kàtmandu, aquest és el somni que van tenir temps enrere uns quants socis del CEC per creuar de nord a sud l'Himàlaia, en 19 etapes i 1.600 km de recorregut.

SECCIONS 4 Editorial 5 La columna 6 La motxilla de muntanya

68 Publicacions 70 Crònica alpina 72 Vies d'escalada 76 L'excursió del mes

78 Noticiari 81 Objectiu muntanya 82 Índex 2015

El voluntariat

És una realitat prou evident la capacitat i la contribució que tenen les accions de persones voluntàries en el nostre país en tots els ordres: social, associatiu, esportiu i molts més que n'hi podríem afegir, i que de cap manera podrien ser coberts per cap administració pública.

L'empresa més gran dels Estats Units té més de quatre milions de treballadors voluntaris. És l'escoltisme. Aquest és un exemple clar de fins on pot arribar la força del voluntariat.

La nostra entitat, el Centre Excursionista de Catalunya, ha fet tot el que ha fet gràcies a tots els socis que, de manera desinteressada i voluntària, han treballat amb dedicació i constància al llarg de gairebé 140 anys. Sense tot aquest esforç avui en dia ja no hi seríem.

També és evident, però, que una entitat de qualsevol mena, que tingui una forta base de voluntaris, necessita també una organització professional que ajudi i guiï l'acció del voluntariat. Aquesta professionalització és necessària. En primer lloc per la complexitat creixent de la legislació i de tot mena de reglamentacions que ens tenallen; però també perquè ha de servir precisament d'alliberador d'aquestes amenaces i també per potenciar i facilitar la feina dels voluntaris.

L'equilibri entre aquests dos agents, voluntaris i professionals, ha de permetre poder fer moltes més coses en bé dels altres i de manera desinteressada, ja que aquesta és la raó fonamental de ser del voluntariat, i això no és fàcil d'assolir.

Creiem que la nova Llei del Voluntariat i la seva reglamentació ens han d'ajudar a fer possible que els voluntaris siguin la clau de volta de la nostra entitat. Almenys això esperem.

Josep M. Puente

President del Centre Excursionista de Catalunya

ROGER RIVIRA

L'organització d'un ral·li d'esquí de muntanya és possible gràcies a la tasca imprescindible del voluntariat. (Ral·li CEC 2013).

DIRECTOR
DE MUNTANYA

El Nepal encara

Aquest any el món de l'excursionisme ha estat marcat per la tragèdia del Nepal. Per això *Muntanya* continuarà amb la seva acció solidària de promoció d'aquest país de l'Himàlaia, fent-ne difusió des de les seves pàgines, però també intervenint en altres mitjans de comunicació sempre que sigui possible. Un dels treballs que no van poder publicar-se en el monogràfic del mes de setembre, per raons d'espai, l'editem ara en aquest número. Es tracta, potser, d'un dels aspectes menys coneguts dels esports de muntanya que poden practicar-se a la serralada de l'Himàlaia: una ruta de BTT que comença a Lhasa i acaba a Katmandu. Agraïm, una vegada més, el suport i la col·laboració desinteressada dels autors per aquesta causa.

Amb l'arribada de l'hivern, l'esquí és una de les bones activitats que podem fer a la muntanya, bé al nostre Pirineu, o bé si tenim sort, al Montseny, quan neva. Així doncs, fem de l'esquí nòrdic el tema del mes, amb l'auguri que aquesta temporada hi hagi molt bona neu.

Ferran Alexandri

FRANCESC MONSONIS

Foto de portada: Camí al coll de Sansa (Capcir).

Elogi de les fites

Joan Escalé i Bosch

Fent la descoberta de la serra de Montdeví a la Noguera, més coneguda per la població de Tragó, negada en part i abandonada per la construcció de la presa de Santa Anna, m'hi han sorprès els viaranyos marcats per les nostres entanyables fites.

Tots els excursionistes hi hem tingut i hi tenim vivències dispars, amb les fites, perquè les hem seguit, buscat, refet, ignorat, perdut... i han despertat en nosaltres sentiments ben diversos. Aquestes deponent em van encuriosir perquè per les senderes i llocs que ressenyen em parlaven d'algú que s'hi dedicava amb zel, tot recuperant corriols perduts i obrint-ne de nous amb l'ajut de les tisores de podar, la intuïció i la constància. També em parlaven d'algú després, gens possessiu, perquè de tant en tant en la rastellera de rocs equilibrats hi deixava bonics fòssils que altri no se n'hauria estat d'endur-se a casa.

¿Us heu parat mai a pensar en el valor simbòlic de les fites? Realment són molt evocadores. Ens parlen d'algú que ha passat al davant nostre i que ja pensava en les nostres passes. Són indicadors de mans generoses, de qui sap lliurar part del seu temps als altres. D'algú que té una vocació pedagògica i que no vol que ens perdem. ¿No n'és de bonic, això? Si ens agrada tresscar per la natura i ens meravellem de la seva bellesa que els nostres ulls albiren, també hem de donar gràcies per cada fita que algú ha posat en el nostre camí. Cadascú ha de saber reconèixer en la seva vida a les persones que han posat fites en la seva història vital. Les fites tenen el valor afegit de ser escrupolosament respectuoses amb l'entorn, cosa que no podem dir de les marques de pintura o els pals indicadors, però alhora són molt

fràgils. També ha estat així amb aquelles persones que sense forçar ni deixar cicatrius en nosaltres ens han desvetllat capacitats i ens han empès a anar més lluny del que hauríem imaginat. ¿Quantes vegades unes fites ens han fet descobrir una font amagada, un cova, un altre recorregut o ens han portat fins a un cim que gairebé donàvem per perdut quan la boira ens havia engolit? ¡Aleshores se'ns revelen com un regal inesperat que ens revalora o ens salva l'excursió!

Hi ha fites per a tots els gustos: altives, discretes, fràgils, rebuscades, artístiques... Segur que en teniu algunes de gravades en la vostra ment. No cal dir que les que coronen els nostres cims són com l'amic amb qui ens fem la foto un cop el coronem. És aquell amic pacient que suporta el nostre pes, perquè massa sovint ens porta més que nosaltres a ell. Però aquestes fites cime-res serien gairebé motiu d'una altra columna.

Avui molts ciutadans d'aquest país estan posant fites vers la llibertat del nostre poble. Molts d'ells treballen en l'anonimat de les assemblees locals de l'ANC. Tant de bo que el camí que asenyalen no s'estronqui. Caldrà que tots siguem generosos amb el procés i que ens ajupim per

refer o formar noves fites que segueixin marcant el nostre camí col·lectiu cap als cims més alts.

Jo vaig tenir el goig de trobar el fitador de Tragó, que ha fet nova llar al llogaret d'Alberola, i hi vaig poder tenir una conversa; però no us en diré el nom perquè l'encant de les nostres fites també és el seu anonimat. Cadascú de nosaltres hem de ser capaços de trobar els noms dels nostres fitadors particulars que ens han obert camí a la vida i manifestar-los el nostre agraïment.

Fita del barranc d'Alberola.

JOAN ESCALÉ I BOSCH

LA COLUMNA

ARA FA QUARANTA-CINC ANYS...

L'excursionisme i la defensa de la natura

El número 652 de *Muntanya* (desembre de 1970) fou un monogràfic dedicat a la defensa de la natura, perquè aquell any va ser declarat pel Consell d'Europa, Any Europeu de la Conservació de la Natura. Els articles del zoòleg Antoni Joch i Cuspinera, el doctor Ramon Margalef, el biòleg Jacint Nadal Puigdefàbregas, el gramàtic Albert Jané o el botànic Oriol de Bolós, entre altres, en van deixar testimoni.

PÀGES DEL BAIX CAMP TRAGINANT LLENYA PER A L'HIVERN (A. JANÉ).

La defensa de la natura i la protecció del paisatge han estat sempre un motiu de preocupació per part del Centre Excursionista de Catalunya des de la seva mateixa fundació, i així ho recollia el primer article de l'Estatut originari: «El Centre té per objecte recórrer les comarques de Catalunya, a fi de conèixer, estudiar i conservar tot el que hi ofereixen de notable la naturalesa, la història, l'art i la literatura en totes llurs manifestacions.» Amb aquella edició monogràfica, doncs, el CEC va voler cons-

cienciar sobre la gravetat que representava per a la humanitat l'amenaça de la destrucció i la degradació de la natura, amenaça que malauradament avui dia encara és ben vigent.

L'any 1948 s'havia fundat la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN), on 42 nacions reunides a Nova Delhi l'any següent van concloure que els recursos naturals de la Terra constitueixen una herència de la qual depèn ineluctablement la supervivència de les generacions futures, alhora que incitaven a tots els governants i pobles a adoptar la conservació i la protecció, a suscitar polítiques racionals d'utilització del medi i a promoure la protecció dels ecosistemes humans i animals contra abusos i depredacions.

L'article d'Oriol de Bolós començava així: «La història de l'excursionisme català és un exemple d'esforç constant en defensa dels valors del país. Durant tot un segle les entitats excursionistes han estat a l'avantguarda en les accions encaminades a salvar el nostre patrimoni cultural i arqueològic. En moltes ocasions els excursionistes han evitat l'enderroc d'antics monuments, la destrucció de jaciments prehistòrics o la profanació d'altres testimonis de l'activitat dels homes que ens han precedit.»

SENSE VOLER

A la pàgina 51 del nº 913 de *Muntanya* (monogràfic del Nepal), la imatge que il·lustra els expedicionaris catalans de 1985 a l'Everest, en realitat pentany a l'expedició anterior de 1983, amb els mateixos alpinistes, tret de Josep M. Duran Bellido, que apareix a la foto, però no en citem el nom. Lamentem aquest error.

CURSOS OBJECTIU MUNTANYA

Vine a la muntanya a fotografiar allò que més t'agrada: els paisatges, la natura i les persones

Amb **Valentí Zapater**, fotògraf professional i autor de la secció «Objectiu Muntanya»

PRIMER CURS (ABRIL DEL 2016): «MAR DE MUNTANYES»

Un curs teòric i pràctic per aprendre a fotografiar, des de privilegiats miradors, les muntanyes que s'estenen fins a l'infinit.

Inscripcions i tota la informació a:

Escola de Muntanya del CEC

☎ 933 152 311 (de dilluns a divendres de 9 a 14 i de 16:30 a 21)
escola@cec.cat / www.cec.cat

NOVETATS DE MATERIAL

www.marmot.com

JAQUETA MARMOT NANO AS

La jaqueta dissenyada per a l'imprevisible

L'elecció del teixit Gore-Tex Active resulta la peça clau d'aquesta jaqueta de muntanya. Amb un elevat grau de transpiració (de 3 a 4 Ret), sense estalviar impermeabilitat i propietats paravent, la NANO AS garanteix un excel·lent confort tèrmic i protecció davant d'una climatologia adversa. Amb sols 329 g de pes s'ajusta a la forma del cos i s'adapta perfectament als moviments. És una jaqueta molt transpirable, adient per a activitats d'alt rendiment.

Amb un disseny depurat, disposa d'una caputxa compatible amb el casc, visera adaptable i regulació perimètrica a partir d'un sol punt de tensió. Altres prestacions: microcostures 100 % termosegellades, mànigues Angel-Wing que aporten més llibertat de moviment, punys asimètrics perquè s'hi puguin adaptar els guants, butxaques de gran capacitat i accés fàcil i cremalleres exteriors estanques. Teixit: 100 % niló Ripstop 3.3 oz/yd.

MOTXILLA FERRINO LYNX 30

La motxilla ideal per fer esquí de muntanya

La LYNX 30 és una motxilla amb un disseny exterior molt depurat, de gran polivalència i modularitat. Això és així gràcies a la capacitat dels compartiments interiors, que s'adapten a les nostres necessitats. Hi podem incorporar cintes per portar material a la tapa (com la corda) i a la part frontal a més de tirants segons l'activitat. També hi ha un espai a l'interior per a la pala i la sonda i un espai específic per a la bossa d'hidratació. A la base, d'accés ràpid, es poden posar els grampons. Els tirants i el respallier estan fets amb teixit de malla HD; duu una cinta pectoral amb xiulet.

La motxilla està feta amb teixit resistent Diamond HD. Pesa 685 g (o bé 660 g sense les cintes portapiquets i portaesquís). Capacitat: 30 l.

www.ferrino.it

www.grivel.com

GRAMPONS GRIVEL AMB FIXACIÓ SKI MATIC 2.0

Els grampons d'esquí i alpinisme més avançats

El que més destaca d'aquests grampons, a banda de la seva resistència, és la nova fixació SKI MATIC 2.0 patentada. D'una manera senzilla i eficaç, i sense afegir pes innecessari, la marca Grivel ha aconseguit una fixació que s'adapta totalment a qualsevol mena de botes d'esquí de muntanya, sigui quina sigui la forma frontal i posterior de la bota.

Aquests grampons tenen 10 puntes: 6 a la part frontal, 2 de les quals són gairebé horitzontals perquè s'adaptin millor en neu dura i en desnivells pronunciats, i 4 puntes d'aliatge lleuger a la part posterior. La construcció és asimètrica segons el peu esquerre o dret, i disposen d'una barra de regulació flexible per a números 35/46 (EUA). Són uns grampons de dimensions molt compactes quan estan desats a la funda. Fets d'acer al carboni, inclouen també Antibott. Pes: 672 g.

*Els llacs de Jahuacocha (4.050 m)
i Solteracocha (4.120 m) i les
cares sud del Jirishanca (6.094 m)
i el Yerupajá (6.617 m).*

Volta a les muntanyes
de la serralada

Huayhuash

**10 dies trescant
pels Andes peruans**

Text i fotografia: **Roger Cararach**

La serralada Huayhuash es troba als Andes peruans. És la segona cadena de muntanyes més alta del món en la regió tropical, després de la coneguda serralada Blanca, que queda al nord. Es tracta d'un grup de muntanyes, compacte i espectacular, de 30 km d'extensió i amb cims nombrosos i escarpats que superen els 6.000 metres.

El punt més elevat de Huayhuash és el Yerupajá (6.634 m), la segona muntanya més alta del Perú. Però en aquesta serralada també hi podem trobar el Siula Grande (6.344 m), la muntanya de l'èpica expedició de Joe Simpson i Simon Yates, els primers homes que l'escalaren i n'assoliren el cim, però amb un descens desastrós, una història plasmada posteriorment en un llibre i una pel·lícula *Touching the void* (Tocant el buit).

La serralada està declarada des de l'any 2002 com a zona reservada pel govern peruà, i la gestió i administració recau en les diferents comunitats que en formen part. La serra forma

LA VOLTA A LA SERRALADA HUAYHUASH ÉS CONSIDERADA PER MOLTS COM UNA DE LES MILLORS RUTES A PEU DEL MÓN

una gran espina dorsal que va de sud a nord. Des dels cims més alts baixen pels diferents vessants glaceres abruptes, que al llarg dels anys han anat formant nombroses valls amb espectaculars llacs i rius. Així, durant la volta, es poden veure una multitud de llacs d'aigües glacials que ocupen l'espai de les antigues mo-

Passant el pas Llaucha Punta (4.850 m), amb la serralada Huayhuash al fons.

renes, sempre amb els grans cims nevats com a teló de fons.

En aquest paisatge de gran bellesa es pot fer una de les excursions més extraordinàries dels Andes, que és considerada per a molts com una de les millors rutes a peu del món: la volta a les muntanyes de la serralada Huayhuash. Aquest itinerari, tot i que presenta moltes variants possibles, es pot fer amb un mínim de nou dies sense presses.

COMENCEM A ACLIMATAR-NOS

En la volta a la serralada Huayhuash estarem nou dies per damunt dels 4.000 metres. Per aquest motiu la principal dificultat és l'adaptació a l'altura i a les baixes pressions. Per tant, és imprescindible fer una bona aclimatació per poder gaudir de la travessa. Una mala aclimatació, a banda del malestar que ens pugui ocasionar, és perillós per a la salut.

Per tant, és recomanable, uns dies abans de viatjar al Perú, pujar algun cim de 3.000 metres del nostre Pirineu, ja que Huaráz, la principal ciutat de la zona, està per damunt dels 3.000 metres. De manera que si no hi estem acostumats, només en arribar a aquesta localitat peruana notarem un cert malestar.

Des de Huaráz, ciutat al peu de la serralada

Blanca, es poden realitzar diverses ascensions d'un dia a les llacunes més conegudes. Són opcions molt interessants, ja que estan situades entre els 4.400-4.800 m, i ens permeten d'anar aclimatant sense esforços bruscos, sempre tornant a dormir a Huaráz. Algunes de les més conegudes són Laguna 69, Laguna Churup o Laguna Parón.

El més recomanable és destinar entre 4 i 6 dies a l'aclimatació, sense fer grans esforços, amb calma. Aquests dies també es poden aprofitar per visitar la ciutat de Huaráz, tastar la cuina o visitar les ruïnes del poblament humà d'alta muntanya de Chavín de Huantar, que pertany a la cultura de Chavín del Perú precolombí, la més antiga coneguda (800-300 aC), inscrit en la llista del Patrimoni de la Humanitat de la Unesco des de 1985.

ASPECTES TÈCNICS

La zona de la serralada Huayhuash no disposa de refugis i no es passa per gairebé cap poble amb serveis per poder comprar provisions o per dormir. Per aquest motiu tota la volta s'ha de fer amb autonomia, carregant tot el menjar i estris necessaris per acampar. L'únic lloc on podem comprar alguna cosa és al poble de Huayllapa, al final de la setena jornada.

En cada vall que passem ens trobem amb un control que fan els seus habitants, en el qual s'han de pagar les tarifes corresponents de cada comunitat o terme municipal. Aques-

Creuant la desembocadura del llac Mitucocha (4.270 m), amb el Mituraju (5.750 m) al fons.

tes tarifes oscil·len entre 10 i 40 sols per persona (3 i 11 €), que s'han de pagar amb efectiu als controladors que ens donaran el comprovant. També cal dir que en les zones d'acampada de cada vall hi ha serveis higiènics (latrines) per tal de centralitzar tots els residus produïts per nosaltres i poder mantenir la zona neta. És sorprenent la consciència ecològica dels habitants de la zona, molt superior a la d'altres serralades similars.

També convé esmentar que en aquesta regió hi ha hagut diversos episodis de delinqüència o assalts a camps. Per aquest motiu, és molt important caminar de dia i acampar només a les zones condicionades, perquè són les úniques controlades, on sempre hi ha moviment de gent.

La millor època de l'any per fer aquesta volta és de maig a agost, que és quan hi ha menys precipitacions atmosfèriques. La temperatura, com que estem a prop de l'equador, és molt semblant tot l'any. Gelades a les nits al voltant de 4.200 m i temperatures agradables en les hores centrals del dia. Malgrat que estiguem en l'època seca, és habitual que plogui algunes tardes, ja que el massís està molt proper a la selva amazònica i la humitat arriba sovint a les muntanyes.

VOLTA A LA SERRALADA HUAYHUASH

Un cop acabada l'acclimatació a la ciutat de Huaráz ens desplaçem cap a les muntanyes de la serralada Huayhuash, vers el poble de Llámac, a unes 5 hores de Huaráz, que està situat a 3.250 m. Des d'aquest poble ens apropem amb un taxi a Quartelhuain, que queda a 40 minuts, i ens situa a l'altura de 4.170 m. D'aquesta forma ens estalviem la primera jornada de camí que segueix una pista de camions sense cap interès.

DIA 1: QUARTELHUAIN - JANCA

(8,7 km / 5-6 h / +520 m, -440 m)

La primera jornada comença amb una forta pujada des de Quartelhuain (4.170 m) al pas de Cacanapunta (4.690 m), que ens permet canviar des del vessant est del massís a l'oest pel seu extrem nord (en l'hemisferi sud és l'extrem més càlid de la serralada). Des del coll podem veure les mines de Llámac, les úniques que són legals al massís. Després d'autoritzar aquesta explotació i comprovar-ne les conseqüències, els habitants de la zona no n'han autoritzat cap més, malgrat la riquesa de la zona i les fortes pressions de les multinacionals. No és una jornada especialment bonica, però ens posa en si-

tuació del que vindrà els següents dies amb les primeres vistes del massís i dels *nevados*, tal com en aquest país anomenen els cims. Un cop passat el coll baixem suaument fins al primer camp. En aquesta baixada passem pel costat d'unes aigües termals que, tot i que queden lluny del camí, donen a les aigües que baixen per la vall un color molt curiós.

Des de Janca (4.250 m), si el mal de cap ens ho permet, val la pena anar a veure el llac Mitucocha (4.270 m), que és a 30 minuts del campament. Hi ha una volta circular que rodeja el llac. És una bona manera de passar la tarda i fer temps fins a l'hora de sopar.

DIA 2: JANCA - CARHUACocha

(11,1 km / 4-5 h / +380 m, -492 m)

Des del camp, per una suau pujada ens dirigim al pas de Yanapunta (4.630 m) des d'on ens sorprendrà la vista dels tres principals pics de la serralada: Jirishanca (6.094 m), Yerupajá (6.617 m) i Siula (6.344 m). Baixant gaudirem d'una de les vistes més espectaculars de la volta, amb el llac Carhuacocha (4.138 m) i amb els tres cims de teló de fons. És tracta d'un dia suau i interessant per recuperar forces per a la

Vistes des del segon campament Incahuain de la cara nord del Siula (6.344 m), el Yerupajá (6.617 m) i el Jirishanca (6.094 m).

A baix: Natural de la serralada, al costat de la llacuna Carhuacocha, a 4.138 m d'altitud.

jornada que ens espera. Acampem al camp públic de Carhuacocha i allà mateix, a l'extrem est del llac, hi viu una família que per 10 sols ens ofereix un sopar de truita de riu a la brasa amb patates al caliu. Des d'aquest camp, baixant per la vall, en dues hores arribem al poble de Queropalca, un dels llocs per on podem abandonar en cas de necessitat.

DIA 3: CARHUACOCHA - HUAYHUASH

(14,7 km / 7-9 h / +692 m, -480 m)

Aquest dia tenim dues opcions: o passar pel pas més simple de punta Carnicero (4.615 m) o el més alt i enganxat a la glacera, el pas del Siula (4.830 m). Nosaltres ens decidim per la segona opció. Sens dubte es tracta d'una de les jornades més boniques i més dures de tota la volta. Comencem el dia des del llac Carhuacocha (4.138 m) i caminem per l'antiga morena glacial del vessant nord-est de la serralada. Pugem fins a la base de la glacera del Siula pas-

*Vistes del Jirishanca (6.094 m)
des de Grangajanca.*

sant per espectaculars llacs d'aigües turqueses i pel costat de la sorollosa cascada de seracs de la glacera que baixa directament del cim del Siula. Des d'aquest punt iniciem una forta pujada fins al pas de Siula (4.830 m), on deixarem enrere un paisatge impressionant. Passat el pas, ens queda una agradable baixada fins al campament de Huayhuash (4.350 m).

DIA 4: HUAYHUASH – AGUAS TERMALES
(11,9 km / 6-8 h / +430 m, -415 m)

Aquest dia recorrem una gran distància, però amb molt poc desnivell. Des del campament de Huayhuash (4.350 m) per un suau camí de pedres pugem a Portachuelo (4.780 m), iniciem el descens passant pel costat de la llacuna Viconga, la més gran que veurem en tota la volta. Finalment creuem el pas de control a l'extrem del llac per baixar a Aguas Termales (4.365 m).

DIA 5: AGUAS TERMALES - CUYOC

(8,9 km / 5-6 h / +685 m, -540 m, sense el cim)

Després de quatre dies a més de 4.000 metres, en aquesta jornada superem la barrera dels 5.000. A primera hora del matí ens acomiadem de les agradables termes i pugem al pas de Punta Cuyoc (5.040 m). Des d'aquest coll, si no tenim mal de cap, es pot pujar al Cuyocraju sense tocar neu (5.230 m). Justament al extrem sud del coll es precipiten els seracs que baixen del Puscanturpa que, en cas que caiguin mentre passem per allà, ens donaran un gran ensurt. Sense dificultats, però amb un fort desnivell, baixem cap al campament Cuyoc (4.500 m), amb les vistes del cim Puscanturpa (5.652 m) i les seves impressionants parets basàltiques.

DIA 6: CUYOC - CUTATAMBO

(7,7 km / 5-6 h, +550 m, -800 m, sense el llac)

Aquest dia, després d'una forta pujada, passem el coll més alt de tota la volta amb el pas San Antonio (5.050 m). En aquest punt és habitual

Aquest dia podrem veure la veïna serralada del Ráura, molt més amable i de formes suaus que, amb els grans plans nevats, contrasten amb els cims que ens rodegen. Al final del dia ens espera una agradable sorpresa amb els banyes d'aigües termals al costat de la tenda. Ens banyem a més de 4.300 m i aprofitem per rentar una mica de roba. Amb aquest dia arribem a l'extrem sud del massís, on al dia següent iniciarem el retorn pel vessant oest cap al punt d'inici.

*Passant el Portachuelo (4.780 m),
el quart dia de camí, amb les muntanyes
del Siula al fons.*

veure grups salvatges de vicunyes, un animal molt semblant a les llaques, més conegudes, però més petit. Un cop passat el coll seguim el camí per baixar al campament de Cutatambo (4.250 m). La baixada ens regala unes impressionants vistes de la Quebrada Sarapococha i els freds vessants sud del Siula i el Yerupajá. Recordeu que en l'hemisferi sud el vessant sud és com el nord del nostre hemisferi. És més recomanable aprofitar la tarda per pujar fins al llac Sarapococha (4.482 m), a una hora del campament, on arriba la glacera del Yerupajá, que mor en aquest llac.

DIA 7: CUTATAMBO - HUATIAQ

(19,8 km / 8-10 h / +790 m, -760 m)

De bon matí iniciem la llarga baixada fins al poble de Huayllapa (3.490 m). Com que anem perdent alçada, a mesura que baixem anirem trobant més rastres de civilització, primer amb ramats i cases de pastor i després amb camps de conreu, habitatges aïllats i horts. Finalment, entre canalitzacions d'aigua, arribem al poblat on podrem comprar els productes de primera necessitat que se'ns hagin acabat. Un cop proveïts del necessari, i després de fer un àpat en

algun dels establiments del poble, iniciem la pujada forta, que sembla que no s'acabi mai, fins al camp de Huatiaq (4.280 m). Aquesta jornada resulta especialment dura i llarga perquè el camí és al revés del que estem acostumats: comencem en baixada i acabem en pujada.

DIA 8: HUATIAQ -

GASHPAMPA - JARHUACOCOA

(16,8 km / 7-9 h / +790 m, -1.020 m)

En aquest punt de la travessa vindrien dues jornades curtes, però decidim empalmar-les i fer les dues en un sol dia. Es noten tots els dies en alçada i ja no ens trobem tan cansats. Tan bon punt pugem al primer pas, el Tapush Punta (4.770 m), per baixar cap al camp de Quebrada Gashpampa (4.550 m). En aquest camp finalitza la que hauria de ser la jornada que tan sols hem fet en tres hores. Com que hem decidit fer les dues jornades seguides, després d'una curta baixada, continuem pujant cap al pas de Llaucha Punta (4.850 m), on passem pel costat del cim de Diablo Mudo (5.350 m). Aquest cim es pot pujar gairebé fins a dalt sense grampons si es fan les dues etapes per separat, però com que nosaltres hem empalmat, passem de llarg el cim i continuem cap a Llaucha Punta. Des del pas ja intuïm les espectaculars vistes que tindrem en tota la baixada. Iniciem el descens cap als llacs més grans de tota la volta Solteracocha i Jarhuacocha (4.050 m), on està ubicat

Llacuna Siula (4.290 m), amb els imponents cims Jirishanca (6.094 m) i Yerupajá (6.617 m).

l'últim camp. Al fons veiem les espectaculars vistes del Jirishanca i el Yerupajá pel seuessant sud-oest i les seves grans glaceres. Aquest camp resulta un lloc idíl·lic. Hi ha molta gent que ve des de Huaráz només tres dies per passar una nit aquí. Per tant, segurament hi trobarem molta gent amb qui compartir el camp i ens sorprendrà després de tants dies de solitud. Tot i això, el lloc és preciós i perfecte per acomiadar la volta i passar-hi la nostra última nit.

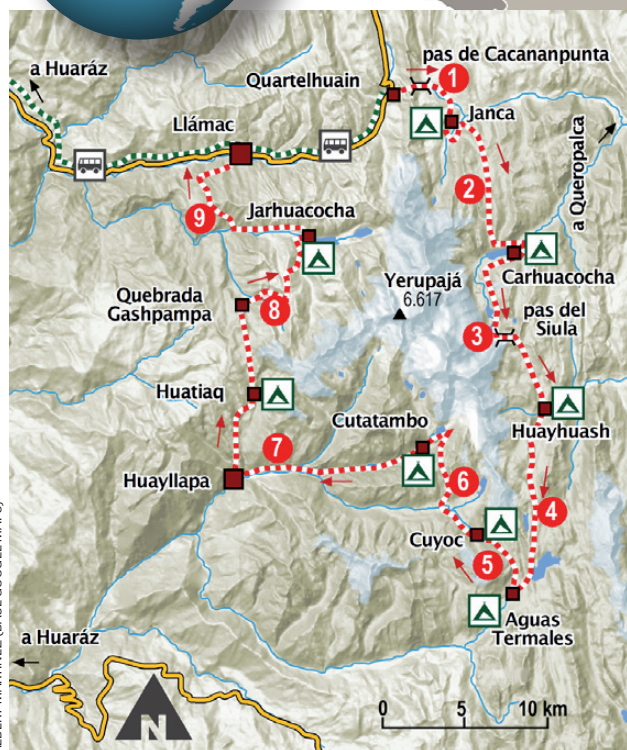
DIA 9: JARHUACOCOA - LLÁMAC

(14 km / 5-6 h / +222 m, -1.020 m)

Últim dia de la volta. Amb poc desnivell passem el pas de Macrash Punta (4.272 m) i comencem una forta baixada fins a Llámac, el poble on nou dies enrere vam iniciar aquesta ruta. Des de Llámac podem retornar a Huaráz en dues opcions: amb transport públic (si arribem abans de les 10:30) o privat (si el tenim contractat prèviament). D'aquesta manera, acabem la volta a les muntanyes del Huayhuash, aquest desconegut massís eclipsat per la veïna serralada Blanca.

PER SABER-NE MÉS:

FRIMER, Jeremy. *Climbs and Treks in the Cordillera Huayhuash of Peru*. Elaho guidebooks, 2005.

TRESC A LA SERRALADA HUAYHUASH

**De l'1 al 20 de juliol del 2016
la Companyia de guies del CEC
organitza el tresc del Huayhuash**

**¡Places
limitades!**

- acompanyat d'un guia del CEC, membre de la UIAGM (Roger Cararach)
- amb portadors i cuiners de la zona
- aclimatació inclosa

Per a més informació: guies@cec.cat
o Tel. 933 152 311 (demaneu pels Guies)

Centre Excursionista de Catalunya

Paradís 10, 08002 Barcelona · Tel. 933 152 311 · www.cec.cat

Integral del Capcir amb esquís

Text i fotografia:
Francesc Monsonís

Des de feia temps rondava pel meu cap poder fer una volta durant uns quants dies amb esquís, en ple hivern, per l'Alta Cerdanya, més concretament a la comarca del Capcir, un altiplà magnífic situat a 1.500 m de mitjana, lligam entre l'alta vall de l'Aude i la Cerdanya.

*Seguint el camí
que va a Camporrells,*

La veritat és que ja existeixen diversos itineraris descrits, i fins i tot alguns marcats com a *Tour del Capcir*, però tots d'estiu. La dificultat de poder fer-ho a l'hivern i amb esquís resideix fonamentalment en trobar neu suficient a les parts baixes, al voltant dels 1.500 m, i poder enllaçar els refugis en distàncies i recorreguts interessants.

Després d'un parell d'estius fent recorreguts en BTT i caminant, per poder calcular d'aquesta manera les distàncies i marcar els *tracks* amb el GPS, per fi vaig aconseguir perfilar el recorregut. En total són 68 km i un desnivell acumulat de 2.265 m.

EL CAPCIR

El Capcir està situat en un altiplà amb muntanyes importants, altes però accessibles, coberta de boscos frondosos, plena de llacs transparents, pobles petits i tranquils on el silenci, l'aire pur i el sol tenen un encant especial i alhora diferent de la resta d'indrets del Pirineu. Les formes, els relleus, amb desnivells mode-

rats i colls suaus, fan un Pirineu més dolç, més dòcil, per poder gaudir-lo tant muntanyencs com cicloturistes, esquiadors o raquetistes. És un paradís per als amants de la natura. La climatologia és molt semblant a la dels països escandinaus. Les tempestes de neu, el vent i les baixes temperatures et recorden zones de Noruega, com Hardangervidda, el Jamtland o el Sarek a Suècia. És també la part del Pirineu que té més quantitat de pistes i quilòmetres traçats d'esquí nòrdic.

Avui, el Capcir és una comarca de la Catalunya del Nord, que actualment depèn de Perpinyà. El Capcir, amb Formiguera com a cap de comarca, ha estat rural en els darrers 50 anys, depenent econòmicament del camp i del bestiar. Recentment ha fet un creixement i desenvolupament molt important, basat en l'atractiu turístic. Disposa de quatre estacions d'esquí alpí i una xarxa de diferents estacions

*En direcció al coll de Sansa,
des del llogaret d'Odelló de Querramat*

Arribada al refugi del Coll de Torn.

d'esquí nòrdic, sent la part del Pirineu amb més quilòmetres de pistes (més de 200).

El Capcir té dos sobrenoms: *el Petit Canadà* o *la Petite Sibèria*. El primer dóna una idea del clima que de vegades hi pot haver a l'hivern, tant per les baixes temperatures, com per la neu o el vent. El segon, a part de la climatologia esmentada anteriorment, és particularment apropiat, perquè el Capcir representa un dels darrers refugis d'Europa occidental d'una planta àrtica, la lígula (*Ligularia sibirica*), absent de Sibèria. El topònim *Capcir* prové de la llengua clàssica, documentat al segle IX com a *Caput cervio*, i ja Capcir al segle XII, és un nom compost de *CAPUT*, en relació al cim d'una muntanya. Tot plegat fa que el Capcir sigui una comarca on és factible practicar l'esquí de passeig nòrdic.

L'ESQUÍ DE PASSEIG NÒRDIC

Els esquís d'aquesta modalitat són semblants als de muntanya, però més estrets, i els talons sempre van solts. Tant les botes com els esquís són molt més lleugers. Tot això fa que puguís

recórrer molts quilòmetres amb poc desnivell d'una manera còmoda. L'inconvenient es troba en les baixades, ja que és més difícil controlar-los. Mal definit, seria com un intermedi entre el esquí de fons i l'esquí de travessa o muntanya.

PRIMERA ETAPA:

PÀRQUING D'ODELLÓ DE QUERRAMAT (1.508 m)

REFUGI DEL COLL DE TORN (1.870 m)

Distància: 16 km

Temps: 7 h

Desnivell: +650 m / -300 m

El punt de partida d'aquesta primera etapa comença al poble d'Odelló de Querramat, petit llogaret del municipi de Ral, que se situa al límit amb el departament de l'Aude, a l'extrem nord del Capcir.

Deixem el cotxe en un petit pàrquing que hi ha a l'entrada. El camí comença per la pista D-32E per sobre del poble i s'endinsa ràpidament en el bosc. Passem pel costat de la cabana de Becet, que puja gradualment fins al coll de Sansa (1.778 m).

El camí es fa molt lent per la quantitat de neu nova. Obrim traça de 30-50 cm de fonda. Seguim en direcció al coll dels Agrellons (1.872 m), el punt més alt del dia d'avui. Comença llavors la baixada fins al coll de Creu (1.713 m). Creuem la carretera departamental D4 per entrar a les pistes d'esquí de fons de la Llosa. En lleugera pujada arribarem fins al refugi del Coll del Torn.

SEGONA ETAPA:

REFUGI DEL COLL DE TORN (1.870 m)

REFUGI DE LES BULLOSES (2.005 m)

Distància: 22 km

Temps: 8 h 30 min

Desnivell: +850 m / -670 m

Sortim del refugi seguint la pista de fons que va en direcció al coll de la Llosa durant uns 2 km aproximadament, primer en ascens suau fins a la part més alta de la pista, per iniciar un bonic descens per la mateixa pista en trams

molt rectes, fins a arribar a un revolt de 90°. Aquí deixem la pista de fons a la nostra esquerra per entrar al bosc obrint traça amb neu verge. Primer és pla i ràpidament, amb forta baixada, anem fins al coll de la Quillana.

Aquest és el camí que fa la màquina de traçar les pistes quan es trasllada des de Calvet a la Llosa o viceversa. Fa el recorregut un parell de cops per setmana, en funció de l'estat de la neu. Creuem la carretera D-118, just al centre de turisme Maison du Capcir (Pôle Touristique de la Quillane). Allà podem entrar i escalfar-nos o prendre un cafè. Reprenem l'etapa per les pistes d'esquí de fons de Calvet, seguint aquesta pista fins just passar l'encreuament amb la Petit Calvet. Aquí deixem les pistes de fons per entrar en un corriol a la nostra esquerra, a través d'un pas de bestiar que ens portarà de nou a la pista de fons, que prendrem a l'esquerra uns 500 m, per desviar-nos novament amb neu verge a la nostra dreta per un

Descens fins al coll de la Quillana.

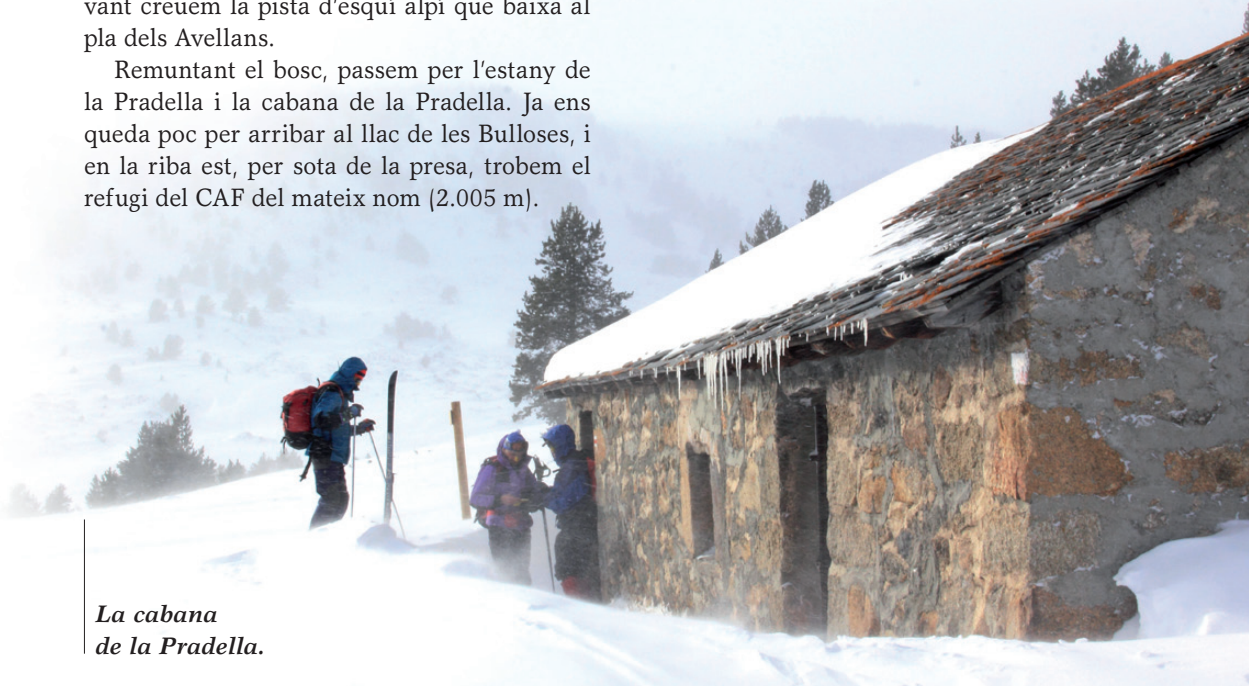

camí amb pendent fort que ens portarà fins a la carretera D-60. La seguim a la nostra dreta uns 300 m.

Arribem a una parada d'autobús de l'estiu. Deixant la carretera ens endinsem al bosc en direcció a la Tet, riu que creuem per un pont de fusta. Ens trobem amb les pistes de fons de Bolquera; seguirem per la pista de Les Lupins fins a prendre el GR 10 a través del bosc (pujant a l'esquerra). Un quilòmetre més endavant creuem la pista d'esquí alpí que baixa al pla dels Avellans.

Remuntant el bosc, passem per l'estany de la Pradella i la cabana de la Pradella. Ja ens queda poc per arribar al llac de les Bulloses, i en la riba est, per sota de la presa, trobem el refugi del CAF del mateix nom (2.005 m).

tures i la consistència de la capa de glaç del llac és suficientment gruixuda, es pot passar per sobre. Aleshores el recorregut és més curt i molt més ràpid; però en cas contrari, haurem d'anar pel camí de l'estiu, tal com ha estat en el nostre cas, i això vol dir progressar amunt i avall per dins del bosc. Recorrerem tot el llac fins a la capçalera seguint l'itinerari del Tour del Capcir.

*La cabana
de la Pradella.*

TERCERA ETAPA:

REFUGI DE LES BULLOSES (2.005 m)

REFUGI CAMPORRELLS (2.250 m)

Distància: 11 km

Temps: 5 h 30 min

Desnivell: +450 m / -225 m

AMB ASCENS AL PUIG DEL PAM:

Distància: 14 km

Temps: 7 h 30 min

Desnivell: +700 m / -475 m

Aquesta etapa pot variar totalment el seu recorregut en funció de l'estat del llac de les Bulloses. Si ha estat un hivern de baixes tempera-

Passem per la cabana de la Balmeta. Un cop arribem a la cabana tindrem l'oportunitat d'allargar la nostra ruta i pujar al puig del Pam (2.472 m), el cim des d'on gaudirem d'una vista de conjunt sobre les muntanyes de gairebé de tota la ruta del Capcir.

Seguim la marca groga del Tour del Capcir travessant la serra dels Alarbs i el pla de les Carboneres. Arribarem a l'estany del Mig i al refugi des Camporrells (2.251 m).

El recorregut és molt solitari i alpí, amb grans espais que transmeten una sensació de llibertat: àmplies valls, envoltats de cims, com el Carlit, el més emblemàtic de la zona, i davant nostre, el domini constant del puig Peric i el Petit Peric.

QUARTA ETAPA:

REFUGI DE CAMPORRELLS (2.240 m)

PÀRQUING D'ODELLÓ DE QUERRAMAT (1.508 m)

Distància: 19 km

Temps: 6 h 40 min

Desnivell: +315 m / -1.070 m

Només amb 300 m de desnivell positiu i més de 1.000 m de desnivell negatiu, aquesta quarta i última etapa, és sens dubte la menys dura de tota la travessa.

Deixant enrere el refugi de Camporrells, seguim la pista d'estiu que ens porta fins a la serra de Mauri; després començem un descens suau fins al cap del telecadira superior de les pistes d'esquí alpí de Formiguera.

Seguirem la pista blava fins a arribar al telecadira inferior. Aquí agafem la pista verda que ja no deixarem fins al pàrquing superior de l'estació. Continuem la baixada per la pista de fons i raquetes que porta a Formiguera fins al Collet (1.644 m). Aquí agafem el trencall que surt a la nostra esquerra, que amb pendent fort ens porta a les pistes de la Galba i al llogaret d'Esposolla. Aquesta petita vila de Font-rabiosa està travessada pel GR del Tour del Capcir i la població està molt acostumada al trànsit de turistes i excursionistes tant a l'estiu com a l'hivern. Aquí vam parar a prendre un cafè a la Maison Sarda, una casa rural en la qual ens re-

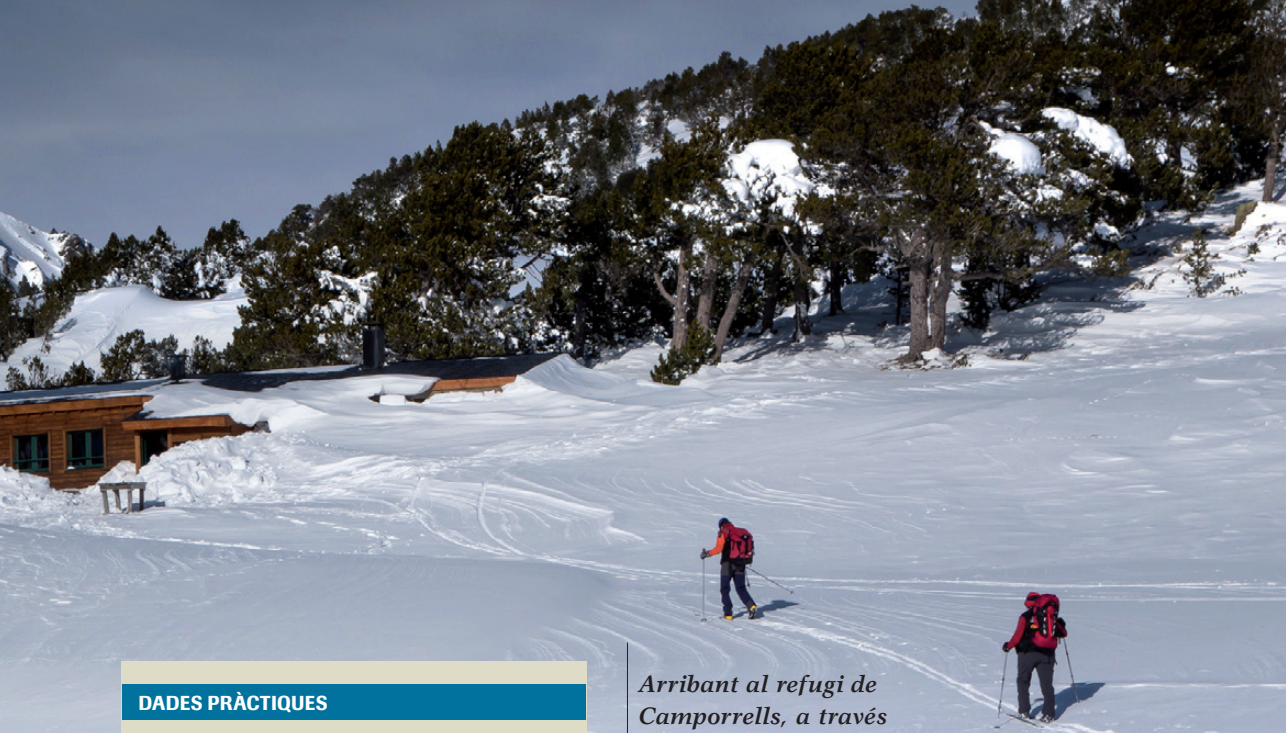

ben l'Anna i el Vincent. Aquesta antiga masia de porticons blaus, de pati assolellat i el mobiliari rústic sembla haver escapat al pas del temps.

Reprenem la ruta reculant fins al pont del riu Galba. Seguim riu avall, passem per una barriada de Puigbalador i en travessar la carretera D-118 arribem a la presa de Puigbalador (1.433 m). Creuem la presa i a l'altre costat del llac ja veiem Odelló de Querramat, indret on vam deixar el cotxe fa quatre dies.

*El llac de les Bulloses
completament glaçat.*

DADES PRÀCTIQUES

Accés: des de la frontera de la Guingueta d'Ix, agafem la N-116 en direcció Perpinyà fins a la rotonda, poc abans de Mont-lluís. Prenem la D-118; passat el poble de Formiguera, a poc més d'1 km surt un trencall (D-32), que porta a Ral. Tot just entrem al poble girem a mà esquerra passant pel costat del cementiri per una carretereta estreta fins a arribar a Odelló de Querramat. Just en entrar trobem un pàrquing prou gran per poder deixar el cotxe.

Època aconsellable: en ple hivern. Tot i així, és molt convenient estar pendent de les nevades. L'ideal és fer aquest itinerari després d'una bona nevada.

Material necessari: esquís de passeig nòrdic, pells de foca, grampons, Arva, sac de llençol o sac lleuger de dormir, equip i roba de rigorós hivern; el temps al Capcir és molt variable i pot ser molt fred i ventós. Els esquís es poden llogar a la botiga de Matamala, La Boîte à fond (Cristoffe, ☎ +33 468 044 527).

Allotjaments: és indispensable reservar amb antelació els refugis. Refugi del Coll del Torn (refugedutorn@gmail.com ☎ +33 631 119 784, Dominique). Refugi de les Bulloses (www.refugedesbouillouses.ffcam.fr / bouillousesrefuge@orange.fr, Christophe Milet, ☎ +33 468 049 388. Refugi de Camporrells (☎ +33 682 129 922, Philippe). Allotjament rural & bar Maison Sarda a Esposolla (www.maisonsarda.com / contact@maisonsarda.com ☎ +33 468 044 005 / +33 623 840 265, Anna i Vincent Fabre).

Arribant al refugi de Camporrells, a través d'un recorregut molt alpí, solitari i de grans espais.

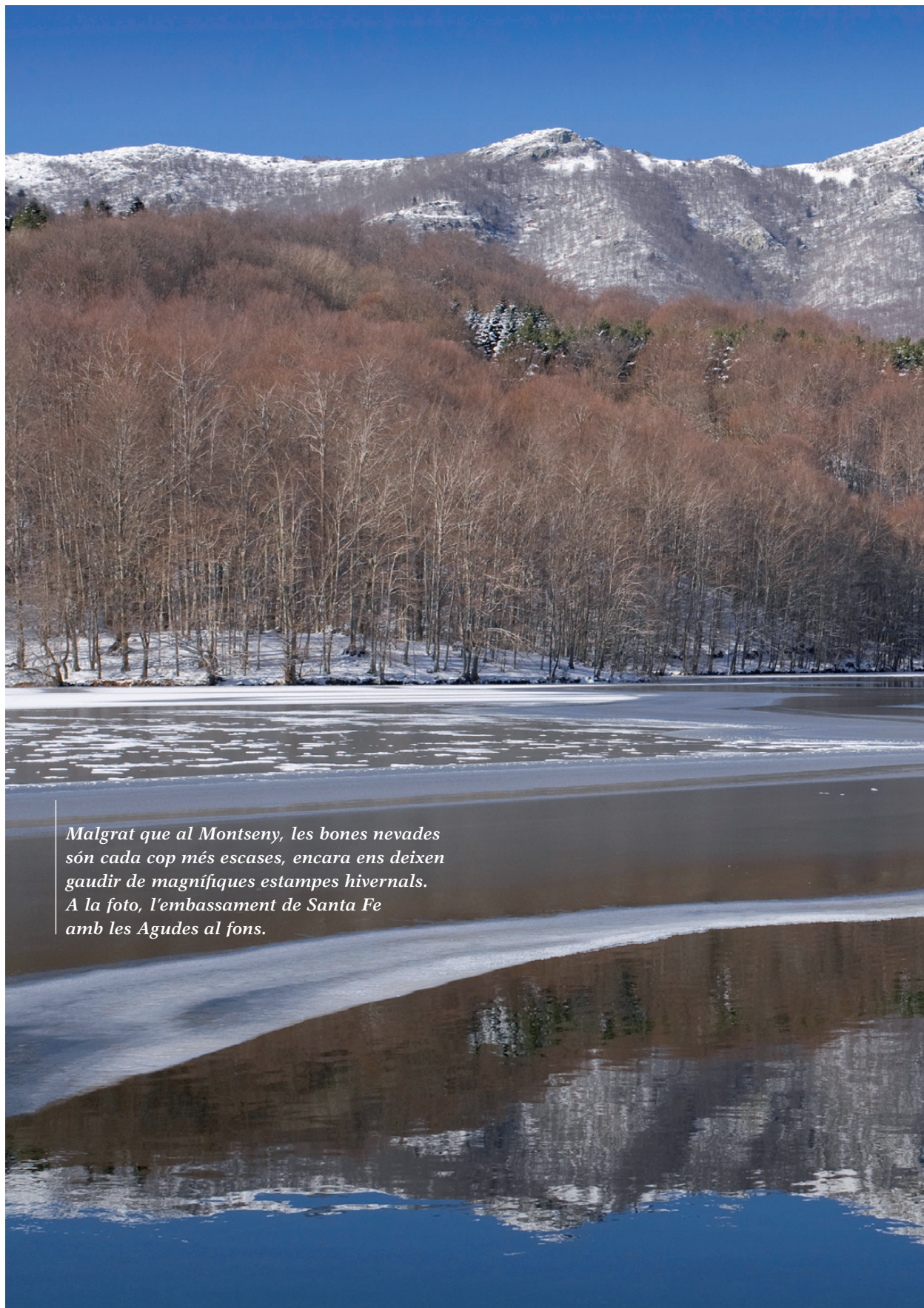

TRACKS GPS
DE BERTRAND
AUBEL:

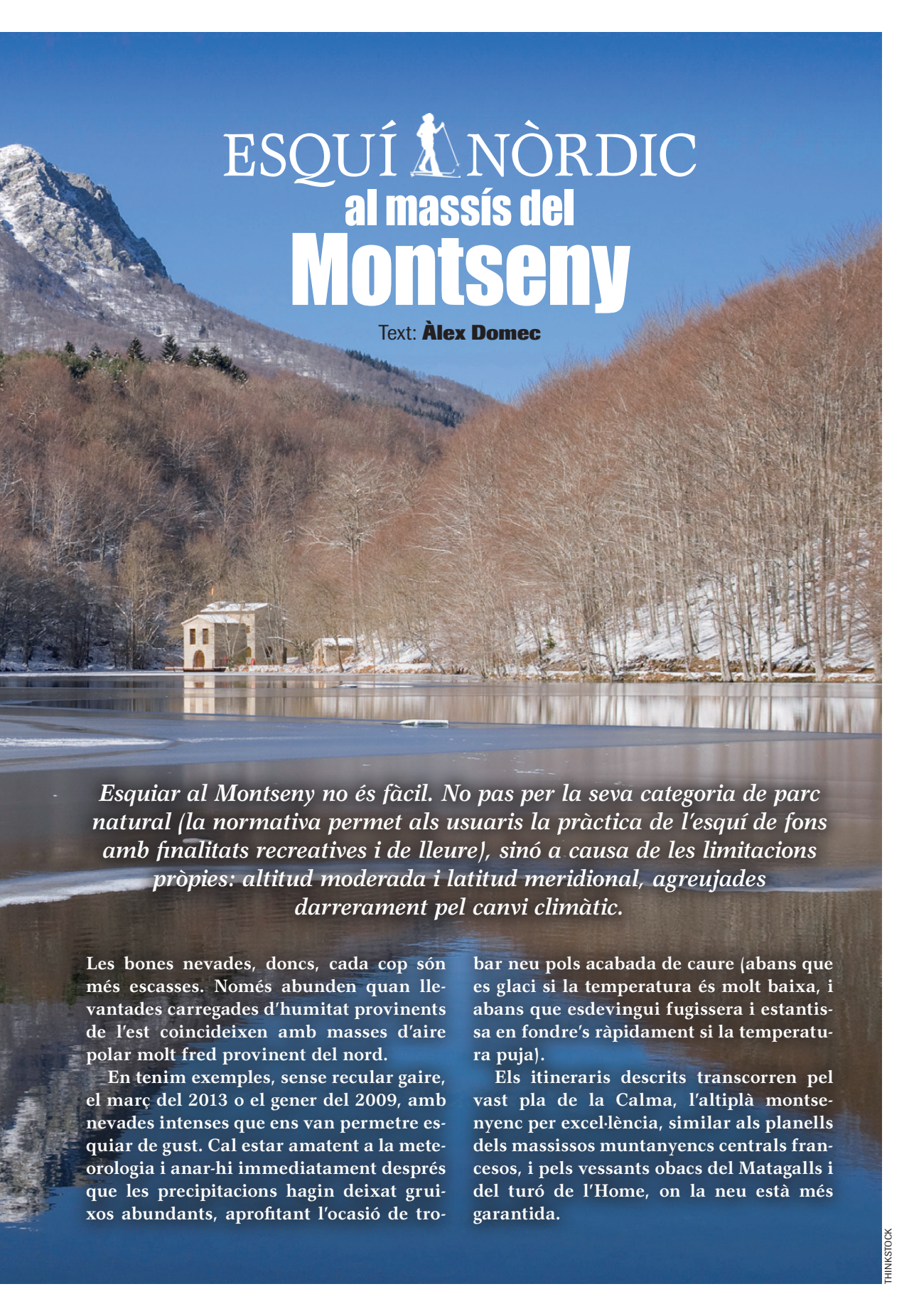

VÍDEOS:
CURT INTEGRAL
DEL CAPCIR
AMB ESQUÍS:

*Malgrat que al Montseny, les bones nevades
són cada cop més escases, encara ens deixen
gaudir de magnífiques estampes hivernals.
A la foto, l'embassament de Santa Fe
amb les Agudes al fons.*

ESQUÍ NÒRDIC al massís del Montseny

Text: **Àlex Domec**

Esquiar al Montseny no és fàcil. No pas per la seva categoria de parc natural (la normativa permet als usuaris la pràctica de l'esquí de fons amb finalitats recreatives i de lleure), sinó a causa de les limitacions pròpies: altitud moderada i latitud meridional, agreujades darrerament pel canvi climàtic.

Les bones nevades, doncs, cada cop són més escasses. Només abunden quan llevantades carregades d'humitat provinents de l'est coincideixen amb masses d'aire polar molt fred provinent del nord.

En tenim exemples, sense recular gaire, el març del 2013 o el gener del 2009, amb nevades intenses que ens van permetre esquiar de gust. Cal estar amatent a la meteorologia i anar-hi immediatament després que les precipitacions hagin deixat grui-xos abundants, aprofitant l'ocasió de tro-

bar neu pols acabada de caure (abans que es glaci si la temperatura és molt baixa, i abans que esdevingui fugissera i estantissa en fondre's ràpidament si la temperatura puja).

Els itineraris descrits transcorren pel vast pla de la Calma, l'altiplà montsenyenc per excel·lència, similar als planells dels massissos muntanyencs centrals francesos, i pels vessants obacs del Matagalls i del turó de l'Home, on la neu està més garantida.

Del coll de Bordoriol al coll Pregon

Itinerari per l'obaga del Matagalls, amb predomini del bosc i alguna clariana esporàdica.

El punt d'inici és al coll de Bordoriol, situat a la carretera BV-5114. Aparcament i petita caseta de fusta, punt d'informació del parc natural del Montseny. Prenem la pista en direcció sud, senyalitzada com a sender local (SL C-82). La pista és ampla i puja suaument entre alzines, roures i algun grèvol. Aviat passem pel costat del corral de la Vila. Una mica més tard arribem al coll de Joan, on hi ha un petit oratori i una cruïlla de pistes. Portem 0,7 km. Anem a l'esquerra, travessant una cadena que barra el pas als vehicles. Anem pujant, amb bones vistes dels Castellets, les Agudes, el puig Sacarbassa i el serrat dels Pous a l'esquerra. Després d'alguns revolts, en 2 km arribem a coll Sabènia de Dalt, on comença la fageda que s'estén fins al coll Pregon. L'antiga pista de desbosc que seguim s'estreny una mica, fa una breu pujada un xic dreta i canvia l'orientació cap a l'oest. Pugem alternant trams planers amb altres més costeruts en els revolts més tancats, on la pujada és força dreta, tot veient el serrat de la Creu de Matagalls. Passem a tocar d'alguns claps d'avets de bona mida, i endin-sant-nos de ple en la fageda arribem a una

El coll de Bordoriol, inici de l'itinerari.

ITINERARI 1: Distància: 8,5 km
Desnivell: +550 m / -550 m
Temps: 2 h 30 min

poua (a l'esquerra) i una cruïlla als 4 km.

La poua o congesta té uns 12 m de diàmetre per 5 de fondària. La voregem i ens enlairem damunt seu seguint la pista principal, que deixem de seguida per anar cap a la dreta, per terreny poc definit, cercant l'itinerari més còmode per arribar al coll Pregon, fent llaçades per evitar els pendents drets del curt tram que manca per arribar-hi. Atenció a la baixada, els trams més drets poden ser difícils i fins i tot accidentats si trobem neu glaçada, fet força habitual dins d'aquesta fageda orientada al nord.

Pla de la Calma: del coll Formic al puig Drau

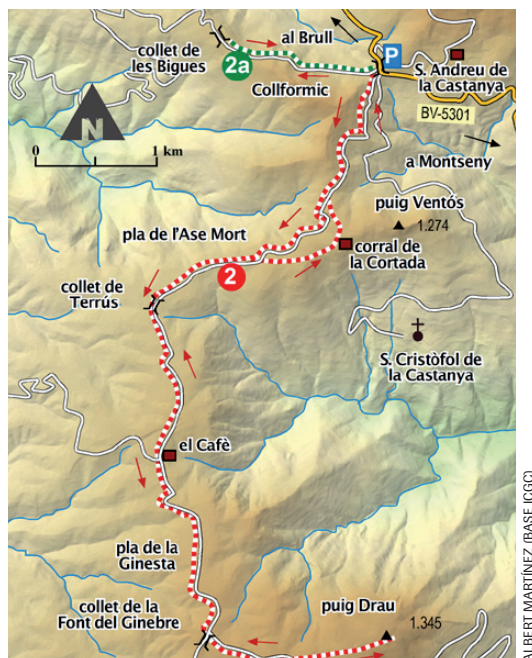
Itinerari pels plans oberts que formen el pla de la Calma, amb rases i matollars de bàlec esquitxats amb ginebrons.

Ruïnes del Cafè. Al fons, les Agudes i el turó de l'Home.

El punt d'inici és al coll Formic. PK 26,4 de la carretera BV-5301. Prenem la pista per on va el sender GR 5.1, enlairada damunt del restaurant, en direcció sud cap al pla de la Calma. Atenció a la circulació de vehicles 4x4 per la pista. Pugem suaument entre alzinars fins al pla de l'Ase Mort. Planegem i després baixem al collet de Terrús. Passem de llarg les ruïnes del Cafè, al pla homònim, seguim del bell mig del pla de la Ginesta, i una suau pujada ens mena al collet de la Font del Ginebre i la cruïlla de pistes de Pedres Blanques. Deixem la pista principal i el GR 5.1 i seguim la que va cap a l'esquerra (est), marcada amb senyals del sender PR C-139. Pugem suaument fins al collet del Poniol (el PR va cap a la dreta, vers el Sui) i seguim recte, pujant pel pla d'en Xixa fins al puig Drau. Dalt seu gaudim de vistes de la vall de la Tordera, dels cims més alts del Montseny (turó de l'Home, les Agudes i Matagalls) i dels més modestos que ens envolten: el Sui i els turons del Pi Novell i del Samon. En tornar, entre el collet i el turó del Poniol, hi ha la barraca d'en Ramon (o sitja del Llop), refeta recentment, on ens podem atansar per veure uns gravats prehistòrics en una gran llosa de pedra al seu interior.

Un altre indret on podem atansar-nos durant la tornada és el corral de la Cortada, encarat al turó de l'Home i les Agudes (veg. 2a, al mapa). Per arribar-hi, passat el collet de Ter-

ITINERARI 2: Distància: 15 km
Desnivell: +400 m / -400 m
Temps: 3 h 15 min

ITINERARI 2a: Distància: 3 km
Desnivell: +120 m / -120 m
Temps: 30 min

rús, seguim la pista uns 0,9 km més cap al pla de l'Ase Mort i ens desviem cap a la dreta pujant per un llom durant uns 0,6 km fins al corral. Per tornar del corral al pla de l'Ase Mort, fem drecera amb una baixada suau cap al nord d'uns 0,3 km i arribar a la pista.

ITINERARI OPCIONAL (2a):

Al fons de l'aparcament del costat oest de coll Formic surt una pista. Una cadena barra el pas als vehicles. La pista puja suaument per la fageda de l'obaga del vessant nord del turó del Faig de la Bandera. La qualitat de la neu acostuma a ser molt bona fins a arribar al collet de les Bigues. Portem 1 km. Arribem a la solana. Si les condicions de neu són bones, podem baixar 0,5 km més fins al collet Cerdanya, entremig d'un bosquet esclarissat d'alzinars que contrasta amb la fageda del vessant per on hem pujat.

Del coll Formic a Sant Segimon

Itinerari bàsicament forestal, combina bosc amb algun pla.

L'emplaçament de Sant Segimon encara sembla més feréstec quan està nevat.

Accés al punt d'inici: des del coll Formic, seguim la carretera BV-5301 uns 100 m en direcció al Brull. A la dreta surt la pista que puja al mas de Sant Andreu de la Castanya (normalment es neteja de neu). La seguim fins que es bifurca. A l'esquerra hi ha una cadena que barra el pas als vehicles. Aquí comença l'itinerari.

La pista passa sota la carena dels Roures, puja cap als Dos Plans, fa un revolt tancat i s'enfila vers la carena un altre cop. A la cota 1.280 hi ha una bifurcació. Anem a l'esquerra i arribem al pla d'en Bessa, on es bifurca de nou (portem 1 km). Anem a l'esquerra, primer per pla i després baixant suaument vers el torrent dels Rentadors (2 km). Creuem el torrent (si no està prou gelat hi ha molta aigua, i pot ser difícil aconseguir-ho). Una alternativa és seguir el camí que va paral·lel al torrent, remuntant-lo per dins de la fageda i cercar un lloc adient per creuar. La darrera opció és seguir amunt i passar les fonts dels Manlleuencs i Claret fins que el camí es perd a tocar del torrent, quan la valleta per on discorre es tan-

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

ITINERARI 3: Distància: 8 km
Desnivell: +200 m / -200 m
Tems: 2 h

ITINERARI 3a: Distància: 1 km
Desnivell: +50 m / -50 m
Tems: 30 min

ITINERARI 3b: Distància: 1,5 km
Desnivell: +50 m / -50 m
Tems: 20 min

ca i ja no és possible seguir. Aquest és el millor lloc. Llavors hem d'afegir 1,5 km i uns 40 min més). Creuat el torrent, seguim la pista, que puja una mica fins als estreps del serrat Vaquer i encetem una suau baixada. Passem a tocar de la font de Sant Miquel i el coll de les Tres Creus i arribem al santuari de Sant Segimon (2 km des del torrent al santuari).

ITINERARIS OPCIONALS

3a. Pujada fins al turó d'en Bessa des del pla homònim (bifurcació del km 1) per una pista evident, molt curta.

3b. Pujada fins al turó dels Esqueis des del pla d'en Bessa. Uns 300 m després de la bifurcació de pistes del km 1, cal baixar cap a l'esquerra (nord) vers el pla dels Cincous (aquí es va fer el març del 1909 el Concurs Català de Luges, organitzat per la Secció d'Esports de Muntanya del CEC) i seguir la pista que va pel fil carener fins al turó.

Fageda Gran de Passavets

Itinerari bàsicament forestal per fageda i amb fort desnivell.

El punt d'inici és al PK 22,150 de la carretera BV-5114. Al fons de l'aparcament una cadena barra el pas als vehicles. Darrera seu hi ha la pista que seguirem, senyalitzada com a sender de petit recorregut (PR C-208), que remunta la riera de Passavets fins a la font homònima i un xic més enllà. Seguim els indicadors del PR i als 200 m arribem a una gran poua (esquerra); al bell mig de la fageda Gran hi ha una bifurcació.

Aquesta poua és una cavitat que aprofita en part l'orografia de la zona, les roques naturals i el desnivell del terreny. Per tenir més capacitat per emmagatzemar la neu, se n'aprofundí el fons, i amb la terra estreta de l'interior, es féu el mur de contenció nord, una mica atalussat i reforçat amb carreuat.

Anem a l'esquerra, amunt, i allunyant-nos de la riera. Seguim l'antiga pista de desembosc que puja per la fageda, deixant diversos trencalls a l'esquerra fins a la cota 1.450 m, on es bifurca i enllaça amb la pista per on va el sender local C-86. Portem 1,4 km. Anem cap a la dreta, en una successió de ziga-zagues molt dretes que acaben en arribar a la cota 1.550. Ara la pista planeja. Passem enlairats per sobre del sot de l'Aveteda.

Parant atenció, veurem ensoat a la dreta un dels pous de neu més grans, antics i espectaculars de tot el massís, el del Comte, restaurat el 2013. De planta cilíndrica, està revestit amb pedra seca pissarrenca disposada en filades horitzontals. Té uns 7 m de diàmetre per 8 de fondària. Data de finals del segle XVI.

Portem uns 2 km. Passat el pou, una curta pujada d'uns 500 m ens mena al collet dels Rocs Cremats, des d'on veiem el serrat dels Pous, la carena que va de coll Sesbasses fins a les Agudes passant pel turó de l'Home Mort i el puig Sacarabassa, i la fageda que s'estén al peu. Seguim 500 m més, per damunt del sot dels Rocs Cremats i el serrat de les Saleres, i arribem a la carretera, sota el turó de l'Home. A l'esquerra hi ha el Puigsesolles i a la dreta el

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

ITINERARI 4: Distància: 7 km
Desnivell: +400 m / -400 m
Temps: 2-3 h

ALEX DOMECH

En el camí, alguns avets destaquen entre els faigs.

coll Sesbasses. Si anem fins aquest darrer (a uns 300 m), gaudirem de vistes dels dos vessants de la muntanya.

Com que és un recorregut que guanya un fort desnivell en un tram relativament curt, la pujada és molt sostinguda i força dreta, especialment en els revolts tancats. Atenció a la baixada, els trams més drets poden ser difícils i fins i tot accidentats si trobem neu glaçada, fet força habitual dins d'aquesta fageda orientada al nord.

Del pla de l'Espinal a la collada Sesagudes

Itinerari forestal per fageda al vessant oriental de les Agudes.

Accés al punt d'inici: Al PK 22'650 de la carretera BV-5114 hi ha un trencall que va al Convent i un petit espai per aparcar-hi. Des d'aquí, seguim la carretera en direcció nord uns 50 m fins que trobem a l'esquerra la pista que seguirem.

Hi ha un senyal de circulació prohibida de vehicles. Anem cap al sud-oest, pujant suau-ment. Al principi algun tram de la pista s'estreny i esdevé gairebé un corriol, però més endavant es fa més ampla i evident. Després de 650 m creuem el sot de la font del Porrassar i 300 m més endavant el del Mal Pas. La pista continua pujant, fent un parell de revolts tan-cats per la fageda de la solana de les Agudes. Passem sota la roca Pigotera (a l'esquerra, prop

ITINERARI 5: Distància: 7,5 km
Desnivell: +410 m / -410 m
Temps: 2 h

En travessar la fageda nevada, ens sorprèn el seu aspecte fantasmagòric.

JOAN CAMP

del camí), tornem a creuar els sots anteriors i als 2,7 km arribem a la font del Briançó, en un petit pla a la dreta de la pista. Seguim per la pista. La pujada augmenta i arribem a una bifurcació. Anem cap a la dreta, pujant en diagonal uns 500 m més vers l'indret anomenat l'era del Briançó (un estrep en un contrafort que baixa del puig Sacarbassa). La pista planeja

una mica i acaba esdevenint corriol. Fem una darrera pujada i arribem a la collada Sesagudes després d'uns 500 m més.

El fort desnivell que es guanya a partir de la font del Briançó fa aquest tram lent i feixuc. Molta atenció a la baixada pels trams molt estrets del corriol, que coincideixen amb els més drets; són molt difícils i fins i tot accidentats.

Roc Perer

Itinerari majoritàriament forestal per fageda, amb alguna clariana.

Accés al punt d'inici: pugem per la carretera d'accés al turó de l'Home que surt de la que enllaça Fontmartina amb la BV-5114 passant pel coll de Santa Helena. Als 2 km (cota 1.350 m), a l'indret conegut com *els Pins de l'Àngel*, hi ha un trencall a la dreta. Una cadena barra el pas als vehicles.

Aquí comença l'itinerari. La pista pren direcció nord, passant per una fageda obaga. Comencem planejant, deixem un trencall a la dreta, travessem els sots de la Núvia i dels Verns i una curta pujada ens mena al roc Perer, un petit replà dalt d'un esquei, excel·lent talaia de la vall de Santa Fe, amb l'embassament a la dreta, i les Agudes al davant nostre. Portem 1,3 km.

Deixem un trencall a la dreta en baixada per on va el sender local C-86 i seguim per la pista principal. Deixem un trencall que s'enfila a l'esquerra fageda amunt i arribem a la primera de les fondalades del sot del Frare. Nou trencall cap a la dreta, en baixada, per on també va el

*Arribant al roc Perer,
a mig camí de l'itinerari.*

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

ITINERARI 6: Distància: 5,5 km
Desnivell: +120 m / -120 m
Temps: 1 h 15 min

sender local anterior. Després d' 1,8 km passem sota una línia elèctrica, travessem un parell de fondalades més del darrer sot i encarem una pujada. Creuem el sot dels Grèvol's, i en 2,7 km arribem a una cruïlla de pistes, per on passa el sender PR C-208. Enllaç amb l'itinerari nº 4.

ALEX DOMECH

Des del coll de Sant Marçal

*Quatre itineraris forestals
des de Sant Marçal de Montseny.*

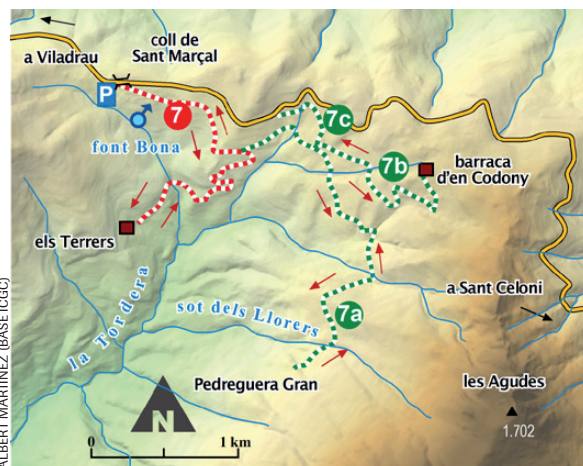
El punt d'inici és al coll de Sant Marçal. Baixem cap a l'església homònima i de seguida deixem la pista principal, agafant el trencall que hi ha a l'esquerra (indicadors del Puig i GR 5.2).

Prenem direcció est, lleugerament enlairats damunt l'església. Al principi planegem, i després baixem fins a les ruïnes de la Fabriqueta en 0,9 km. Les voregem i continuem uns 100 m més fins que trobem un trencall a la dreta. Deixem la pista principal i tirem avall. La baixada s'accentua i arribem a una pista més ampla. La seguim cap a l'esquerra, avall. Després d'alguns revolts, en 1'8 km creuem la Tordera (que neix més amunt, a la propera font Bona) i uns 200 m després arribem al gran mas dels Terrers, amb bones vistes de l'espessa baga de les Agudes, la carena dels Castelletes i les Agudes, el puig Sacarbassa, el turó de l'Home Mort i el serrat dels Pous. Aquí acaba l'itinerari. La pista segueix mas enllà, per fageda i en forta baixada cap al sot de Ridoltar, però la cota és més baixa i la innivació més precària.

ITINERARIS OPCIONALS

7a. Des de la bifurcació del km 1 de l'itinerari anterior, seguim ara la pista principal i el GR. Pugem un xic i després de 500 m arribem a una cruïlla. Anem a la dreta, seguint els senyals del GR. Planegem, creuem els torrents de les canals de la Font del Calvari, dels Castelletes i del Pedregar Rodó. Després de 850 m més, el GR s'enfila cap a l'esquerra. Seguim la pista avall, voltem el serrat Llarg, i baixant cada cop més arribem al torrent del sot dels Llorers, després d'1 km més. 150 m més avall, arribem a la tartera de la Pedreguera Gran, on la pista es bifurca. Aquí acaba l'itinerari. A l'altre costat de la vall de la Tordera, veiem el Terrers, Sant Marçal i el turó homònim presidint l'escenari.

7b. Des de la cruïlla de l'itinerari 7a on hem anat a la dreta, ara anem a l'esquerra (deixant el GR), vers la carretera BV-5114 però sense arribar-hi, ja que als 100 m trobem una nova cruïlla. Anem a la dreta, pujant suaument, cre-

ITINERARI 7: Distància: 4 km
Desnivell: +125 m / -125 m
Temps: 1 h

ITINERARI 7a: Distància: 4 km
Desnivell: +135 m / -135 m
Temps: 1 h

ITINERARI 7b: Distància: 1,5 km
Desnivell: +70 m / -70 m
Temps: 20 min

ITINERARI 7c: Distància: 1,2 km
Desnivell: +30 m / -30 m
Temps: 15 min

uem la canal de la Font del Calvari, i ens enfilem vers el sot homònim. La pista acaba a la barraca d'en Codony després d'uns 650 m més.

7c. Des de la darrera cruïlla de l'itinerari 7b on hem anat a la dreta, ara anem a l'esquerra, cap a la carretera BV-5114, alternant trams curts i planers amb d'altres de pujades suaus i baixades que transcorren combinant clarianes amb trams boscosos. A la tornada, tornem a tenir magnífiques vistes de la baga de les Agudes, la carena dels Castelletes i les Agudes, el puig Sacarbassa, el turó de l'Home Mort i el serrat dels Pous.

WEB INTERESSANT

■ Inventari de pous de glaç, pous de neu i congestes al Vallès Oriental.
www.perebascones.com/pousdeglac/index.html

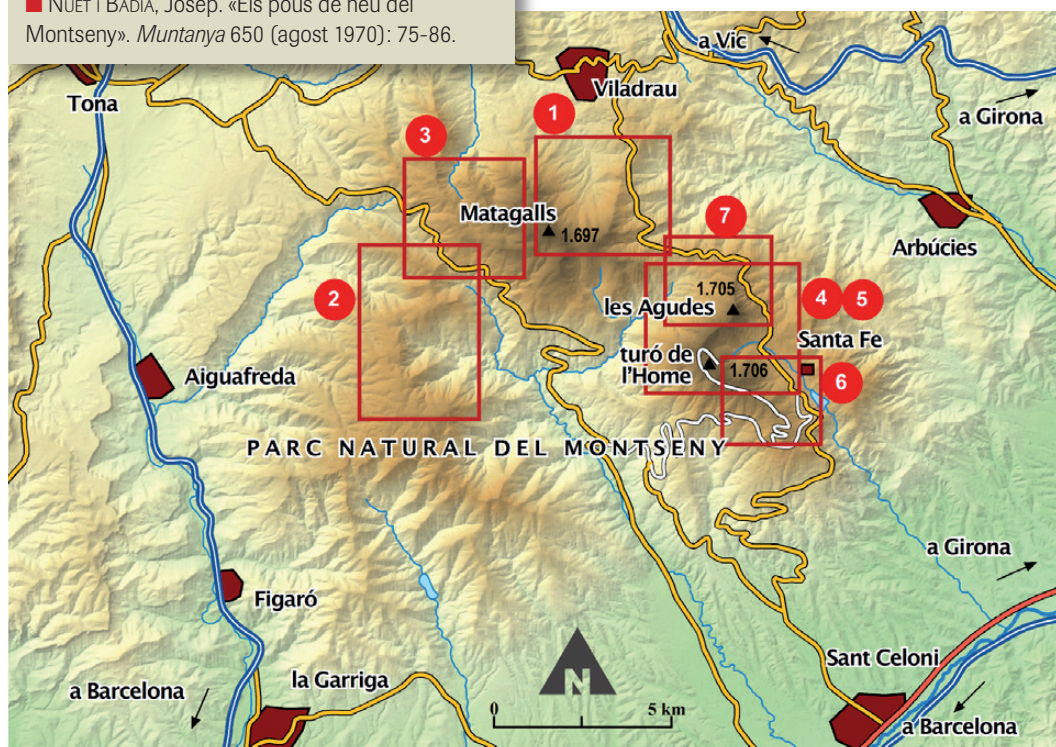

THINKSTOCK

BIBLIOGRAFIA I CARTOGRAFIA

- *Mapa comarcal d'Osona* (ICGC). Escala: 1:50.000.
- *Montserrat. Mapa-Guia excursionista*. Granollers: Editorial Alpina, 2015-2016. Escala: 1:25.000
- NUET I BADIA, Josep. «Els pous de neu del Montseny». *Muntanya* 650 (agost 1970): 75-86.

L'església romànica de l'abadia de Sant Marçal de Montseny, entre els massissos de les Agudes i del Matagalls.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

Chachacomani, silenci sòlid

Un sis mil oblidat a Bolívia

Text i fotografia: **Xavier Santos**

El Chachacomani (6.074 m) és un cim oblidat de la gran serralada Real dels Andes Centrals. Sense proposar-nos-ho, assolim una muntanya que potser som els primers catalans en trepitjar. Un nevado d'accés complicat fins ara i amagat entre muntanyes de gran bellesa.

*El Cheaoroco (6.107 m)
vist des del Chachacomani.*

Amb el Pablo, el meu amic de les illes Canàries, decidim anar a Bolívia, amb la idea de fer turisme i muntanya. Turisme d'aclimatació la primera setmana i muntanya la segona. Des del dia que ho vam decidir, un seguit d'entrebancs havien anat passant: des que la companyia Aerotur, amb qui teníem bitllets, va suspendre els vols, fins a tenir un accident al Pirineu entrenant 15 dies abans.

La sortida des de Barcelona va seguir la tònica i va ser divertida: curiosament tots els vols que sortien aquell vespre anaven amb retard, jugava la selecció espanyola de futbol la final de l'Eurocopa, i quan el xiulet de l'àrbitre va sonar per finalitzar el partit, al mateix temps totes les pantalles d'informació de vols començaven a donar hores de sortida. Aquesta bestiesa va fer que el viatge seguís acumulant imprevistos, la constant quan vas a un país

*Aproximació al camp base
per la vall del Chachacomani.*

sud-americà i sobretot a Bolívia... ¡però encara no havíem ni sortit!

El retard va fer que arribéssim tard a Madrid i perdéssim la connexió amb el vol que ens havia de dur a La Paz aquella mateixa nit i arribar allà l'endemà al matí. Nit a Madrid, nervis i sortida un dia més tard passant per Lima.

ARRIBADA A LA PAZ

En arribar a El Alto (aeroport de La Paz) a les 4 de la matinada, el nostre equipatge amb tot el material no hi era, i no sabien dir-nos res més. Pacència, l'única solució. I una mica de mal de cap, som a 4.100 m.

L'equipatge va arribar per sort dos dies més tard, i mentre l'esperàvem vam aprofitar per visitar La Paz, el Sendero del Águila, a la part més baixa de la ciutat, en un lloc anomenat *Amor de Dios*, la vall de Lluna, amb paisatges d'erosió, i Tiwanaku, llocs obligats si és el primer cop que un viatja a aquesta part de Bolívia.

Aquets dies també van servir per conèixer per casualitat –o per coses del destí– una per-

sona excepcional, un guia bolivià, l'Aldo, amb qui vam tenir de seguida bona química. El fet de tenir data obligada de tornada fa que hagi d'organitzar millor la logística, i en un país com Bolívia si vas per lliure el millor és tenir un aliat, per aprofitar al màxim els dies.

Vam anar cinc dies al Sud Lipez, a travessar la salina d'Uyuni i fer aclimatació a la zona del Likankabur-Jurikes, frontera amb Xile, un lloc que vam rebatejar simbòlicament com *Estación Polar Cebra* pels dies de nevada i de fred inhòspit que ens va regalar. Vam fer una bona aclimatació a 4.300 m; fins i tot amb un intent al Jurikes, però quan érem a la cota 5.400, un torb brutal ens va barrar el pas i ens va fer tornar al refugi.

Amb aquesta activitat donàvem per acabar la fase d'aclimatació turística i havíem d'organitzar la segona setmana amb precisió. Aquí va ser on el nostre amic bolivià va ser decisiu.

OPERACIÓ CHACHACOMANI

En tornar a La Paz volíem pujar al Pequeño Alpamayo –un clàssic de 5.400 m– però també emportar-nos cap a casa un sis mil. Per això vam pensar en l'Illimani, més alt i menys visitat que el sofert Huayna Potosi, que a les boti-

En arribar a Alto Cruz Pampa trobem llogarets dispersos i entranyables.

gues d'aventura del carrer Sagarnaga de La Paz el venen com si fos una pizza quatre formatges per a tothom que vulgui respirar els 6.000 m. Amb aquest objectiu anem a parlar amb l'Aldo per organitzar la millor logística, tenim només sis dies abans de tornar a casa i la feina s'acu-

FEM UNS ULLS COM UNES TARONGES QUAN ENS PARLA D'UN SIS MIL OBLIDAT DE NOM ESTRANY QUE NO HAVÍEM SENTIT ABANS

mula. Fins ara havia estat sols un viatge de turisme i andinisme típic, però les casualitats no existeixen i en aquell moment vam saber per què havíem conegut casualment l'amic Aldo.

Fem uns ulls com unes taronges. Així ens quedem el meu company canari i jo quan ens diu que si volem anar a un lloc nou que ell està investigant, poc transitat. Ens parla d'un sis mil oblidat de nom estrany que no havia sentit mai abans. No era un sis mil verge. El cas és que la ruta d'aproximació emprada fins llavors era molt llarga, la via de dificultat mitjana, i això feia que altres cims li prenguessin prota-

gonisme, perquè eren més curts i menys problemàtics en l'aproximació.

Gràcies a les gestions d'un capellà italià, alpinista també, que vivia en una missió propera i havia convençut a les comunitats locals d'una altra vall fins ara tancada als *gringos* que, si ells en controlaven i gestionaven l'accés, la logística i els serveis, podien beneficiar-se directament de tornar a deixar passar algunes expedicions, i això portaria una certa prosperitat en aquesta vall oblidada. Lògicament, amb tot respecte per Pacha Mama, la Mare Terra, la gran deïtat dels Andes.

APROXIMACIÓ A LA VALL HOSTIL: ASCENSIÓ AL PEQUEÑO ALPAMAYO

L'aproximació es podia fer llavors en unes poques hores des de La Paz. Fins ara, aquella vall era hostil als estrangers. L'últim cacic aimara fou mort i esquarterat pels espanyols en l'època de la conquesta, i encara ara, quan algú havia intentat arribar per allà sense el seu consentiment, no dubtaven en utilitzar la violència, armats amb fusells i ganivets per fer-lo marxar. Per tant, podem dir que era una vall

Don José, el líder de la comunitat, content amb nosaltres.

molt poc transitada i encara bastant verge. Amb comptagotes, alguna expedició hi havia transitat, però el tarannà hostil dels habitants de la vall desaconsellaven fer-hi gaires visites.

Així ho deia també la *Guía de Trekking y ascensiones de Bolivia* que portàvem a la butxaca. En aquesta guia es parlava de la ruta del sud-oest i el consell de tenir molt de compte amb els habitants de la vall, deixant clar que no s'hi podia anar si no es tenia autorització prèvia dels habitants locals. Com que no era un dels nostres objectius inicials, no havíem llegit aquesta pàgina de la guia.

Anàvem a fer de conillots d'Índies. El fet d'anar a territoris poc coneguts ens obligava a desafiar els perills. Era com reviure les millors èpoques dels descobriments i exploracions. Si fèiem cim, seria la cirera del pastís, però la resta ja era prou engrescadora.

De tota manera, per escalfar, abans vam fer el Pequeño Alpamayo. Vam sortir a les 5 del matí de La Paz i vam tornar el vespre abans

que tanquessin els restaurants per celebrar el primer cim bolivià. Vam anar a dormir d'hora, ja que l'endemà ens venien a buscar a les 8 del matí per marxar cap al Chachacomani, el sis mil oblidat i misteriós.

CHACHACOMANI, EL SIS MIL OBLIDAT

De la Paz, travessant El Alto, Peñas, San Juan i fent quilòmetres de pistes de terra en més o menys mal estat, arribem en unes cinc hores al poblat Alto Cruz Pampa, on ens esperava Don José, el líder de la comunitat amb qui vam tractar el transport dels paquets, el menjar i el peatge per entrar a la seva vall.

Cal dir que l'electricitat feia només tres mesos que havia arribat a aquell llogaret. Després de descarregar el material de la soferta *guagua*, el minibús que ens va portar, mengem una mica i comencem l'aproximació al camp base, situat a uns 10 km de distància i a 4.650 m d'altitud. Sortíem d'una altitud de 4.400 m, perdí-

El Chachacomani vist des de l'aproximació al camp base. El cim principal és al fons, a la dreta del piramidal.

em uns 100 m per baixar a la llera d'una glacera desapareguda, que ara és una immensa vall on pasturaven lliurement els ramats. Tot allò va ser una passejada meravellosa en un escenari grandios, una vall tancada, voltada de cims de cinc mil metres, amb rierols, llames, alpa

UNA VALL TANCADA, VOLTADA DE CIMS DE CINC MIL METRES, AMB RIEROLS, LLAMES, ALPAQUES, OCELLS, PORCS SALVATGES, CAVALLS, AIGUAMOLLS...

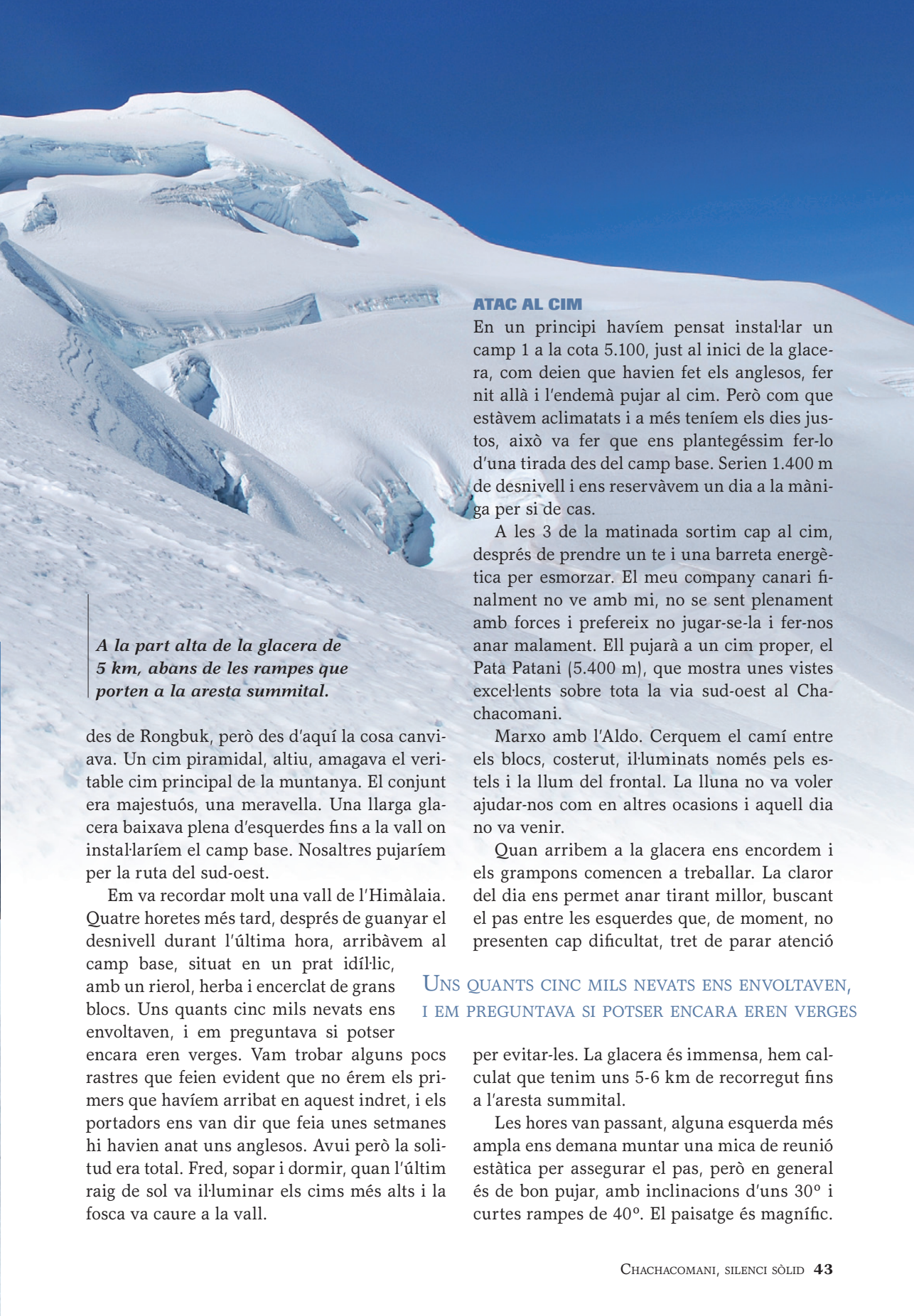
ques, ocells, porcs salvatges, cavalls, aigüamolls... tot embolicat amb el que ells anomenen *silenci sòlid*. El silenci andí.

Al cap d'una hora més o menys vam tenir la primera visió del Chachacomani. De lluny, quan entràvem a la vall l'havíem vist altiu i recordava una mica la imatge de l'Everest vist

*Tornant del cim per l'aresta summital. Al fons
es veu el llac Titicaca, enmig de l'altiplà.*

A la part alta de la glacera de 5 km, abans de les rampes que porten a la aresta summital.

des de Rongbuk, però des d'aquí la cosa canviava. Un cim piramidal, altiu, amagava el veritable cim principal de la muntanya. El conjunt era majestuós, una meravella. Una llarga glacera baixava plena d'esquerdes fins a la vall on instal·laríem el camp base. Nosaltres pujàriem per la ruta del sud-oest.

Em va recordar molt una vall de l'Himàlaia. Quatre hores més tard, després de guanyar el desnivell durant l'última hora, arribàvem al camp base, situat en un prat idíl·lic, amb un rierol, herba i encerclat de grans blocs. Uns quants cinc mils nevats ens envoltaven, i em preguntava si potser encara eren verges. Vam trobar alguns pocs rastres que feien evident que no érem els primers que havíem arribat en aquest indret, i els portadors ens van dir que feia unes setmanes hi havien anat uns anglesos. Avui però la solitud era total. Fred, sopar i dormir, quan l'últim raig de sol va il·luminar els cims més alts i la fosca va caure a la vall.

ATAAC AL CIM

En un principi havíem pensat instal·lar un camp 1 a la cota 5.100, just al inici de la glacera, com deien que havien fet els anglesos, fer nit allà i l'endemà pujar al cim. Però com que estàvem aclimatats i a més teníem els dies justos, això va fer que ens plantegéssim fer-lo d'una tirada des del camp base. Serien 1.400 m de desnivell i ens reservàvem un dia a la màniga per si de cas.

A les 3 de la matinada sortim cap al cim, després de prendre un te i una barreta energètica per esmorzar. El meu company canari finalment no ve amb mi, no se sent plenament amb forces i prefereix no jugar-se-la i fer-nos anar malament. Ell pujarà a un cim proper, el Pata Patani (5.400 m), que mostra unes vistes excel·lents sobre tota la via sud-oest al Chachacomani.

Marxo amb l'Aldo. Cerquem el camí entre els blocs, costerut, il·luminats només pels estels i la llum del frontal. La lluna no va voler ajudar-nos com en altres ocasions i aquell dia no va venir.

Quan arribem a la glacera ens encordem i els grampons comencen a treballar. La claror del dia ens permet anar tirant millor, buscant el pas entre les esquerdes que, de moment, no presenten cap dificultat, tret de parar atenció

UNS QUANTS CINC MILS NEVATS ENS ENVOLTAVEN,
I EM PREGUNTAVA SI POTSER ENCARA EREN VERGES

per evitar-les. La glacera és immensa, hem calculat que tenim uns 5-6 km de recorregut fins a l'aresta summital.

Les hores van passant, alguna esquerdia més ampla ens demana muntar una mica de reunió estàtica per assegurar el pas, però en general és de bon pujar, amb inclinacions d'uns 30° i curtes rampes de 40°. El paisatge és magnífic.

Llames i alpaques a la vall del Chachacomani, durant l'aproximació.

Altres sis mil ens van saludant, treuen el cap rere les carenes. El veí Chearoco, és un cim descomunal.

Passen les hores. Arribem a un gran altiplà inclinat i anem a buscar l'aresta de l'esquerra, que ens portarà al cim principal. Aquí les rampes ja són una mica més fortes, d'uns 45° a 50°. L'alçada es fa notar, els sis mil metres són a tocar i deixem una motxilla per anar més lleugers, ja que comença a fer-se tard, si tenim en compte que hem de tornar al camp base

PER UN COSTAT TENIM LA SELVA AMAZÒNICA, A LA LLUNYANIA, SOTA UN MAR DE NÚVOLS; PER L'ALTRE, L'ALTIPLÀ ANDÍ, ON VEIEM EL LLAC TITICACA, I AL DAVANT I AL DARRERE, LA SERRALADA REAL. ¡TOT UN ESPECTACLE!

també d'una tirada. Un collet, una aresta esmolada de somni, de uns 100 m de llarg i som al cim del Chachacomani, a 6.074 m. Són les 13:00 del 14 de juliol del 2012. Per un costat tenim la selva amazònica, a la llunyania, sota un mar de núvols; per l'altre, l'altiplà andí, on

veiem el llac Titicaca, i al davant i al darrere, la serralada Real. ¡Tot un espectacle!

Hem trigat unes deu hores en pujar, els últims 300 m m'han costat molt. Crec que si vas ben aclimatat, tot i que és una ruta molt llarga, en unes 6/7 hores s'ha de poder fer.

¿SOM ELS PRIMERS EN FER CIM?

La baixada, refent el camí, ens va costar només tres hores i el canvi que havia sofert la glacera era evident: penitents de mig metre ja s'havien format a la part més exposada al sol. Al començament de la glacera ens esperaven uns portadors amb les nostres botes de muntanya lleugeres i una mica de te, que vaig agrair moltíssim, perquè ja feia estona que anàvem justos d'aigua. Allò formava part de l'estratègia per arribar una mica més descansats al camp base, i els portadors també ben contents perquè s'havien estalviat de muntar i abastar un camp intermedi.

Nit màgica, gaudint del que havíem viscut, amb la feina feta i el sis mil a la butxaca. L'endemà, com si es tractés d'un passeig pel paradís, vam refer el camí fins al poblat d'Alto Cruz Pampa. Allà, el líder Don José estava rialler, sabia que havíem fet cim i que tot havia anat bé, cosa que garantiria més visitants a la

vall per aconseguir la comunitat, on encara hi havia algú que no estava del tot convençut d'aquesta nova presència estrangera.

I és aquí quan ens diuen una cosa que ens deixa una mica perplexos: «Son ustedes los primeros españoles que alcanzan la cima del Chachacomani.» Ens mirem entre nosaltres, incrèduls. ¿Com pot ser que en ple segle XXI encara es pugui fer una primera en un sis mil andí? Els responem afirmativament: «¡Sí, sí, fantástico!». Ho celebrarem amb una cervesa quan arribem a La Paz. Miro de reüll l'Aldo i aquest ho afirma amb un moviment de cap, però jo li dic que no ho crec. Amb el meu company riem, ens està prenent el pèl.

L'endemà ens acomiadarem de Bolívia i dels cims i anem a visitar l'Illa del Sol, al Llac Titicaca i, allà lluny, el Chachacomani ens observarà tot el dia.

En arribar a casa, i després de mirar per internet i no trobar gairebé res sobre aquest assumpte, si bé hi havien algunes fotos i notes d'alguna expedició europea i boliviana, seguia sense tenir constància que ningú del país hagués anat per allà. Vaig enviar unes notes al Centre Excursionista de Catalunya, a la Fede-

ració d'Entitats Excursionistes de Catalunya i al Servei General d'Informació de Muntanya i encara avui ningú m'ha pogut aclarir aquest misteri.

Potser sí que vam fer una primera catalana i espanyola als Andes, aquell 14 de juliol del 2012, o potser tant sols érem els primers que pujàvem per aquella ruta. Tant se val, això és

¿COM POT SER QUE EN PLE SEGLE XXI ENCARA ES PUGUI FER UNA PRIMERA EN UN SIS MIL ANDÍ?

l'anècdota que em permet escriure aquest article. La màgia és que el destí, l'univers o com vulguem anomenar-ho es va confabular perquè aquest viatge sense gaire planificació inicial i ple d'entrebancs, ens anés portant de casualitat en casualitat cap a aquesta aventura inoblidable en aquell cim oblidat de la serralada Real.

El camp base, un prat idíl·lic amb un rierol i bones vistes.

JOSU GRANJA

*Sector inferior de la Gran Sala
GEV. Enorme columna, a la
mateixa escala gegant que totes
les coses en aquesta cova.*

TORCA DEL CARLISTA 1958

Conquerint el buit

Text: **Josu Granja** (Grupo Espeleológico ADES Elkartea, Gernika)

Traducció del castellà: **Ferran Alexandri**

Imaginem-nos un espai negre i buit que s'estén davant nostre, sense límits visibles. El silenci i les tenebres ho envolten tot en aquest escenari del no-res. Intentem compondre una imatge impossible, sense referències del que és llunyà o proper, sense contingut. Cal que ens sentim, per un moment, amb el do especial de ser espectadors d'aquest abisme negre que mai ha conegut la petja humana. De sobte passa una cosa excepcional. Un punt diminut de llum apareix a dalt de tot, trencant les tenebres. El veiem pampalluguejant, com si estigués suspès en l'aire, perdent altura a poc a poc en la immensitat. Ha aparegut per la mateixa volta i per fi posa el peu en la base d'aquesta gran cambra subterrània. És el primer ésser humà que ho fa.

Per arribar fins aquí ha baixat 60 m per un avenc fins que el tub de pedra s'ha obert bruscament en el buit negre. Després ha continuat el descens 90 m més amb l'escala que surava en l'abisme. Quan per fi hi posa el peu, es troba enmig d'un buit subterrani colossal, el més gran d'Europa, però ell encara no ho sap.

Aquesta història és real. És la del primer descens de la Torca del Carlista per Jon Arana l'abril de 1958. Més enllà del caire literari que presenta aquesta escena, la Torca del Carlista, enclavada en les calcàries de la Peña Ranero (vall de Carranza, a l'oest de Biscaia), ens mostra la versió més imponent del món subterrani: la grandiositat. A l'interior hi ha una de les sales més grans del món. Des d'aquell moment

Reconstruir la història de les primeres exploracions té un interès especial, sobretot perquè per a l'espeleologia d'aquell temps era tot un repte. Davallar l'avenc plantejava dificultats tècniques importants. Eren els primers moments de l'espeleologia moderna al País Basc, molt lluny encara de les tècniques franceses, consagrades en les famoses campanyes de la Pedra de Sant Martí o la Gouffre Berger.

DESEMBRE DE 1957: PRIMERA INCURSIÓ ESPELEOLÒGICA A LA TORCA

La primera incursió a aquest avenc amb finalitats pròpiament espeleològiques data de l'1 de desembre de 1957 a càrrec del Grupo Espeleológico Vizcaíno (GEV), fundat l'any 1955 com un servei espeleològic adscrit a la Secció d'Educació, Esports i Turisme de la Diputació Provincial de Biscaia d'aleshores. Aquest és, pel que sembla, el primer intent de descens del qual tenim

LA TORCA DEL CARLISTA ENS MOSTRA LA VERSIÓ MÉS IMPONENT DEL MÓN SUBTERRANI: LA GRANDIOSITAT. A L'INTERIOR HI HA UNA DE LES SALES MÉS GRANS DEL MÓN

fins a l'actualitat, els espeleòlegs continuen sentint una emoció especial quan davallen al fons d'aquest abisme. Tot seguit explicarem com es va conquerir, des de l'intent inicial fins que es va completar l'exploració l'any 1958.

constància detallada, tot i que és obligatori ressenyar que l'any 1954 el primer grup espeleològic constituït a Biscaia, anomenat *Grupo de Espeleólogos Vizcaínos* del Centro Excursionista Vizcaíno, va fer una sèrie de prospeccions a la

*Espeleòlegs a punt d'entrar a l'avenc,
gairebé al cim de Peñas de Ranero.
Al fons es veu la mar Cantàbrica.*

zona, però dissortadament no n'ha quedat cap constància.

Un bon matí de desembre de 1957 començaven els preparatius per al congrés d'espeleologia que s'esdevindria a Carranza el juliol de l'any següent. Encara no havia estat descoberta la cova de Pozalagua, avui cita turística de primer ordre, que una barrinada deixaria al descobert quatre setmanes després.

El grup de la Diputació va decidir anticipar el treball de camp a la zona. Per tant, un grup petit d'espeleòlegs biscaïns format pels germans Alberto i Eugenio Sojo, Javier de la Hidalga i Celso Negueruela, acompanyats pel membre del Grupo Edelweiss (que depenia de la Diputació de Burgos) José Luis García Lamarca, es va imposar com a objectiu explorar la Torca del Carlista. Es requeria al burgalès perquè tenia més experiència que els biscaïns en cavitats verticals que exigien l'ús d'escales. Els germans Sojo s'encarregarien de l'assegurament exterior i Celso Negueruela de la fotografia, també des de l'exterior. Encara que no

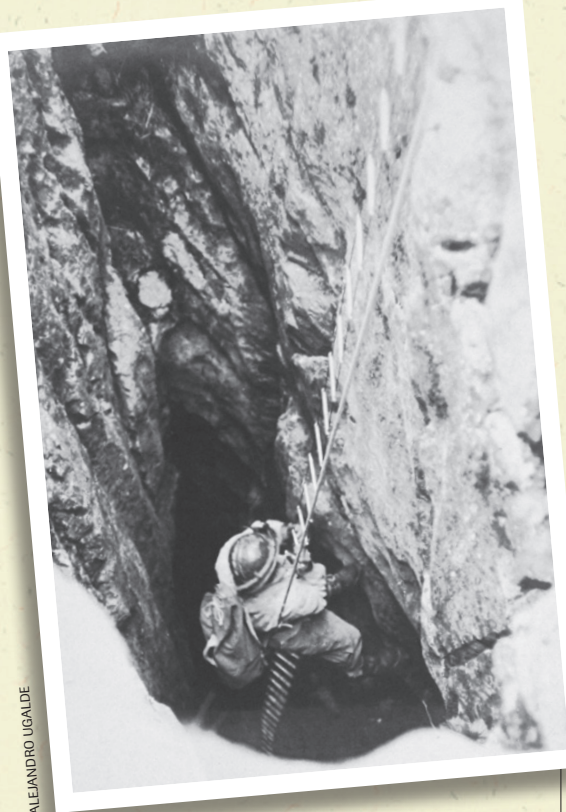

ARXIU EUGENIO SOJO

*1 de desembre de 1957. Equip
exterior de suport en la primera incursió
espeleològica a la Torca del Carlista.*

formava part del grup, els acompanyava a l'exterior Eduardo Catania, que ara feia de reporter per a *El Correo Español*, i al qual devem les úniques i valuoses línies que van donar fe del que va passar aquell dia.

Es va estendre un pont amb doble corda per l'extrem més estret de la boca, del qual penja-

4 d'abril de 1958.

José Luis Puente El Moreno baixa fins a les plataformes de recolzament.

ven 60 m d'escalas. Va ser García Lamarca el primer que va baixar en ràpel assegurat, i va reservar l'escala per a la pujada. Quan duia 28 m de descens va tocar amb els peus una plataforma relativament àmplia i còmoda, bastant coberta de detrits. En aquest lloc va esperar el segon home que baixava a l'avenc, el jove Javier de la Hidalga, que començaria una brillant i dissortadament efímera carrera espeleo-

L'ABISME CONTINUAVA, SENSE QUE S'INTUÏSSIN MÉS REPLANS, NOMÉS UN TUB DE PEDRA COMPLETAMENT VERTICAL

lògica –el 1960 va morir ofegat a la platja de La Arena, a prop de Bilbao–. Es van trobar tots dos a la plataforma; tot seguit Hidalga va ajudar el seu company en el descens. L'avenc continuava vertical. Després d'haver fet 10 m de tram nou va poder recolzar el peu en una lleixa exigua i va examinar la situació. L'abisme continuava, sense que s'intuïssin més replans, només un tub de pedra completament vertical.

Va intentar sondejar des d'allà la resta de l'avenc i visualitzar-lo amb el carburer, que havia penjat d'una corda. No es veia el final. Ben aviat va ser conscient de la profunditat que hi havia sota els seus peus, molt més important del que es creia de bon principi. García Lamarca va tornar a la plataforma amb el seu company. Va fer diversos mesuraments i es fixaren atentament amb les possibilitats d'assegurament per a expedicions futures. Van tornar a la superfície per l'escala, assegurats amb la corda doble utilitzada per al descens. La permanència a l'interior de la cavitat havia durat una mica més de dues hores.

Després d'aquesta experiència era evident que calia un desplegament de mitjans tècnics i humans potent per assolir el fons de l'avenc. En conseqüència, calia demanar la col·laboració d'altres clubs. La crònica de Catania acaba dient, de manera reveladora i gairebé premonitòria: «em van dir: '¿publicaràs això? ¡No té cap importància!' Però sí que en té amb vistes al futur, perquè ningú no sap on ni com poden acabar aquests forats negres.»

ABRIL DE 1958: EL PRIMER DESCENS. SUPERACIÓ DE LA VERTICAL

El divendres 4 d'abril de 1958 Jon Arana, espeleòleg de la Sociedad de Ciencias Aranzadi, va ser el primer home que va assolir el fons de la Torca del Carlista. Aquest descens, conegut per tothom, culminava una expedició organitzada de nou pel jove Grupo Espeleológico Vizcaíno.

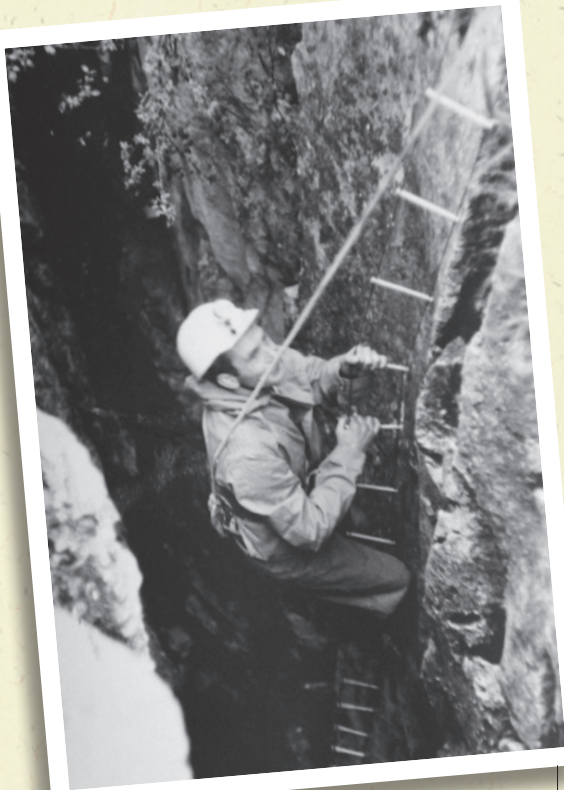
En resposta al suport reclamat pels biscaïns hi van anar els seus companys guipuscoans de la Sección Espeleológica de la Sociedad Aranzadi. Feia falta valor i força per enfrontar-se al buit negre on es perdia l'escala,

però Jon Arana estava sobrat d'aquests ingredients. L'experiència la posava el belga resident a Tolosa, Félix Ruiz de Arcaute, que coneixia les tècniques i el material més avançats. Arcaute tenia un nom internacional, sobretot perquè havia estat a l'avenc Berger l'estiu de 1956 i havia superat els 1.000 m de profunditat, rècord del món en aquella època. Disposaven de 140 m d'escala, 140 m de corda de niló de 12

*Descens del gran buit
negre. Espeleòleg en el ràpel
sobre la gran sala.*

JOSU GRANJA

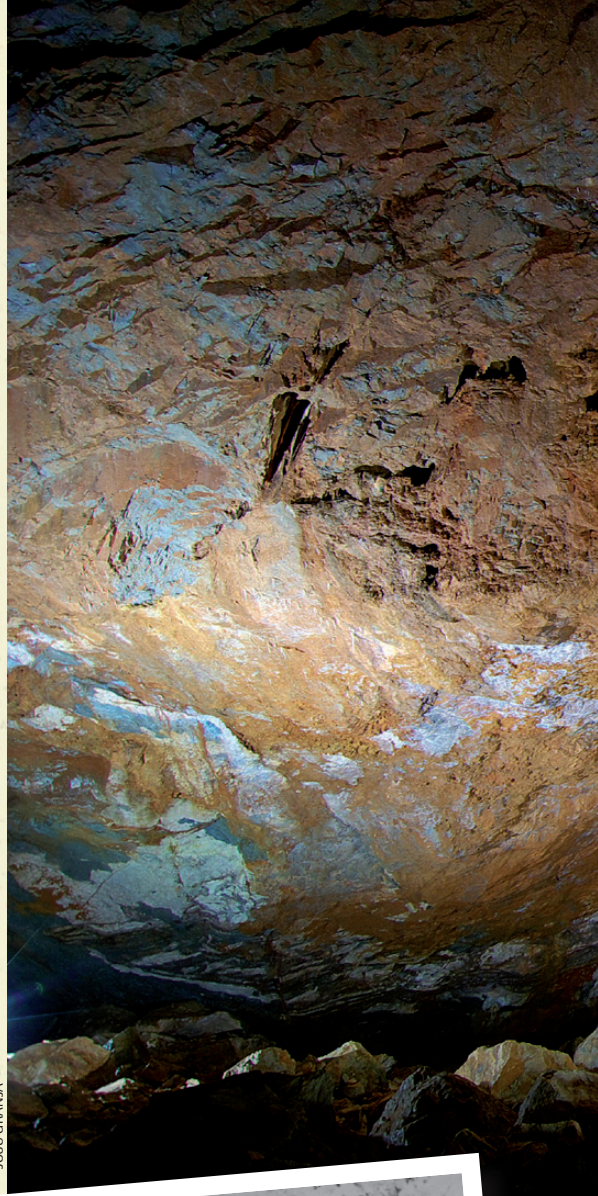
ALEJANDRO UGALDE

4 d'abril de 1958. Moment en què Jon Arana torna a la superfície després d'haver tocat fons per primera vegada.

mm, 50 m de perló de 8 mm, 150 m de corda normal i 2 telèfons units per 200 m de cable doble.

Per part dels guipuscoans, a més d'Arana i Arcaute, hi va anar José Luis Txintxurreta. També hi havia aquesta vegada un altre membre del Grupo Espeleológico Edelweiss, José Luis Puente (àlies *El Moreno* o *El Negro*), que era burgalès, però vivia a Guipúscoa i tenia molta relació amb els Aranzadi. Els biscaïns estaven representats per Eugenio Sojo, Javier de la Hídalga, Celso Negueruela, Sergio Velasco i Alejandro Ugalde.

S'ha de tenir en compte una dada d'aquell descens que sol passar desapercebuda: Arana no duia el seu propi casc amb el clàssic cremador de carbur, sinó que va baixar amb el casc que li va prestar un company, que duia una il·luminació de bateries molt precària. Això va

JOSU GRANJA

ALEJANDRO UGALDE

4 d'abril de 1958. Missió complerta. Arana descansa fumant una cigarreta després de la seva gesta. Els companys desinstal·len l'avenc.

anar així perquè en un principi no estava previst que Arana anés a la Torca. En el repartiment de les activitats es va adjudicar al seu grup l'exploració de l'avenc de la Gran Rotura, a la rodalia de Ranero. Després de dur el material el dia abans, i com que aquest avenc no va donar el resultat esperat, el de Zumarraga, el divendres al matí va demanar permís per pujar al pic del Carlista amb l'objectiu de puntuar en el concurs muntanyenc de *Los cien montes*. En arribar a la boca de la Torca «vaig preguntar a quant estaven els que havien baixat, i em van dir que a -30. En aquell moment el cap del grup em va dir que estaven demanant un relleu, que calia baixar, i jo vaig dir que baixava.»

La volta assoleix més de 100 m d'altura a la zona superior de la Gran Sala. Gairebé en el centre s'albira un espeleòleg, com si fos un punt vermell en la immensitat.

Per ajudar el descens d'Arana, es va situar Txintxurreta a la primera lleixa (-28 m) i *El Moreno* en una altra a -45 m, inclinada i una mica descomposta, amb risc de despeniment de pedres. El de Zumarraga va iniciar el descens a les 12:30 i va arribar al fons a les 15:00.

Quan va arribar a baix gairebé no es podia fer a la idea de la geografia subterrània que acabava de trepitjar. Només va ser conscient del buit negre esglaiador. Un enorme caos de

19 de juliol de 1958.

Ascens de José Luis Puente en l'expedició de l'Assemblea de Carranza.

roques ocupava tot el sòl. Allò li va semblar una galeria enorme, però no pas una sala. En l'homenatge que se li va fer l'any 2009 a Carranza, Arana explicava aquest episodi amb desimboltura, que ha passat a formar part de l'anecdota històrica de l'espeleologia:

L'obscuritat era total i la llanterna del casc a penes deixava veure unes passes més enllà, així que de manera instintiva, només desempal·legar-me de l'escala, vaig treure el meu matxet per si m'havia de barallar amb algun monstre.

Apressat per la duració de les bateries que duia, va dedicar tres quarts d'hora en recórrer dues galeries que s'obrien en direcció oposada,

ALESHORES ÉS QUAN CONSTATEN L'EXISTÈNCIA DE LA GRAN SALA, FORMADA PER UNA SUCCESIÓ DE TRES GRANS PARÀBOLES O BOQUES DE TÚNEL CADA COP MÉS PETITES

i després va emprendre l'ascens. Quan va arribar a dalt i va sortir a l'exterior va assegurar-se en una roca propera. Va fumar una cigarreta. Els companys el van veure absort, entotsolat, amb

l'angoixa pròpia de l'esforç físic i la gran tensió emocional que havia passat. Allà es va quedar uns minuts, mentre els altres desinstal·laven en tren d'escapes i les assegurances. Després va explicar tot el que havia vist i sobretot el que no havia vist, fent referència al gran buit negre de l'interior.

És a dir, en el primer descens no havia estat conscient que hi havia una gran sala. L'objectiu s'havia aconseguit amb escreix i s'havia arribat al fons de la vertical. La Torca del Carlista es va convertir en l'avenc més fondo de Biscaia. Per això, per la gran vertical i per les possibilitats de continuació que oferia va començar a tenir fama, tot i que l'existència d'una gran sala no es descobriria fins al segon descens.

JULIOL DE 1958: SEGON DESCENS. DESCOBRIMENT DE LA GRAN SALA

El segon descens absolut de la Torca del Carlista s'esdevingué amb ocasió de l'Assemblea Regional de Espeleologia, celebrada a Carranza el juliol de 1958. Era la tercera convocatòria o congrés del col·lectiu espeleològic basconavarès de les Jornadas Arantzazu de 1956.

Segons el programa de l'assemblea, un equip de tretze espeleòlegs dirigits per Arcaute van pujar a la boca de la Torca una tarda del 17 de juliol. Duïen 207 m d'escapes i 275 m de cordes. El matí del dia 18 van fer el descens quatre espeleòlegs: Félix Ruiz Arcaute, José Luis Puente, Jon Arana i Adolfo Eraso. Curiosament cap d'ells no eren del Grupo Espeleològic Vizcaíno. L'objectiu del seu pensament era la profunditat. El rècord el tenia l'avenc d'Ormarzaretta, a la serra d'Aralar, però l'exploració de les dues galeries que creia haver vist Arana al fons de l'avenc més fondo de Biscaia prometien superar-lo. Però aleshores va passar que mentre cercaven la profunditat van trobar una altra cosa, el volum.

Quan a les 3 de la tarda havien acabat el descens van instal·lar un campament interior i el telèfon de campanya. Portaven tot el material d'exploració en cinc saques. La seva primera comunicació revelava l'entusiasme i la sorpresa davant del que esta-

Una altra perspectiva de la immensa sala de la Torca del Carlista, formada per tres grans paràboles.

ven veient: «Estem veien meravelles. No tornarem a trucar fins després de vint-i-quatre hores.» Aleshores és quan constaten l'existència de la gran sala, formada per una successió de tres grans paràboles o boques de túnel cada cop més petites, una cosa que ja havia intuït Jon Arana quan va pensar que es tractava d'una galeria.

Recorren la gran sala fins a la una de la matinada, abans d'anar a dormir. Anaven mentalitzats per topografiar un avenc, però allò desbordava les seves previsions. Van estar-se 48 hores dins de la cavitat. En una primera estimació calculen 500 m de longitud per 300 m d'amplada i uns 50 a 100 m d'altura. A la sortida van haver de reconèixer que no havien pogut completar una topografia amb rigor científic, sinó més aviat aproximada. L'espai que s'havia d'explorar era molt més gran del que havien pogut imaginar i van deixar diverses zones sense mirar.

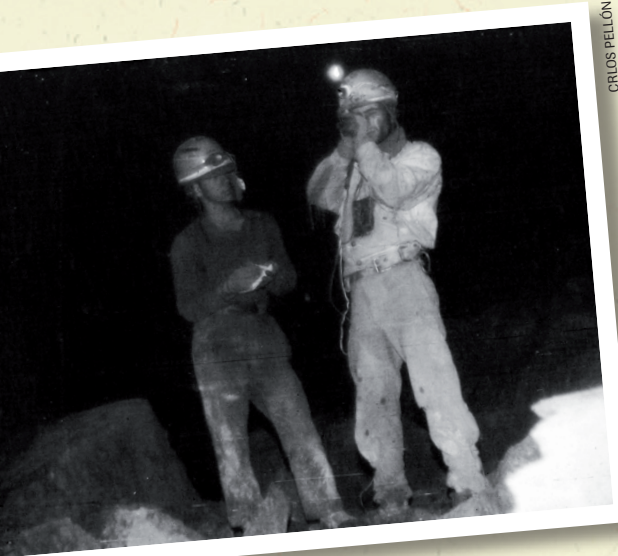
Es posaren mans a l'obra amb la topografia. Eraso i Arcaute van traçar una poligonal cap a

CARLOS PELLÓN

*Octubre de 1958.
Carlos Pellón comença el descens dels
GUM fins a la base de la Torca.*

l'est, des de la base de la corda fins que la sala es tancava per aquest cantó. A partir d'aquí tot el sector sud de la sala va quedar sense explorar. Eraso i Puente van fer una altra poligonal cap al sud-oest. L'exploració va continuar amb la sala nº 2 –després batejada com sala Manuel Iradier– i la sala final –anomenada després sala Aranzadi–, on mesuraren el punt de més profunditat.

CRLOS PELLÓN

Octubre de 1958.

Treballs topogràfics dels GUM a l'interior.

Segons els seus càlculs en sortir de l'avenc, van estimar que havien assolit una profunditat de 350 m respecte de la boca. Uns dies després, quan passaren en net els plànols, es van donar unes mesures exactes de 265 x 210 x 85 m.

En base a les observacions sobre el terreny, Adolfo Eraso publicaria l'any següent la dimensió de la planta com de 400 x 250 x 90 m i una profunditat màxima de 387 m, encara que

AQUEST GRUP VA ESTAR MÉS DE DEU DIES A L'INTERIOR DE L'AVENC AIXECANT UNA TOPOGRAFIA DETALLADA QUE HA ESTAT LA MÉS DEPURADA FINS AVUI, PERÒ INÈDITA

l'altímetre va marcar -360 m en el punt inferior de la sala final. La topografia, no obstant, era forçosament esquemàtica i el dibuix molt simple, amb nombroses incògnites pendents de resolució. La falta de temps, com va dir Eraso, fou determinant. Calia adaptar-se al calendari marcat per l'Assemblea.

Malgrat la superficialitat de la topografia, es van fer observacions interessants sobre la morfologia i mineralització, que van donar peu a plantejar una primera hipòtesi espeleogenètica en el primer estudi firmat per Adolfo Eraso.

En definitiva, és a partir d'aquest segons descens quan comença a parlar-se de la gran sala de la Torca del Carlista com la més gran d'Europa i la segona del món. Però tot i així era necessari tornar-hi per completar i acabar la topografia.

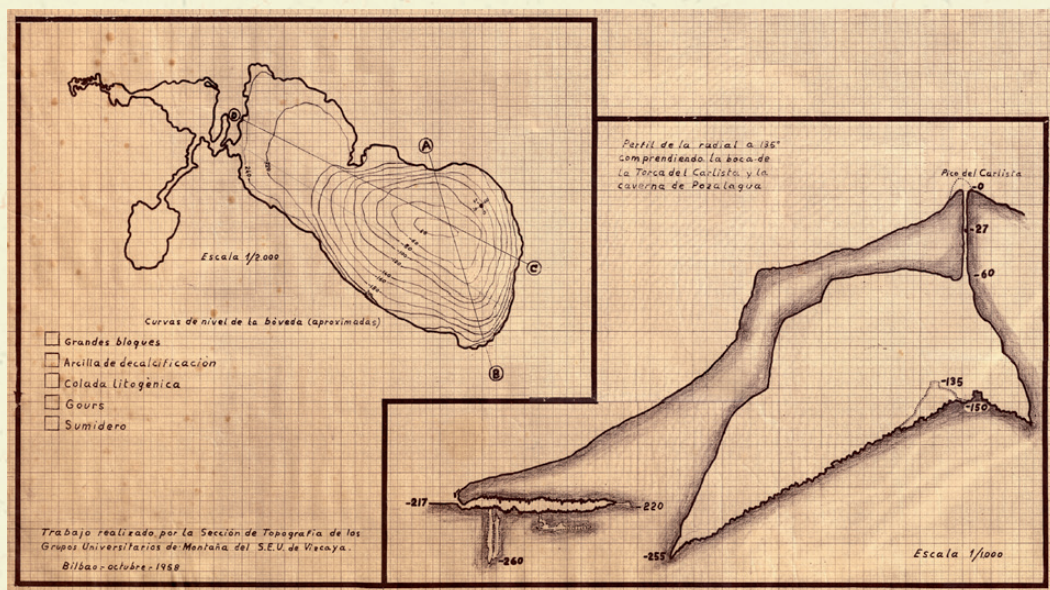
OCTUBRE DE 1958:

TERCER DESCENS. ELS GUM. EXPLORACIÓ I TOPOGRAFIA COMPLETES

La tercera incursió en les profunditats d'aquesta gran cavitat no va tenir res a veure amb les anteriors. Va ser excepcional per a la seva època per tot el que s'aconseguiria. Es va fer una topografia completa i definitiva. També va ser el primer descens per als espeleòlegs biscaïns. No obstant, diversos factors relacionats amb l'hegemonia de Biscaia del grup de la Diputació van contribuir al seu silenci i a deixar-la en un aurèola de misteri fins avui. Gairebé res ha transcendit d'aquella expedició fins ara. Fins i tot l'extraordinària topografia ha quedat inèdita, solament se'n va publicar el contorn esquemàtic de la planta.

L'origen d'aquest tercer descens a la Torca cal buscar-lo en l'Escola d'Enginyers Industrials de Bilbao, on l'estudiant Carlos Pellón va assumir l'any 1957 l'organització d'una secció d'espeleologia dins del grup universitari de muntanya del Sindicato Español Universitario de Vizcaya. El jove universitari estava familiaritzat amb les tasques topogràfiques perquè havia acompanyat el seu pare en els treballs que feia com a enginyer de muntanyes. Des de les files del GEV el van demanar per a la pròxima expedició a la gran sala, perquè la topografia estava pendent. Va començar una preparació física i tècnica notable en l'ús de l'escala, però davant de l'ajornament sine die per part del grup de la Diputació, Pellón va decidir convocar l'expedició en l'àmbit dels GUM de totes les universitats. S'hi van presentar cinc valencians, dos granadins, dos madrilenys i vuit biscaïns.

Aquest grup de 17 espeleòlegs, amb una gran preparació i una organització perfecta, va estar més de deu dies a l'interior de l'avenc aixecant una topografia detallada que ha estat la més depurada fins avui, però inèdita. Van establir un equip de punta per als treballs topogràfics de quatre persones, gairebé sempre el mateixos, per tal d'optimitzar el rendiment. Un altre equip de quatre en la base de la vertical per comunicar les dades i rebre subministra-

ments, i la resta a l'exterior fent anar la corda d'assegurança i passant a un primer esborrany les mesures que venien de l'interior.

Tot i que l'objectiu principal era la topografia, es va superar en 4 m de profunditat la cota inferior que fins aleshores es coneixia, gràcies a una petita galeria que van descobrir en el fons d'una de les sales inferiors. A més a més, els deu dies de permanència també van superar l'anterior marca de cinc dies que s'havia establert a Ojo Guareña (Burgos). Van fer un gran esforç físic i psicològic. Al final es van quedar sense provisions i van haver de resistir els darrers dies a base de pomes que els enviaven els companys des de l'exterior.

A dalt: Topografia original de la Torca del Carlista a cura dels GUM. A baix: Els equips de profunditat dels GUM fent un mos durant l'exploració. (Octubre de 1958).

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

Nota: Vull agrair els testimonis i fotografies aportades per Alejandro Ugalde i Carlos Pellón. La seva bona disposició m'ha permès fer aquest salt en el temps i recuperar la memòria dels nostres espeleòlegs pioners. Ells ens han obert el camí que hem vingut després. J.G.

CRLOS PELLÓN

Lhasa- Kàtmandu en bicicleta de muntanya

Un somni fet realitat

Text:

**Mark Grossmann,
Jep Cunill,
Elisenda Navarro i
Francesc Barceló**

Pedalem plegats. Som sis amics. Ara tenim una cruïlla ben marcada, a l'esquerra, i deixem la carretera asfaltada. Sabem que la carretera segueix cap a l'aeroport perquè vam aterrar allà fa dos dies. Aquest matí hem començat a pedalar ben tranquil·lament perquè els més de 3.500 m d'altura on som es noten d'allò més, i ara ja hem fet 81 km des que hem sortit de Lhasa, la capital del Tibet.

L'Everest vist des del monestir de Rongbuk, un lloc màgic i amb encant.

El nostre somni ha començat: creuar en bicicleta de muntanya l'Himàlaia de nord a sud, des de Lhasa fins a Kàtmandu. Són 19 etapes, 1.060 km de recorregut passant per quatre colls de més de 5.000 m, 73 h sobre la bicicleta, 7.540 m de desnivell positiu i 9.030 m de desnivell negatiu.

8 D'AGOST

Hem deixat Lhasa amb els seus monestirs i amb l'omnipresent Potala, enorme, imponent, majestuós. Olor a ranci de la mantega de iac que alimenta les espelmes i regalima fins al terra de fusta, antic i greixós. Color blanc i teula a les parets, i més de 1.000 habitacions. Estem en un país curull d'espiritualitat, on la religió sempre és present mitjançant els estupes i els monestirs gegants, amb les banderoles d'oració a cada coll i a cada raconada, i pels molinets d'oració que els tibetans fan girar tothora. Estem a 3.666 m sobre el nivell del mar i la sensació d'alçada serà una constant en la nostra ruta.

Ahir vam obrir les caixes i vam muntar les bicicletes al pati de l'hotel de Lhasa. Havíem intentat aquest viatge un any abans pel nostre compte, però no va ser possible sense un guia

xinès obligatori. A l'aeroport de Lhasa vam conèixer, doncs, en Dawa, un xicot de vint anys que serà el nostre guia (imposat, si volíem obtenir els permisos), i els seus companys, el xofer del camió i el cuiner. Seran el nostre suport durant la ruta amb un camió on aniran les tendes, els estris de cuina i el menjar. Nosaltres portarem l'imprescindible a les nostres alforges. ¡I pedalarem per sobre dels 3.500 m!

9 D'AGOST

Avui passem el Kamba La, el primer coll de la ruta, a 4.790 m. Hem fet pràcticament 1.200 m de desnivell positius relativament bé. A poc a poc ens adaptem a l'altitud i també a les condicions de la pista sense asfaltar, tal com era la carretera de l'Amistat l'any 1996. Es tracta d'una ruta oberta pels xinesos entre el Tibet i el Nepal, que amb rampes no massa pendents (perquè si no els camions carregats de mercaderies no podrien pujar-les) ens endinsa en el cor del paisatge tibetà, que de mica en mica va canviant colors i textures, a voltes de manera gairebé imperceptible.

Envoltats de la mística del paisatge sense arbres, la puresa sorprenent de l'aire i la inten-

*Km 0: a punt per començar a
pedalar al peu de Potala, el palau de
Lhasa, l'antiga residència del
dalai-lama (Tibet).*

sitat de llum, els cels tibetans fan encara més gran la pregonia sensació d'immensitat que se sent al llarg d'hores i d'hores de pedalar, concentrats com estem en esgarrapar metres al fang de la pista.

Coronar el primer coll ja és una tota una alegria. Tan aviat com iniciem el descens apareix, colpidor, el llac Yandrok, un llac sagrat per als tibetans, enorme i d'aigües de color turquesa. La pista és bona i comprovem que la nostra decisió de posar pneumàtics mixtos a les rodes ha estat encertada. Avui hem tingut la primera punxada. Sortosament no n'hi haurà gaires més.

10-11 D'AGOST

Ahir va ploure. Haver de fer tot el contorn del llac Yandrok se'ns va fer pesat. Avui passarem el Karo La (5.010 m). L'altura i la temperatura (8°C) ens impedeixen forçar el ritme. Celebrem una bona estona el fet de coronar el nostre primer coll de més de 5.000 m, i a la baixada se'ns obren grans esplanades farcides de flors grogues i amb ramats de iacs a banda i

Yandrok, el llac sagrat dels tibetans.

banda de la pista, que en aquest tram està en molt bones condicions. Fem nit a Gyang Zè, la tercera població del Tibet, a 3.950 m d'altura. El castell de Dzong domina la plana. És una

EL CASTELL DE DZONG DOMINA LA PLANA. ÉS UNA VISTA ESPECTACULAR, MALGRAT QUE PUJAR ELS CENTENARS D'ESCALES REPRESENTA UN GRAN ESFORÇ

vista espectacular, malgrat que pujar els centenars d'escales representa un gran esforç. Encara no estem aclimatats. Aquesta nit dormim en una dispesa o *guest house*, com diuen per aquí.

12 D'AGOST

En aquesta etapa els quilòmetres cauen fàcilment perquè la pista té tendència a baixar, i així arribem fins a la població de Pena. Acampem en uns aiguamolls als afores, i encara que el guia ens diu que són segurs, ja veurem què passa si plou. Som la curiositat dels nens i també dels grans que s'acosten per veure'ns.

MARK GROSSMANN

La mirada cap enrere permet veure la desmesura de les distàncies.

13 D'AGOST

Ha plogut i encara plou. Afortunadament no se'ns ha inundat el campament i hem pogut descansar. La ruta ens fa passar per Shigatzê, la població més gran, on veiem molts militars xinesos, molts més que no pas a Lhasa. Ens aturem aquí, perquè volem compaginar pedalada i visites turístiques, i aquí, al temple de Maitreya, hi ha una imatge de Buddha de 27 m d'alçada. A més a més, coincidim amb una jornada de pregària i poden veure centenars de monjos a punt per passar una nit de vetlla.

14-15 D'AGOST

A la setena jornada ens trobem davant un sorprenent tram de pista asfaltada de 5 km enmig del no-res, on superem la nostra mitjana habitual de velocitat. Estem encantats. Acampem també en el no-res, fem estiraments i procurem descansar perquè s'acosten les etapes més dures. Demà, però, passarem el coll Tsuo La (4.500 m) i després farem un magnífic descens cap a la vall de Lhazê. La panoràmica torna a ser excepcional. Baixem entre petites poblacions i cases aïllades amb les muntanyes nevades al fons. Dormim a un petit hotel sense aigua corrent, però amb televisió en color a totes les habitacions. Contrastos i més contrastos del Tibet xinès.

16 D'AGOST

Avui tenim una jornada de 85 km i creuem el sostre de la nostra ruta, el Jia Tsuo La, coll de 5.220 m. No fa fred, o no ens ho sembla, malgrat estem només a 9°C de temperatura. Una pedregada ens sorprèn a la pujada i deixa la pista, d'altra banda bona, ben enfangada. Costa guanyar metres, però finalment creuem el coll i ho celebrem molt, tot i que som conscients que ens falten moltes jornades. La baixada és suau, però molt dolenta. La nostra intenció és no acampar a molta alçada. Voldríem continuar, però finalment, després de només 18 km des del coll, cansats, acampem a 4.880 m, la mateixa altitud que té el Montblanc.

17 D'AGOST

En Dawa ens aconsella que durant la primera part de l'etapa d'avui no fem fotos perquè hi ha una estació de control militar a prop. Aquí presentem el permís que ens permet desviar-nos de la ruta principal per anar cap a Rongbuk, el camp base de l'Everest pel vessant tibetà. Com a muntanyencs, ens fa molta il·lusió arribar-hi i tenir la possibilitat d'admirar la cara nord de la muntanya més alta del món.

Passada la fita quilomètrica 5.145 de la carretera de l'Amistat ens desviem per una pista, de 100 km, que ens durà a Rongbuk. De seguida notem que les condicions empitjoren moltíssim perquè es fa molt pedregosa, més estreta i difícil de transitar. Dormim a prop del poble de Cha, a 4.440 m.

18-19 D'AGOST

Dos dies de pista dolenta, dolenta. Les primeres hores són de ziga-zagues amb trams força drets fins que passem el coll de Pang La (5.150 m). Allà hauríem de gaudir de la panoràmica de quatre cims principals (Makalu, Lhotse, Everest i Cho Oyu), però el temps, que està ben emboirat, ens ho impedeix. El descens del coll és força tècnic, perquè hi ha neu nova a la pista i en acabar-se

la neu comencem a trobar rierols que hem de creuar per guals que van ben plens. En un d'aquests guals decidim que no el podem creuar ni en bicicleta ni a peu pels rocs que baixen, i ens enfilem al primer camió que passa cap a Rongbuk (que no és el nostre) i que ens accepta com a càrrega. Quan som a l'altra banda i estem descarregant un altre cop les bicicletes, arriba el nostre camió de suport, que queda encallat a mig creuar el gual i l'han d'estirar. Es veu que ja hi estan avesats.

LES PRIMERES HORES SÓN DE ZIGA-ZAGUES AMB TRAMS FORÇA DRETS FINS QUE PASSEM EL COLL DE PANG LA (5.150 m)

Si la ruta era dolenta, encara empitjora una mica més després de Pasung. Per avui ja en tenim prou. Acampem, ens rentem i una vegada més revisem les bicicletes, que pateixen força. Ens hi tornem a posar de bon matí, la pedalada és dura i és molt difícil agafar ritme. Malgrat tot, aconseguim arribar a Rongbuk (5.030 m),

que és un monestir. Per primera vegada tenim l'Everest com una mola única davant nostre, però no el veiem gens ni mica per la boira i els núvols. De Rongbuk al camp base de l'Everest encara ens queden dues horetes de pedalar per pista dolenta, però l'emoció d'arribar-hi ens empeny. Avui dormirem a 5.200 m, que serà el nostre sostre, perquè el permís que tenim ens prohibeix anar més amunt dels 5.300 m.

Travessant un dels nombrosos rierols crescuts.

JEP CUNILL

20 D'AGOST, DIA DE DESCANS

Ens l'hem ben guanyat. El despertador sona a 1/4 de 8. ¿Que per què tant aviat, si avui no pedalem? Doncs perquè volem veure com la sortida de sol il·lumina l'Everest, però continuarem dormint perquè hi ha força núvols. De fet, espurneja aiguaneu i en cap moment veurem la muntanya completament sense núvols, malgrat que estem hores i hores mirant-la, sempre imponent, igual i diferent. Un mite per a nosaltres, que no ens cansem de badar.

La resta del temps, revisem les bicicletes, usem l'aigua calenta que ens escalfa el cuiner per rentar-nos i passegem només una mica perquè fa un fred intens i no portem roba d'abric apropiada, i perquè el nostre permís no permet anar més enllà i el guia ho sap.

21 D'AGOST

A les set del matí en Ricard ens fa un crit: ¡L'Everest sense núvols! Veure aquesta enorme muntanya en una matinada freda i radiant és un extraordinari regal que ens endurem per sempre més. Tristois i ahora molt contents pugem al nostre camió. La tornada fins a la carre-

tera de l'Amistat la farem d'una tirada, motoritzats i a la tarda encara pedalarem 25 km fins al poble de Memo, a 4.395 m d'alçada.

En aquest camí de tornada trobem dos ciclistes anglesos, els únics ciclistes que ens creuarem en tota la ruta. Molt satisfets acampem als afores del poble. Al vespre, com en moltes altres ocasions, un munt de canalla ens visita i mira què fem i com som fins que ens n'anem a dormir.

22 D'AGOST

Comença un dia clar, de temperatura molt agradable, i fem ruta ràpidament per la pista, que ara és plana i en bon estat. Així arribem a Tingri, des d'on també es podria veure l'Everest i ens en podríem acomiadar, si no fos que ja torna a estar ennuvolat. De veritat que vam tenir molta fortuna, de veure'l net i descobert. Somriem amb aquest record. Avui pedalem fins més enllà de Gutsuo.

*Pedalant per les llargues
valls del Tibet.*

23 D'AGOST

L'etapa d'avui és semblant a la d'ahir: comença planera i amb la pista en molt bon estat, de manera que els quilòmetres cauen de pressa entre cases de fang mig enrunades a banda i banda. Altra vegada ens sorprenen les distàncies, la incapacitat de calcular-les sense una referència coneguda i la sensació de soledat molt marcada en una espai sense límits. Les comunitats aïllades que ens trobem al llarg de la ruta viuen en unes condicions extremes i tenen una alimentació de subsistència perquè només conreen colza i patata, recullen llet de iac i fan servir els fems com a combustible. Se'ns fa difícil imaginar les condicions de vida a l'hivern tibetà.

24 D'AGOST

Hem passat la nit en un fals collet i avui farem el darrer coll de més de cinc mil metres, el Lelung La (5.050 m). La pista és bona i puja suau. Anem prou bé: finalment ens hem aclimatat. La baixada, que també hauria de ser ben agradable, se'ns fa duríssima perquè tenim fort vent i, enlloc de deixar-nos portar pendent avall, hem de pedalar amb ganes i en relleus curts. Així, lluitem cada quilòmetre en una baixada que no es deixa baixar. Però a la fi ens plantem a Nyalam, un poble que no es mostra fins que no hi ets ben bé a sobre. En aquest llogarret ja es nota la influència nepalesa (país que està ben a prop) i a les botigues hi ha major diversitat de productes. Aquesta serà la nostra darrera nit al Tibet. Melangia inevitable. Impossible no pensar que això s'acaba.

25 D'AGOST

Última etapa al Tibet. És una etapa ben bonica perquè passem per dins d'una gorja. Parem molt sovint a fer fotos i en Dawa ens empeny, diu que l'etapa serà llarga. Sobre el mapa no ho sembla, però aviat entenem que no ens parla de quilòmetres, sinó de temps. Les esllavissades sovintegen. Algunes les podem passar, sempre pensant en el camió que ens acompanya al darrere, però en trobem una que no, perquè la torrentera s'ha endut la pista i només es passa a peu i malament. De fet, els camions

JEP CUNILL

Esllavissada abans de la frontera amb el Nepal.

arriben fins aquí, i aquí es descarreguen i la càrrega es passa a espatlles fins als camions que esperen més avall.

Muntem totes les nostres coses a les bicicletes i aquestes ens les carreguem a l'espatlla per creuar. En Dawa i els seus companys ens seguiran fins a la frontera tibetana, que està a Zhangmu, una poble lleig, ben lleig. Fets els tràmits duaners de sortida, ens acomiadem afectuosament d'en Dawa i els col·legues i, sols, fem la forta baixada que porta fins a la frontera nepalesa, a Kodari a través del pont de l'Amistat. El Tibet ens acomiada amb un bon ruixat i el Nepal ens rep amb una pluja encara més forta, de manera que fem nit a Kodari.

26 D'AGOST

¡Quin canvi! Suem de valent perquè hem baixat molt i fa molta més calor i humitat. Del Tibet al Nepal tot canvia marcadament, tant pel que fa al caràcter de la terra com el de la

PANORAMIO.COM

Pont de l'Amistat a Kodari, a la frontera entre la Xina i el Nepal.

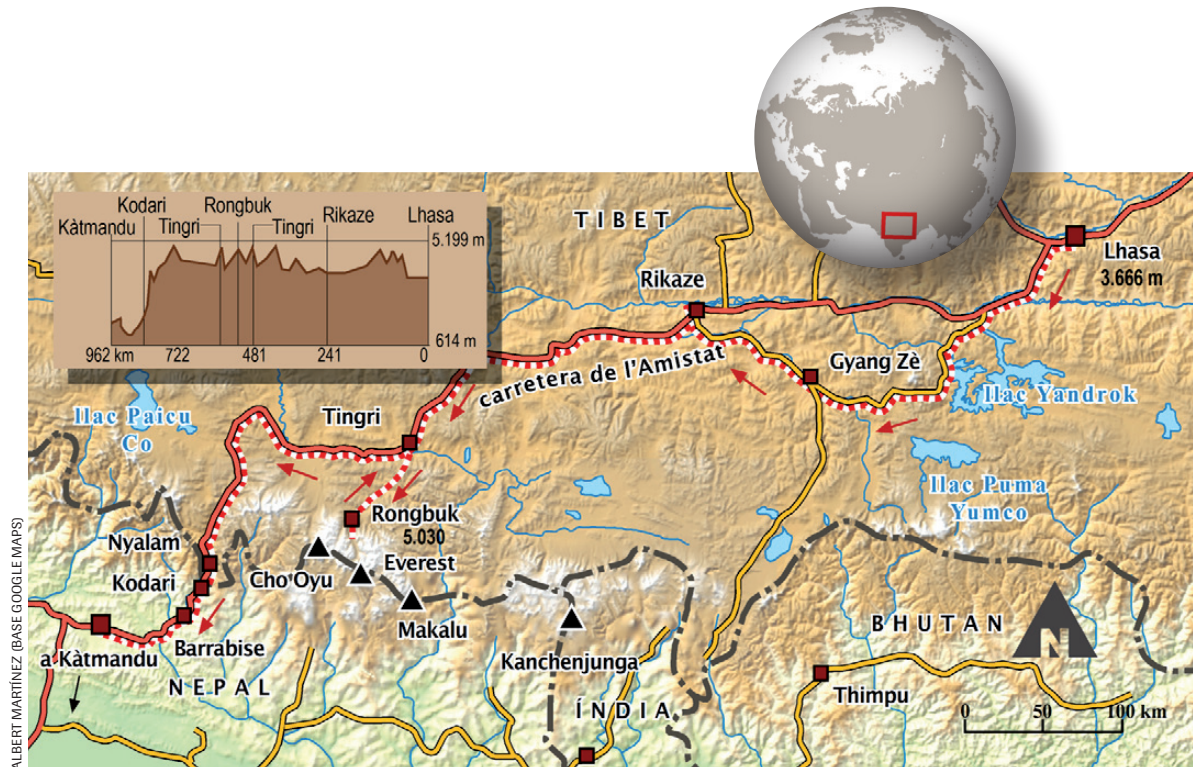
gent. En tres dies de descens gairebé ininterromput, passem dels 5.200 m als 800 m, de les àrides alçades tibetanes de terra dura i infinita i gent distant, a una complicada orografia més amable i humida i amb gent propera. Hi ha arbres.

La carretera encara té esllavissades, però totes les podem passar a peu, amb la bicicleta a coll. Al poble de Barrabise retrobem l'asfalt i encara continuem el descens, fins que arribem al punt més baix de la nostra ruta, el poble de Dolalghat, a 560 m, el lloc on dormirem avui. Ens rentem en una de les fonts del poble i tornem a ser l'atracció de petits i grans.

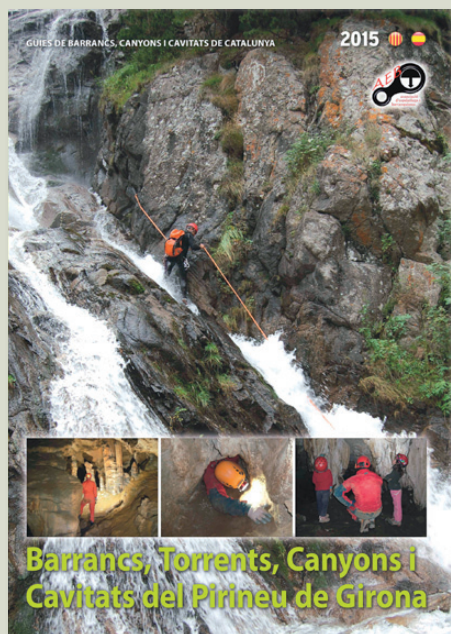
27 D'AGOST

Ara sí, això s'acaba. Encarem la darrera etapa. Comencem ben d'hora, ben d'hora, a les sis del matí, perquè hem de superar un desnivell de 940 m i ho volem fer abans que el sol surti i la calor sigui insuportable. A més a més, el tràfec de vehicles augmenta més i més a mesura que ens acostem a Kàtmandu, la capital del Nepal, la nostra meta, on arribarem sense més entrebancs que el xoc emocional d'enfrontar-nos al caos circulatori d'una ciutat de més d'un milió d'habitants després d'haver gaudit de la serenitat infinita de l'Himàlaia.

ETAPA		SORTIDA	ARRIBADA
Núm	Dia	Població	Població
1a	8	Lhasa	Domvar
2a	9	Domvar	Fita 144
3a	10	Fita 144	Fita 174
4a	11	Fita 174	Gyangzè
5a	12	Gyangzè	Pena
6a	13	Pena	Shigatsè
7a	14	Shigatsè	Fita 4968
8a	15	Fita 4968	Lhazê
9a	16	Lhazê	+18 km del coll
10a	17	+18 km del coll	Cha
11a	18	Cha	Pasung +10 km
12a	19	Pasung +10 km	Camp base
13a	21	Cruïlla	Memo
14a	22	Memo	Fita 5242
15a	23	Fita 5242	Fita 5281
16a	24	Fita 5281	Nyalam
17a	25	Nyalam	Kodari
18a	26	Kodari	Dolalghat
19a	27	Dolalghat	Kàtmandu

Altitud	Km	V	TEMPS		DESNIVELL		Coll
			Bicicleta	Real	Positiu	Negatiu	
3.650	88,76	21,4	4:09:00	7:40:00			
4.495	46,60	9,3	5:00:00	9:00:00	1.200	300	Kamba La (4.794 m)
4.770	49,70	12,9	3:50:00	7:00:00	275		
3.960	81,35	15,5	5:14:00	8:20:00	350	1.160	Karo La (5.010 m)
3.930	44,78	16,9	2:40:00	3:30:00		30	
3.900	50,57	17,4	2:54:00	4:45:00		30	
4.020	65,67	18,5	3:31:00	4:15:00	320	200	
4.050	85,29	16,1	5:17:00	8:30:00	480	450	Tsuo La (4.500 m)
4.880	48,80	11,5	4:14:00	8:00:00	1.200	370	Jia Tsuo La (5.220 m)
4.440	50,46	16,6	3:03:00	5:00:00	140	580	
4.450	49,35	9,3	5:15:00	12:15:00	900	890	Jiao La (5.100 m)
5.200	32,18	8,1	3:56:00	8:15:00	750		Camp base (5.200 m)
4.395	25,20	17,1	1:28:00	2:30:00			
4.500	72,91	16,6	4:23:00	8:00:00	105		
4.820	39,38	13,6	2:53:00	6:30:00	450	130	Coll de 4.950 m
3.770	64,33	15,1	4:15:00	6:15:00	230	1.280	Lelung La (5.050 m)
1.770	41,27	16,7	2:30:00	7:30:00		2.000	Frontera
560	58,68	13,0	4:29:00	9:15:00	200	1.410	
1.300	58,62	13,1	4:28:00	8:30:00	940	200	

Barrancs, torrents, canyons i cavitats del Pirineu de Girona

Crisi González, Mari Nivera, Enric Peradalta, Damià Pérez, Lluís Domingo

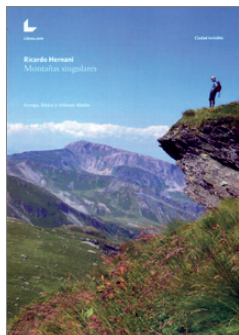
Barcelona: Associació d'Espeleologia i Barranquistes (AEB), juliol 2015

Barrancs i cavitats dels Pirineus catalans

Fruit de la tercera Trobada d'Espeleologia i Canyons 2015, celebrada a Sant Joan de les Abadesses entre el 3 i el 5 de juliol, organitzada per l'Associació d'Espeleòlegs i Barranquistes amb el suport del Foment Excursionista de Barcelona i el Centre Excursionista de Catalunya, s'ha editat la guia dedicada al que els autors anomenen *Pirineu de Girona*. El llibre abraça, però, les comarques del Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà i la Cerdanya. Inclou l'actualització dels barrancs i cavitats més coneguts, a més de descensos inèdits i fins i tot coves poc conegudes.

El llibre està estructurat pels torrents (els més abundants, com els coneguts torrents de Fontalba o del Salt del Grill), barrancs, gorges i sallents, fins que arribem a la segona part de l'obra amb les cavitats subterrànies. En aquest cas podem trobar les grans cavitats de la Cerdanya, com la cova d'Annes o el sistema de la Fou de Bor, per anar descrivint tot seguit la resta de zones: la cova de les Encantades, la cova de Rialb, el forat de Sant Ou o la cova del Llop.

Al final dels capítols es pot consultar la terminologia i bibliografia especialitzada. L'obra està molt ben il·lustrada, amb fotografies en color, amb el format: nom de l'indret, descripció de l'accés i retorn, observacions i un esquema topogràfic de la cavitat, així com el dibuix de la ressenya, en el cas dels descensos de barrancs.

Muntanyes d'Europa, Àfrica i Orient Mitjà

Catorze trespas a través de muntanyes poc conegudes, però molt singulars, amb itineraris de gran bellesa i diversitat.

Montañas singulares de Europa, África y Oriente Medio
Ricardo Hernani

San Sebastian: Libros.com [Ciudad invisible], agost 2015

El Pirineu de José Viu y Moreu

Aquest llibre reproduïx el manuscrit inèdit que va escriure José Viu y Moreu l'any 1832, on descriu l'alt Pirineu francès i aragonès. Amb il·lustracions de l'època.

El Pirineo
José Viu y Moreu

Zaragoza: Prames, setembre 2014 [Temas Aragoneses, 27]

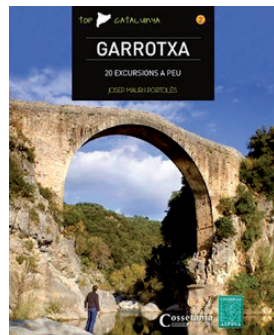

El sender de la Mediterrània

Setze etapes trespasant per la muntanya amb el mar al costat, a través del pas antic de totes les civilitzacions.

GR 92 Sud Catalunya: Sender de la Mediterrània.
J. Carlos Borrego Pérez

Valls: Cossetània Edicions & Editorial Alpina, maig 2015

20 excursions per la Garrotxa

Recorreguts que abracen des de l'Alta Garrotxa fins a les placides valls d'Hostoles, Llímena i Corb, passant per tota la vall del Fluvià.

Garrotxa. 20 excursions a peu
Josep Mauri Portolés

Valls: Cossetània Edicions & Editorial Alpina, octubre 2015 [Top Catalunya, 2]

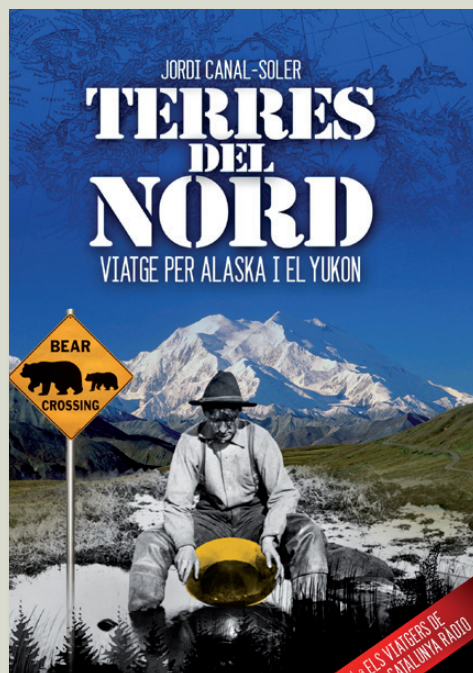
Viatge a Alaska i el Yukon

Terres del nord. *Viatge per Alaska i el Yukon* és la crònica d'un recorregut per aquests paratges amb la història, la natura i la descoberta personal com a fil conductor. El viatge segueix inicialment la ruta del Chilkoot Trail, el camí traçat pels buscadors d'or que es van sentir atrets pels camps aurífers del Klondike, que arriba fins a Dawson City.

Travessant la frontera del Canadà, segueix fins a Fairbanks per descobrir el nou or d'Alaska, el petroli, seguint l'oleoducte que travessa l'Estat fins als pous d'extracció de Prudhoe Bay i descobrint una de les zones més salvatges d'Amèrica del Nord que, com el parc nacional Denali, permet contemplar una fascinant natura encara verge. Passant per les poblacions de Barrow, Nome i Homer la ruta també permet veure com la modernitat ha afectat a diferents comunitats ancestrals. Finalment, a les illes Kodiak l'autor comprova com en alguns llocs, aquesta modernitat encara no ha arribat i la vida salvatge, especialment la dels óssos, segueix com a l'inici del temps.

Al llarg del recorregut l'autor explica la història d'Alaska i el Yukon, i fa un èmfasi especial als pobles nadius; però també sobre l'arribada dels primers exploradors i les històries personals dels homes i dones, antics i moderns, que ho van deixar tot per a marxar cap al nord.

El llibre es pot llegir com una guia o com una novel·la de viatges per als lectors que vulguin aprofundir en el coneixement d'una de les regions més salvatges del planeta.

Terres del nord

Jordi Canal-Soler

Barcelona: Nova Casa

Editorial, setembre 2015

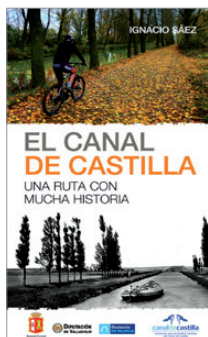
Nova guia dels arbres catalans

Una obra plena de vida: descripcions rigoroses amb il·lustracions per conèixer els arbres autòctons i alguna espècie exòtica.

Guia dels arbres dels Països Catalans
Ramon Pascual

Valls: Cossetània Edicions, octubre 2015

[Guies de Camp, 3]

El canal de Castilla

Una obra d'enginyeria hidràulica construïda a finals del segle XVIII per al tràfic de mercaderies, avui és possible de recórrer el seu traçat a peu, a cavall o en bicicleta.

El canal de Castilla. Una ruta con mucha historia
Ignacio Sáez

Madrid: Ediciones Desnivel, abril 2015

Novetats cartogràfiques

L'editorial barcelonina Piolet acaba de publicar el mapa en relleu dels Ports –el segon després del de la serra de Montserrat–, molt ben fet i detallat.

Monteditorial ha publicat un nou mapa excursionista de la zona del Cabrerès-Collsabra, amb rutes clàssiques i nou itineraris marcats; de format clàssic, adient a l'ús excursionista.

Parc natural dels Ports

Barcelona: Editorial Piolet, octubre 2015

Escales:
planimètrica: 1:90.000
altimètrica: 1:40.000

El Cabrerès - Collsabra. Mapa excursionista + GPS tracks

Excursions des dels cingles de Tàrrer a la cinglera del Far, entre de Cabrerès i Aiguà, pla de Fargues i la Salda.

El Cabrerès-Collsabra. Mapa excursionista + GPS tracks

Vic: Monteditorial, juny 2015

Escala: 1:30.000

HIMÀLAIA

PATAGÒNIA

Cerro Torre (3.102 m)

Encadenament

La primera del que es coneix com la travessa del Cerro Torre és obra de l'argentí R. Garibotti i l'estatunidenc C. Haley, en 4 dies de l'any 2008 i de nord a sud, seguint la lògica de l'altura de les puntes: Standhardt, Herron, Egger, Torre. El passat gener, el mateix Haley, ara acompanyat del canadenc Marc-André Leclerc, ho aconseguïen en sentit contrari. A la seva travessa l'anomenen **Oso Buda** (fins 90°/M6/6a/A1 i 1.200 m de recorregut), que és com la volien batejar Artun i Kellog, morts en accidents de muntanya i que ja la van intentar l'any 2012. A *Pataclimb*, web especialitzada en la Patagònia, consideren la nova travessa d'un nivell semblant a l'original, amb menys desnivell, però amb més dificultat en glaç i mixt. El primer dia, Haley i Leclerc surten del bivac Niponinos, passen el coll de l'Standhardt i van a

bivaquejar sota el coll de l'Esperanza. Els segon escalen la **Ragni** del Cerro Torre i fan nit al coll Egger-Torre. El tercer fan la Egger, començant per **Venas Azules** i acabant per l'**Americana**, i dormen al mateix cim. L'endemà ràpels per la cara nord, ascens a l'Herron, descens fins al coll del Sogni i ascens final a l'Standhardt (obren 3 llargs per enllaçar amb **Caracol**, per on continuen fins dalt). Fan cim a les 23 h; descens de nit. Pocs dies després, els 2 i 3 de febrer, la mateixa cordada Haley-Leclerc s'apunta una altra ascensió sonada: la primera integral a la cara nord del Cerro Torre. Comencen per **Arca de los vientos** fins al coll Egger-Torre (que ells anomenen *collado de la Mentira*, en clara al·lusió a Maestri i la farsa de la primera ascensió). Segueixen 6 llargs originals a l'esquerra de l'aresta N, fins a enllaçar de nou amb **Arca** (que a la part alta desemboca a **Ragni**), per on continuen fins al cim.

AMÈRICA DEL NORD

COAST RANGE

Mount Waddington, cim NO (4.000 m)

Nova via

El canadenc Paul McSorley, el neozelandès Mayan Smith-Gobat i l'alemanya Ines Papert, superen l'evident esperó SO (5.11+/W13/M5, 800 m de desnivell). Descens pel corredor de la dreta i bivac a la glacera, abans d'arribar a les tendes del seu camp base. Realitzat els dies 18 i 19 d'agost del 2015. Els autors fan notar que la via havia estat ja intentada i gairebé oberta (retirada a 2 llargs del cim) per T. Richardson i J. Kruk, el 2011.

ALASKA RANGE

Mount Dickey (2.909 m)

Nova via

Espectacular nou recorregut de neu i mixt batejat com **Blue Collar Beat-down** (W14/M4, 1.400 m de recorregut). Segueix una continuïtat lògica de camps de neu de la cara NE. A la part alta creua la via francesa del 2008 i opta per una sortida aparentment menys reeixida. Ascensió duta a terme pels americans John Frieh, Chad Diesinger i Jason Stuckey els dies 20 i 21 de març del 2015.

Mount Dickey.
En vermell, la via Americana;
en negre, la via Francesa.

HIMÀLAIA

MAHALUNGUR HIMAL

Thamserku (6.608 m)

Nova via

L'ascensió al vessant sud-oest, encara mai aconseguit per la part més central i intimidatòria, constitueix una de les accions més destacades de la temporada passada. Parlem de **Shy Girl** (70°/M5/6b/A2, 1.600 m de desnivell), oberta per Alexander Gukov i Alexey Lonchinskiy. La cordada russa aclimata per la rodalia i entra a la paret en un únic i alpí atac de 7 dies. L'itinerari segueix l'esperó central, de neu i gel, amb una secció de roca pura al centre del problema. El descens es fa per l'aresta S i la mateixa cara SO (però més a la dreta), amb 22 ràpels. Primavera del 2014.

ÀRTIC

GRENLÀNDIA. RENLAND

Mirror Wall

Nova via

Malgrat malalties, dificultats tècniques i altres inclemències meteorològiques, els britànics Leo Houlding, Matt Pickles, Matt Pycroft i Waldo Etherington, junt amb el sud-africà

Esperó SO del Mount Waddington.

Joe Möhle, escalen per primera vegada la cara NO, una paret vertical com El Capitan, però encara més alta. Dificultats de fins 5.12b i A3+ i sobre roca delicada. A finals de juny l'equip és transportat amb helicòpter fins la glacera Bailey Edward, on estableixen un camp base. Amb una certa preparació de l'itinerari i 12 nits a la paret, enllesteixen l'objectiu, quan ja portaven un més a la muntanya. Cal destacar l'aïllament del lloc i la duresa global de l'ascensió. Aprofitem per comentar que sembla tractar-se de la segona visita al Mirror, després de l'estada d'una cordada suïssa el 2012 (que obre 2 vies al mateix cim, però no per la paret principal).

ALPS

MONT BLANC

Grans Jorasses (4.208 m)

Repeticions destacades

El passat setembre del 2014, aprofitant un període de condicions excep-

Mirror Wall, El Capitan de Grenlàndia.

LEO HOULIDING

Thamserku, la primera russa mereixedora d'un dels piolets d'or 2015.

cionals i donant proves d'una força i motivació extraordinàries, l'alpinista espanyol Martín Elías recorre tres grans itineraris de la cara nord: amb el francès Remi Sfilio, la **Bonatti-Vaucher**; amb el també francès Damien Tomasi, la **Gousseault-Desmaison** (aconsegueixen de passada la primera en el dia); i amb l'italià Corrado Pesce, segurament la cinquena ascensió a la **Directe de l'Amitié**, considerada la via més compromesa de la paret (1 bivac). Per la seva banda, i aprofitant el mateix període favorable, els catalans Silvestre Barrientos i Carles González repeteixen la **Bonatti-Vaucher** de la Pointe Whymper i ho fan el dia 1. I per tancar el capítol Jorasses d'aquesta crònica, una acció espectacular, aquesta a finals de juny d'enguany: Simón Elías, germà del Martín de la trilogia comentada més amunt, junt amb Kilian Jornet, s'apunten la **Macintyre-Colton**. L'escalada no és fàcil, però el destacable de la jugada rau en el fet que surten de Chamonix, a peu des del mateix poble, escalen la paret i baixen a Courmayeur en un sol dia, tot en 23 h 38 min.

VALAIS

Matterhorn (4.478 m)

Repetició destacada

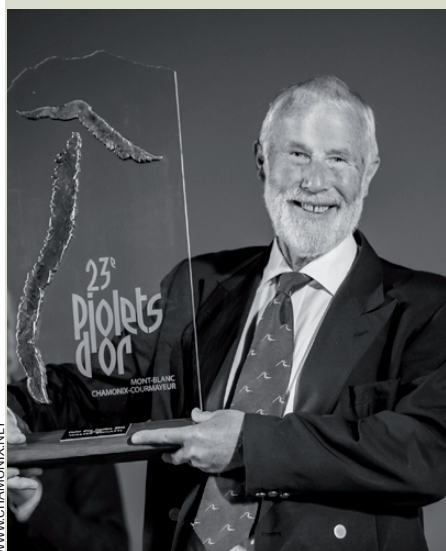
Sembla que el suïssos es disputen el record de velocitat a la cara nord clàssica. Aquesta primavera Dani Arnold l'escala en només 1 h 46 min, 10 minuts menys que Ueli Steck el 2009. Ja no ve d'uns minuts, però resulta sorprenent que es pugui córrer tant per terrenys que sense ser molt difícils, sí que són delicats, i durant 1.000 metres de desnivell.

PIOLET D'OR 2015

Chamonix i Courmayeur van ser una vegada més, aquesta primavera passada, les capitals de la 23a edició dels premis Piolet d'or. Encara que polèmics, aquests premis també representen el màxim reconeixement que un jurat atorga en l'àmbit de l'alpinisme mundial. Les ascensions finalistes d'enguany han estat:

- Travessa del Fitz Roy: Caldwell i Honnold (veg. Crònica alpina de *Muntanya 908*).
- Nova via a la cara SO del Thamserku: Gukov i Lonchinskiy (veg. aquesta mateixa crònica).
- Nova via a la cara nord del Hagshu: Prezelj, Lindic i Cesen (veg. Crònica alpina de *Muntanya 912*).

WWW.CHAMONIX.NET

El guardó per la trajectòria personal, ja el setè, va recaure en Chris Bonington, l'home que va protagonitzar ascensions tan significatives com el Freney (1961) o la Torre Central del Paine (1963), l'home que va liderar expedicions d'estil tan avantguardista com la cara sud de l'Annapurna (1970) o la sud-oest de l'Everest (1975). Sens dubte, un dels grans alpinistes de tots els temps.

Del millor rocam d'Osca al discret conglomerat del Solsonès

Seguint amb les novetats de la serra de Guara cal destacar una nova via al mateix cor del Tozal del Vero, que confirma l'extraordinària qualitat d'un traçat en lliure amb tots els al·licients per arribar a clàssic gràcies a la perseverança dels escaladors locals, que més bé el coneixen i remenen últimament. El mateix passa amb altres cordades d'Osca, en indrets com Agüero, on apareixen noves línies aprofitant el discret conglomerat d'una escola molt menys freqüentada, bàsicament eclipsada per la Peña Rueba i els famosos Mallos de Riglos. Com sempre la roca és un factor clau de l'èxit i llocs com les roques de Benet, al massís dels Ports, tenen garantida la tranquil·litat i el silenci malgrat la romàntica insistència d'obrir-hi noves vies de tant en tant. A l'Alt Urgell però, la tasca no s'atura i més des que va aparèixer l'acurada guia sobre la comarca, en què es pot veure clarament on queda terreny per descobrir, com pels volts d'Oliana, on el panorama és prou eloqüent i contínuament s'obren amb folgança itineraris sobre un rocam més sol·licitat. A Peramola en concret, s'amortitza la paret més significativa que fins no fa tants anys rondava marginada i ara ja compta amb mitja dotzena d'itineraris. També restava abandonada la paret de la Cascada a la cinglera dels Esplovins, i des que es va muntar la via ferrada Regina s'han sumat regularment noves propostes, atesa la major comoditat d'accés i retorn, on abans era tot una aventura arribar-hi, i sobretot baixar-hi. Per acabar, la serra de Busa té el catàleg més extens de línies per obrir, però malauradament s'ha de triar i remenar entre un terreny no sempre adient, l'única pega de tot el pastís.

SERRA DE GUARA

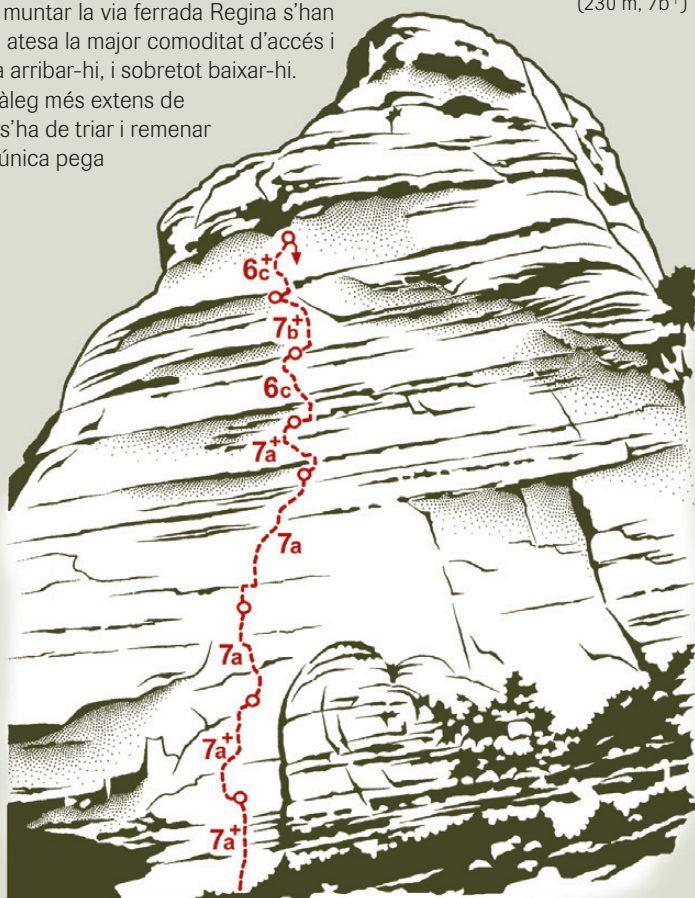
Des de ja fa un temps el Tozal del Vero ha tingut un pretendent en particular, capaç d'endevinar uns traçats en lliure insospitats gràcies a la seva desmesurada passió per l'indret. Es tracta de l'Edu González, un asturià establert a Osca, sempre atent a l'hora d'obrir per aquestes terres. Aquest cop, junt amb Javi Bueno –del mateix tarannà– i Iker Madoz enllesteixen la via **Pastelito rebelde** (2014), tot just a la dreta de la via *La ley de Mr. Hook*. Es tracta d'una superba ruta bastant equipada amb parabolts i pitons, on gaudirem del millor rocam del bastió central fins a arribar a la R8, on definitivament s'acaba l'ascensió sota un desplom terrós en què canvia radicalment el panorama. Per aquesta dràstica raó, des d'aquest punt cal davallar amb 5 ràpels (cordes de 60 m) prestant atenció al tercer, on trobarem un parabolts en la vertical per dirigir les cordes. Predomina l'escalada sobre gotes d'aigua

a la part inferior i el coral punxós a la superior, amb un màxim obligat de 6c. Per fer repeticions seran necessàries 14 cintes, un joc de Totems, un Camalot del nº2, i un Alien verd per acabar d'amanir la jugada entre les peces existents. Segons els aperturistes, la millor alternativa de la paret amb diferència, i això que les han repetit gairebé totes.

AGÜERO

Tot just al darrere de la singular Peña Sola apareix la via **Pájaro de buen agüero** (2014), gràcies al nombrós grup format per Dani Ascaso, Miguel Madoz, Dani Santorens, Conrado, Gorka i Fabian. Una escalada exigent sobre conglomerat bo segons els

SERRA DE GUARA
Tozal del Vero
Via Pastelito rebelde
(230 m, 7b⁺)

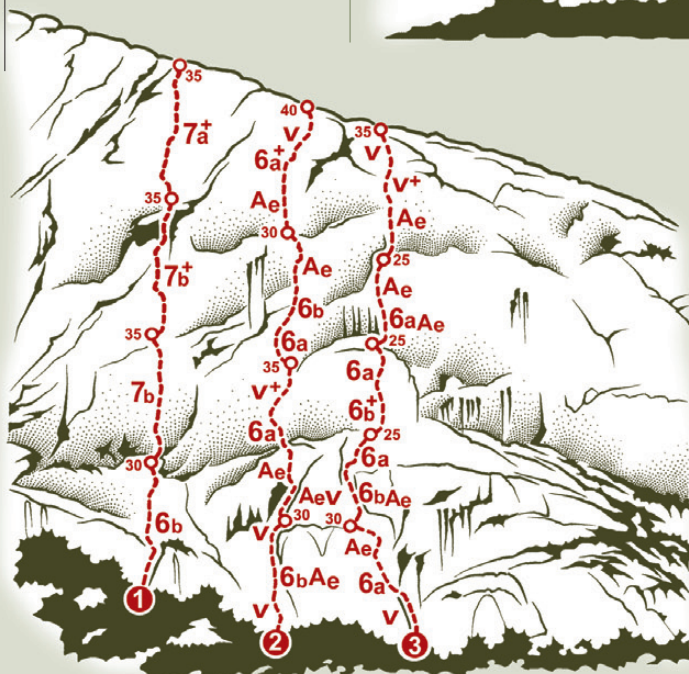
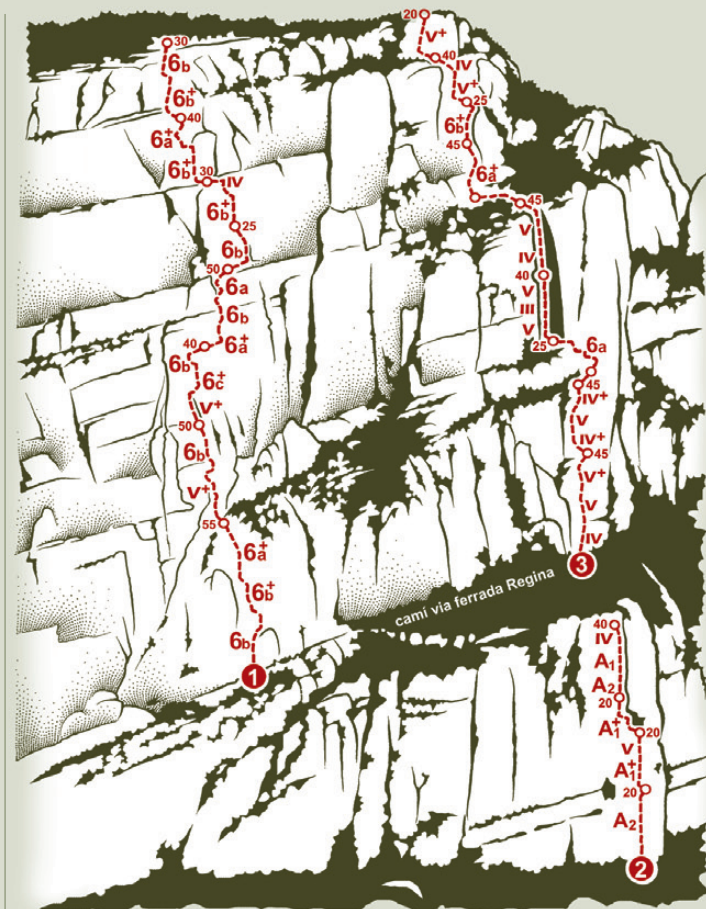
VIES D'ESCALADA 73

OLIANA

Des del mateix nucli d'Oliana, podem observar clarament a l'altra banda del Segre un significatiu retall de calcari a l'esquerra de Peramola, és la paret de les Dues. A la dreta de la fissura més marcada (diedre Anuk), apareixen tres vies que solquen aquesta monolítica façana situada per sobre la carretera que surt de Peramola en direcció sud. La via **As-pereza mental** (febrer 2015) oberta per Pere Vilarasau i Miquel Blanco ofereix el traçat més exigent (6c obligat), semiequipat amb parabolts, on caldran el joc de tascons, joc de Totems, Camalot nº2 i un ganxo per si no estem a l'altura de les circumstàncies. Roca excel·lent amb gotes d'aigua i fissuretes. Descens amb 4 ràpels per la mateixa via (possible amb una sola corda de 70 m). A la dreta tenim la via **Fort Apache**

OLIANA – PERAMOLA Paret de les Dues

1. Via As-pereza mental
(135 m, 7b⁺)
2. Via Fort Apache
(135 m, 6b/Ae)
3. Via Territori indi
(135 m, 6b+/Ae)

OLIANA CINGLERA D'ESPLOVINS Paret de la Cascada

1. Via Om namashivaya
(320 m, 6c⁺)
2. Via Cap cim és prou alt
(100 m, V^o/A2)
3. Via El passadís del Diable
(330 m, 6b⁺)

(maig 2007) de Joan Vidal, pràcticament equipada amb parabolts i d'un nivell molt més assequible, on seran indispensables els estreps i els friends petits (opcionals) per navegar pel cor de l'esplèndid mur. Tot just 50 m més a la dreta el mateix escalador ens ofereix **Territori indi** (novembre 2012), de les mateixes característiques que l'anterior (totalment equipada amb parabolts i algun pitó), amb un grau força sostingut i

trams compactes d'Ae. Aproximació per un sender arranjat i senyalitzat amb fites que neix una mica abans d'arribar al pícnic de la carretera, i que en poca estona enllaça amb el GR que ve del poble. Cal seguir per aquest sender fins que localitzem a mà dreta un nou rastre de fites que condueix directament al peu de paret (30/40 m).

En la paret de la Cascada o també anomenada dels Diables (cinglera dels Esplovins), Miquel Blanco enllestí la via **On namashivaya** (febrer 2015) a la dreta de la *Quarta dècada*. Es tracta d'un traçat força sinuós farcit de balconets que intel·ligentment s'obre pas per plaques aprofitant les poques fissures existents. Sense ser un itinerari de dificultat extrema, cal parar més atenció a l'emplaçament de les assegurances i a l'estat de la roca, que al grau en particular. Primer llarg molt trencat i segon bastant brut, la resta molt més acceptable amb franques de qualitat. Semiequipada amb pocs parabolts, cal dur el joc de tascons, joc de Totems, Aliens del blau al vermell, Camalot del nº2 i cintes molt

ARMAND BALLART

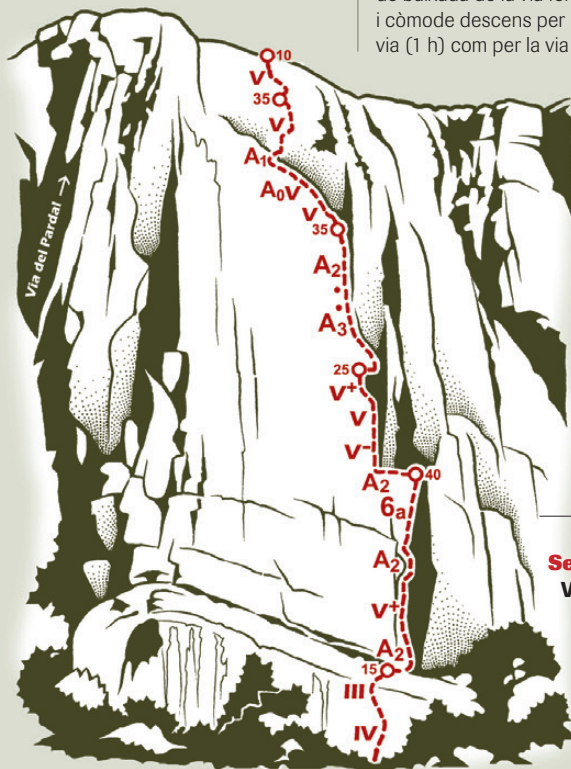
llargues per evitar al màxim el frec de les cordes. Més a la dreta, Joaquim Gil desvetlla el **Passadís del Diable** (desembre 2014) explorant les canals-xemeneies més significatives del marge dret, que resulta una entretinguda i variada ascensió bastant diferent de la resta. Trobarem la major part de l'equipament en el passatges de dificultat, la resta caldrà amanir-ho amb els tascons, joc de Totems i els Camalots fins al nº3. Destaca el L5 per l'estret passadís que li dona el nom, amb un tenebrós tram interior inclòs. Roca de tots colors i com més a dalt millor. Semiequipada amb 10 parabolts, 9 espits, 6 pitons i molts ponts de roca. Aproximació pel camí de baixada de la via ferrada (40 min) i còmode descens per la mateixa via (1 h) com per la via anterior. Per

Serra de Busa (Solsonès).

arrodonar la jugada, el mateix Joaquim s'engresca pel contrafort de la paret obrint **Cap cim és prou alt** (gener 2015), una petita mostra d'artificial treballat on sols trobarem dues xapes en 100 m. Cal dur 10 claus, 2 ploms, 1 ganxo, tascons, Aliens, Totems i Camalots fins al nº4. Al peu de via s'hi pot arribar pel camí de retorn de la via ferrada i un cop sota la cascada davallant pel torrent principal (45 min), o bé accedint directament per aquest –més salvatge– des de l'aparcament (40 min).

SOLSONÈS

A la part dreta de la muralla sud de Busa, Jaume Clotet *Paca* i Armand Ballart realitzen la via **Analògica** (març 2015), una de les línies més suggestives que ofereix aquest sector farcit de fissures i diedres de totes mides, però amb la loteria inclosa d'encertar un terreny no sempre acceptable en tot el seu desnivell. En aquest cas, el segon llarg serveix de preàmbul d'una delicada escalada tot terreny d'una dificultat considerable, fins que guanyem la R4, punt on radicalment canvia per fi la història i apareix el que buscàvem des d'un bon principi: bones fissures i bons còdols. Així doncs, cal preveure una intensa jornada per repetir-la amb l'ajut indispensable de 25 pitons variats, falques, tascons, un ganxo i els Camalots fins al nº5. A la via resten les reunions ben muntades i sols un parell de parabolts de progressió al L4. Accés per la pista que duu a Busa, i abans de l'última pujada cal agafar el trencall de la dreta en direcció al vessant sud. A la sortida de la via cal dirigir-se a orient i localitzar unes fites que assenyalen el grau de baixada.

SOLSONÈS
Serra de Busa
Via Analògica
(160 m, 6a/A3)

La serra de les Encantades

Els conglomerats són els responsables de la morfologia característica que presenten tant la serra Seca com la serra de les Encantades. Especialment en aquesta última és on podem apreciar els gràcils monòlits que li donen el nom. No són muntanyes massa altes, però no hi ha dubte que tenen un atractiu especial, potser perquè no estan excessivament concorregudes. Són uns relleus que cal conèixer, tant per les seves connotacions històriques com econòmiques. La importància que va tenir el salí de Cambrils durant diversos segles va ser primordial per al manteniment d'una població rural que difícilment hauria subsistit en altres circumstàncies.

Itinerari

- castell de Cambrils
- coll Femia de Dalt
- cap de les Pintes
- solana de les Encantades
- les Colladetes

00:00 Des del barri de Sant Martí de Cambrils, per sobre de la carretera que puja a la serra Seca, passa el GR 1. Val la pena desviar-se lleugerament

per anar a les ruïnes del castell de Cambrils i l'església de la Mare de Déu del Remei. Situats sobre el cingle de la serra de Bartoló, aquests edificis ofereixen una excel·lent vista sobre la vall del riu Fred, amb el salí de Cambrils i la gran esllavissada, d'origen encara discutit, coneguda com *les Tarteres*. Reculant cap a la carretera, cal seguir les marques del GR. Aquest sender puja suaument i després de travessar un petit bosc arribem a la carretera de Solsona a Cambrils.

0:15 h Cal buscar la continuació del camí, poc visible en aquest tram, una mica a la dreta, per damunt de la carretera. Aquest s'enfila pel marge i aviat gira a l'esquerra. Un cop hem passat una zona de vegetació més abundosa, enllacem amb un viarany més marcat. Arribem a la carena de la serra Seca. A un costat hi ha la vall de Cambrils, a l'altre la de la Móra Comdal, que baixa cap el Segre. Deixem el GR.

0:35 h Aquest camí, que porta fins a la població de Llinars, va guanyant alçada amb tranquil·litat fins a arribar al pla de les Guàrdies. Des d'aquí ja es veu la serra de les Encantades, de relleu montserratí. És per això que aquestes muntanyes també s'anomenen *les montserratines*.

0:55 h Pla de les Guàrdies. Immens panorama sobre els relleus més alts dels Pirineus i les serres més properes: Montsent de Pallars, serres de Turp, Sant Joan, Carreu, Cadí, etc. Continuem per una àmplia pista amb excel·lents vistes a tots dos costats i arribem al coll Femia de Dalt.

La serra de l'Obac, i al fons la serra de Sant Marc i Sant Honorat.

ALFRED MONTSERRAT

Les agulles de les Encantades.

1:10 h Creuament de pistes, per on es voreja el cap del Pedró; pel seu vessant sud, agafem la carena de la petita serra d'Avellanet. Hem de seguir una pedregosa pista de baixada, que més tard gira a la dreta i s'endinsa a la vall del Sàlzer, que mira ja cap al Segre. Abans d'iniciar la baixada, un corriol ressegueix la carena que porta fins al cap de les Pintes.

1:40 h Cap de les Pintes. Bona vista sobre les Encantades. En segon terme el roc de Rombau, la serra d'Aubeng, Sant Honorat i la serra de Sant Marc. A sota, a l'esquerra, la vall de la Móra Comdal, amb l'espectacular ruptura de pendent que presenta el vessant nord de l'anticlinal d'Oliana. Desfem un tram del camí fins

que trobem un corriol, molt esborrat, que permet baixar i creuar el clot de Coma Deuda i anar a buscar la carena que queda enfront.

2:00 h Seguim la carena de la solana de Encantades. El camí és pràcticament inexistent, però s'avança amb facilitat fins que enllacem amb una antiga pista que condueix de nou al coll Femia de Dalt.

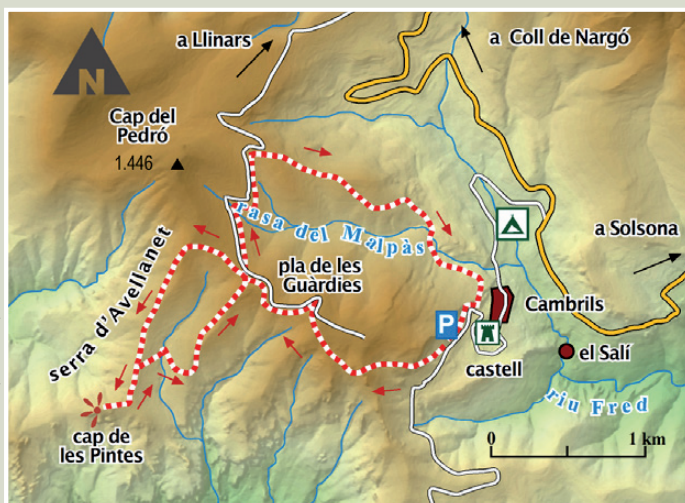
2:30 h Per la pista que hi ha més a la dreta envoltam el cap del Pedró fins al següent encreuament de pistes. La pista que ve de cara duu a Llinars. Per l'esquerra arribaríem al cogolló de Turp, passant pel pla de la Llacuna. El camí de la dreta segueix

avall deixant a la dreta un petit turó. Passem un coll i envoltam un nou turó, ara pel vessant sud. El camí ample es va perdent. Cal seguir una marca de color blau.

2:50 h El corriol va agafant la direcció oest i s'acosta a un petit cingle sobre la vall de Cambrils. Arribem a les Colladetes. En aquest punt travessam la rasa del Malpàs. Fins aquí arriba una pista que porta a Cambrils.

3:10 h Pel costat oposat pugem una mica, i pel vessant dret del torrent avancem entre vegetació de poca alçada. A la dreta del camí hi ha la balma de Cal Pebrot, que havia estat habitada fins fa unes dècades. En aquest punt la ruta es desdibuixa. Hem de pujar pel pedregar fins que trobem de nou el corriol. Passat un pas entre roques i abans de que comenci la pujada, hem de seguir un estret sender que baixa per l'esquerra.

3:40 h Arribem a la carretera, prop del camí que porta al castell de Cambrils.

Temps de camí

3 h 40 min

Desnivell

400 m

(acumulats)

Dificultat

Fàcil

Cartografia

Muntanya d'Alinyà.

Granollers: Editorial Alpina, 2014.

Escala 1:25.000 [E-25]

CULTURA EXCURSIONISTA

El 2016 se celebraran els 100 anys de la Llibreria Quera

LLIBRERIA QUERA

filla, la Roser, que més endavant serà la tercera generació del negoci.

Durant l'època franquista l'escoltisme està totalment prohibit i en Joan Quera importa llibres de França i de Mèxic, que ven a sota del mostrador. A més, es dedica a divulgar el que ell coneix com a *cultura excursionista*, és a dir, treure el màxim profit de l'anada a la muntanya a partir de conèixer tots els seus vessants: la natura, la història dels pobles, la cartografia, etc. El 1946 col·labora en la fundació de l'Editorial Alpina. El 1958, després de la mort del seu fundador, la botiga deixa de ser habitatge i, uns anys més tard, el 1966, s'hi fan reformes. És en aquest moment quan, a part de celebrar els cinquanta anys, la llibreria

De dalt a baix: La llibreria, l'any 1922. Parada de Sant Jordi a les Rambles, l'any 1947. La llibreria després de la reforma de 1972.

La història de la llibreria Quera comença l'1 de febrer de 1916, quan Josep Quera i Montserrat Graupera signen el contracte d'arrendament d'una botiga del carrer Petritxol. Van a viure-hi amb els seus sis fills i, com que ell és un gran divulgador de la llengua i la literatura catalana, s'especialitzen en llibres de teatre. També s'hi editen algunes revistes que fomenten aquest gènere literari i que en Josep ja publicava abans de tenir la botiga. Una d'aquestes és *L'Escon*, que dóna nom a la llibreria. L'olor de la botiga, doncs, durant molts anys serà tan aviat la del tabac de pipa i tinta xinesa com la dels sofregits de la cuina familiar.

L'any 1922 la parella compra un terreny a la Floresta i van a passar-hi els diumenges. Aquí comença l'afeció a les excursions del quart fill, Joan Quera. L'any 1934 ingressa als Minyons i guies escoltes i, com que a la botiga, a més de les obres de teatre, es venen altres llibres en català, comencen a vendre'n alguns sobre la geografia catalana: monografies, excursions, mapes... L'any 1939 el Joan es casa amb Assumpció Simó i es fa càrrec de la llibreria i, un any més tard, el 1940, neix la seva única

LLIBRERIA QUERA

LLIBRERIA QUERA

s'especialitza totalment en el món de l'excursionisme. El nom de *L'Escon*, doncs, va perdent protagonisme en pro de Llibreria Quera-Cultura Excursionista.

El 1956 la Roser Quera, amb setze anys, entra a treballar-hi. Ho farà tota la vida, per bé que ha de combinar la feina amb la criança dels seus quatre fills. El seu marit, en Jesús Garcia Maranges, l'ajuda en la importació de mapes de l'estranger, sobretot de França i Suïssa, així com en d'altres gestions. L'any 1990 la Roser agafa definitivament la direcció del negoci i el 1991 se celebren els 75 anys. Dos anys més tard comença a ajudar-la un dels seus fills, el Raimon, que des que el 2005 pren les regnes de la llibreria, va aportant els nous aires del segle XXI: la pàgina web, la venda de GPS o material digital.

Ara, després de cent anys d'història, de diversos premis rebuts (com el Premi Nacional de Cultura, atorgat per la Generalitat de Catalunya el 2011) i de quatre generacions, la Lli-

LIBRERIA QUERA

briera Quera mira el futur amb il·lusió. El 2016 serà un any ple d'activitats i l'inici de nous aires muntanyencs enmig de la gran ciutat. No només s'hauran fet algunes remodelacions, sinó que hi haurà moltes novetats.

La Llibreria Quera a l'actualitat.

Si voleu estar-ne al cas, us podeu subscriure al seu butlletí a través del lloc web www.libreriaquera.com.

Núria García Quera

TRESCS I TURISME

El Nepal comença a aixecar el cap

El Nepal va refent a poc a poc la seva vida, set mesos després dels terratrèmols que assetjaren una gran part del territori d'aquest país. Els llocs històrics de la vall de Kàtmandu es van reobrir aviat al públic, com ara Bhaktapur, Patan, Durbar a Kàtmandu, o l'estupa de Bodnath i Pashupatinath. La majoria dels hotels també estan oberts.

Pel que fa als trescs, tots tornen a estar operatius, excepte el de la vall de Langtang. Després d'haver-se fet un reconeixement, la vall està tancada per la perillositat del terreny, exposat a les esllavissades, i perquè els camins han desaparegut. La vila de Langtang, capital cultural de la regió, no existeix i no es reconstruirà en aquest indret. Els sobrevivents, ara allotjats a Kàtmandu, s'han quedat sense casa i sense poble. Pel que sembla, l'itinerari Syabrubesi – Lama

JAUME ALTAÑILL

L'Everest i el Nuptse des del Kala Patthar.

Hotel – Langtang – Kyanjin Gompa no es podrà tornar a fer més, tot i que és possible un itinerari alternatiu, on només tenen capacitat precària

d'acollir hostes Sherpagaon i Kyanjin Gompa.

Trobareu més informació de l'estat d'aquestes àrees en aquest lloc web: www.trekmag.com, que s'actualitza periòdicament, o al Consolat de Nepal a Barcelona: 934 526 360.

Compte d'ajut als damnificats del Nepal
ES66-2100-0920-3002-0031-8805

SENDERISME / BTT

Distintiu «Benvinguts, senderistes i cicloturistes» per a allotjaments turístics lleidatans

Quaranta establiments d'allotjament turístic (hotels, cases de turisme rural, càmpings i refugis) de les comarques de la demarcació de Lleida han rebut el segell «Benvinguts, senderistes i cicloturistes», que acredita que disposen d'un conjunt de serveis que s'adeqüen als practicants de senderisme i de cicloturisme i que tenen com a objectiu primordial captar aquest segment de turisme i garantir-los una bona estada. Aquest és un projecte pioner a Catalunya.

Per a l'obtenció d'aquest segell distintiu, els responsables dels establiments certificats han hagut de superar un curs amb tallers per poder adquirir els coneixements necessaris i adaptar la seva oferta a aquest grup de clients. Els 40 establiments que han obtingut la certificació es comprometen a mantenir l'oferta especialitzada almenys els dos pròxims anys i participaran

Hotel Can Boix de Peramola (Alt Urgell).

en la promoció estatal i internacional vinculada a la iniciativa. La Diputació de Lleida va obrir aquesta tardor una segona fase del projecte amb 30 nous establiments inscrits.

Amb aquest projecte els usuaris trobaran un allotjament amb una oferta que afavoreix la pràctica de la seva activitat preferida, i els establiments, un procés que els ajudarà a disposar de les eines i dels recursos per posicionar-se i destacar dins d'un sector molt competitiu. El sistema d'acreditació d'aquest projecte incideix en 9 àrees essencials, per garantir que els senderistes o els

cicloturistes trobaran un allotjament que ha pensat en ells. Per exemple: tenir una farmaciola a l'establiment; disposar d'elements informatius que facilitin la pràctica del senderisme o del cicloturisme, com ara una biblioteca, cartoteca o rutoteca; disposar d'informació meteorològica amb previsions actualitzades a dos o tres dies vista, i oferir espais adients per tenir cura de la roba i del material dels senderistes i dels cicloturistes.

Un altre aspecte molt important fa referència a l'alimentació. Els establiments han d'estar preparats per oferir una proposta atractiva i alhora nutritiva i equilibrada. També s'ha de disposar d'alimentació per a dietes per a vegetarians, celíacs, etc.

«Benvinguts, senderistes i cicloturistes» és un projecte desenvolupat pel Patronat de Turisme, amb la col·laboració de l'Agència Catalana de Turisme i de l'Associació Catalana d'Empreses de Senderisme, que vol ajudar a potenciar les comarques de Lleida com un referent líder en els productes de turisme actiu.

Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida

www.aralleida.cat

Associació Catalana d'Empreses de Senderisme

<http://amicdselsenderisme.com>

VALENTÍ ZAPATER

Un mar de muntanyes

i Qui no ha gaudit d'aquells paisatges on les muntanyes s'estenen fins a l'infinit com les onades d'un mar embravut que es fonen en la distància?

És un paisatge clàssic, del qual ens podem endur un bon record en forma de fotografia. Per això cal conèixer en quines situacions podem observar aquest paisatge i com fotografar-lo.

Primer de tot hem d'estar situats en un punt elevat, de forma que les cadenes de muntanyes que tenim al davant estiguin per sota nostre. D'altra banda, la situació ha de ser a contrallum. D'aquesta forma els vessants de les muntanyes enfront nostre quedaran sempre en ombra, en infinits tons que es van aclarint amb la llunyania.

Si bé és cert que les primeres i últimes hores del dia acostumen a ser les millors per fotografar paisatges, en aquest cas també podem obtenir bons resultats quan el sol està una mica alt. I és més fàcil evitar que surti el sol a l'enquadrament. Només cal tenir en compte que la fotografia pot tenir un to blavós (amb el balanç de blancs situat en sol). Això és degut a què la llum a l'ombra en un dia

assolellat té una dominant blava. D'altra banda tampoc cal descartar els dies amb boirina o calitja, situacions interessants en què les muntanyes més llunyanes s'acaben confonent amb el cel.

Un cop hem triat què volem fotografar, observarem amb atenció el paisatge. Ens mourem per trobar el millor punt de vista, tot descartant el que no volem que surti enquadrat i centrant-nos en el que ens interessa. En el cas d'aquests tipus de paisatges acostuma a ser més útil el teleobjectiu, per centrar-nos en les muntanyes llunyanes i comprimir la perspectiva, fent que les diverses serres apareguin més properes les unes a les altres. Abans de prémer el disparador, cal pensar bé com podem mesurar la llum per obtenir el resultat desitjat. Normalment voldrem que les diverses cadenes de muntanyes es distingeixin entre si. Si fem una fotografia fosca, els primers plans, massa foscos, es confondran

Vesprada al parc nacional de Wuyi Shan, Fujian (Xina).

Càmera: Canon EOS 20D

Objectiu: Canon EF 70-200 mm f/2,8L IS USM a 70 mm

Exposició: 1/500 s f/9 ISO 100

entre si. Si la fem clara, això succeirà amb les muntanyes més llunyanes, massa clares. Com que al final es tracta d'una successió de tons del negre al blanc, un bon punt de partida és intentar que els tons mitjos apareguin a les muntanyes situades al centre. Això es pot aconseguir amb una mesura puntual o ponderada al centre sobre aquestes. Però no ens conformem amb la primera fotografia: per aconseguir els millors resultats caldrà buscar altres enquadraments fins que estiguem totalment satisfets.

EL TRUC DE L'EXPERT

Fixeu-vos en el primer pla i intenteu incloure quelcom destacable que afegeixi interès extra a la fotografia. Normalment serà una silueta fosca retallada contra el fons. Pot ser una persona, un arbre, una roca curiosa, un ocell volant, etc.

911 / MARÇ

- 8 Tour del Canigó, **Xavier Grivé**
- 22 Dietari de la Transpirinenca.
VI part: Muntanyes regalades, **Ton Barnils Carrera**
- 36 Pedalant per les vies verdes d'Andalusia, **David Mengual Padrós**
- 48 Naica, la cova dels cristalls, **Ferran Alexandri**
- 54 Descens d'engorjats a la vall del Riu Saldes, **Mari Nivera / Damià Pérez**
- 64 Domini màgic. L'ascens del poeta Joan Vinyoli al Montardo
Xavier Saladrígues Bonaque

912 / JUNY

- 8 Tresors de la Costa Brava. Una travessa en caiac de mar, **Roger Rovira**
- 20 Islàndia a peu. De Landmannalaugar a Skógar,
el tresc complet (6 etapes), **Ferran Alexandri**
- 34 Tanzània amb bicicleta de muntanya. Un infern de fang, **Gerard Castellà**
- 42 Una dama excursionista i ben plantada: Teresa Mestre de Baladia.
La primera catalana a l'Aneto, **Carles Albesa Riba**
- 50 Coves de Trieste i Eslovènia, **Víctor Ferrer Rico**
- 60 El Ripollès més desconegut: els millors descensos a la vall de Ribes
i la serra de Mogrony, **Mari Nivera / Damià Pérez**

913 / SETEMBRE (MONOGRÀFIC NEPAL)

- 10 **DOSSIER: A PEU PELS CAMINS DEL NEPAL**
- 12 El tresc del Manaslu i la vall del Tsum, **Núria G. Quera**
- 18 Langtang National Park, **Ferran Alexandri**
- 24 El tresc del Solukhumbu, **David Mengual / Jordi Mengual**
- 30 La volta als Annapurnes, **Maria Puigdueta / Ignasi Vidal**
- 36 A través del Ganesh Himal, **Aurèlia Sans Rontein**
- 42 **DOSSIER: CATALUNYA AL SOSTRE DEL MÓN**
- 44 Everest 82. Expedició catalana per l'Àresta Oest, **Redacció**
- 48 Everest 85, 30 anys després, **Conrad Blanch**
- 52 ¿Per què tremola l'Himàlaia?, **Alfred Montserrat**
- 58 Quan la muntanya tremola, **Ferran Latorre**
- 62 Nocions de cooperació, **Albert Arnau Trias**
- 66 De la catàstrofe a la impermanència, **Enric Soler i Raspall**
- 72 Runchet Khola, un canyó remot, **Fernando Caro**

914 / DESEMBRE

- 8 Volta a les muntanyes de la serralada Huayhuash, **Roger Cararach**
- 18 Integral del Capcir amb esquís, **Francesc Monsonís**
- 26 Esquí nòrdic al massís del Montseny, **Àlex Domec**
- 36 Chachacomani, silenci sòlid. Un sis mil oblidat a Bolívia, **Xavier Santos**
- 46 Torca del Carlista 1958. Conquerint el buit, **Josu Granja**
- 58 Lhasa - Kàtmandu en bicicleta de muntanya.
Un somni fet realitat, **Mark Grossman-i-altres**

QUALITY ACCESSORIES
Knitting Tradition since 1927

BARCELONA

Crea combinaciones de colores y estampados cuando elijas tus accesorios para practicar deporte, y combina los productos BUFF® de cuello y cabeza de iguales propiedades que mejor se adaptan a tus necesidades.

Anton Krupicka

www.buff.eu

Lleida, la Catalunya blanca

11 ESTACIONS
D'ESQUÍ

Aransa • Baqueira Beret • Boí Taüll Resort • Esport Esquí • Lles de Cerdanya • Port Ainé
Port del Comte • Sant Joan de l'Erm • Tavascan • Tuixent-La Vansa • Virós-Vallferrera

aralleida.cat App **aralleida365** [f](#) [t](#) [v](#) [p](#) [i](#) [n](#) [s](#)

Diputació de Lleida
Patronat de Turisme